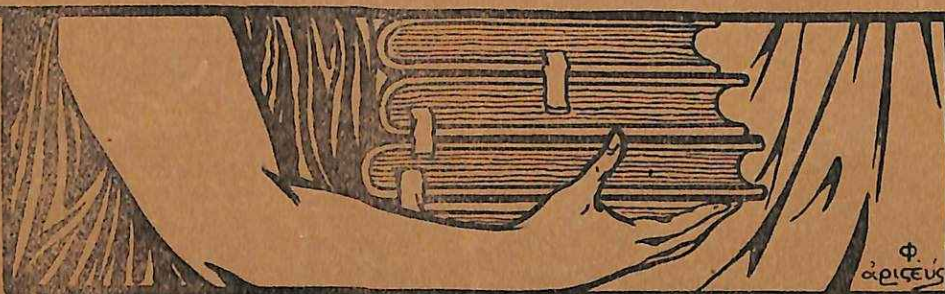

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ Τὸ Οἰκονομικὸν Συστήσιον.
ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ Ἐν τῷ πᾶν... ποίημα.
ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑ Ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς πανσελήνου διήγημα.
ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΣΛΟΥΜΠΕΡΖΕ Ἡ Βυζαντινὴ Ἐποποιία, Ἑρωτες τοῦ Μονομάχου
 πρὸς τὴν Σιληράιναν.
ΜΑΡΣΕΛ ΜΠΥΛΑΡ Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου.
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝ Φρεῦδριχ Σχίλλερ, συνέχεια καὶ τέλος.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Ὁ Κόκκινος Βράχος, μυθιστόρημα, συνέχεια.
ΚΗΦΙΣΣΟΥ Οἱ ἔρωτες τοῦ Ἰωάννου Ρουσώ.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Φιλολογικὴ Ζωή.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ — Τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Δοτὶ — Παλαιογραφικά, Σπ. Δάμπρον περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολογον. — Προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ἀθήναις. — Εἰκόνες: Προσωπογραφία τῆς κ. Ρ. ὑπὸ Γ. Ἰακωβίδη, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — 3 εἰκόνες τοῦ Οἰκονομικοῦ Συστήσιον. — 2 εἰκόνες νῶν ἀνασκαφῶν τῆς Δήλου.

Ἐκαστὸν τεύχος Δρ. 120.

Αι εγγραφαι λογίζονται άρχόμεναι από 15 Οκτωβρίου ή 15 Δεκεμβρίου.
Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.
Εν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν ως δείγμα.
Αγγέλλεται πάλιν νέον βιβλίον, τοῦ ὁποίου ἀποστέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον δύο ἀντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 5 κατὰ τὴν ἐγγράφην, Δρ.—Φρ. 25 μετὰ 2 μῆνας καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις ἀποπληρωμῆς.

— Πᾶσα αἰτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ.

ἢ τοχ. ἐπιταγῆν.
πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35, Ἀθήνας.

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ—ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τὰ τεύχη τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ὑπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος.
Ὁδὸς rue Pouschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον ὁ κ. Τριαντάφυλλος Ταυσεῆς Βιβλιοπωλεὺς ὁ «Ἐρμῆς» ἐναντὶ τοῦ Ἀβερωφίου Γυμνασίου.

Ὁ συνεργάτης μας κ. Πέτρος Ζητουνιάτης μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνὰ τὸν Αἴμον ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν «Παναθηναίων» εἶναι ἐντεταλμένος διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ περιοδικόν. Εἰς τοὺς κ.κ. συνδρομητάς μας καὶ φίλους τοῦ περιοδικοῦ συνιστῶμεν τὸν ἀντιπρόσωπόν μας καὶ ἐλπίζομεν ὅτι διὰ τῆς φιλικῆς τῶν ὑποστηρίξεως θὰ συντελέσουν εἰς ἐκκλήρωσιν τῆς ἐντολῆς του.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΤΗΣ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1905

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ—Ἡ Βασίλισσα Όλγα.
ΠΙΝΔΑΡΟΥ—Εἰς Ἡλίου ἔκλειψιν—μετὰφρ. Σίμου Μενάρδου.
Γ. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ—Δημοκρατία Ἀγίου Μαρίνου.
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝ—Ἡ Μηλιὰ τοῦ Βιζυητοῦ.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ—Ὁ κόκκινος Βράχος—μυθιστόρημα—συνέχεια.
ΘΕΟΦΩΡΟΥ ΟΥΣΗΠΕΝΣΚΥ—Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σεραγίου καὶ ἡ ἐν αὐτῇ εἰκονογραφημένη Ὀκτατενχος.
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»—Διάλεξις Γρηγορίου Ξενοπούλου. Ἀπαγγελία Δόδος Σανθόκη.
ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ—Καλλιτεχνικὴ Ζωή—Ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν τῶν «Παρνασσού».
ΙΩΝΟΣ—Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων.
Α. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ—Τὸ Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον—Τμῆμα βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας.
ΑΓΡΙΠΠΑ—Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.
ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ—Ἀντώνιος Μηλιαράκης.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ—Νέοι Μῦθοι—Θέατρον.—Μουσική, δημώδη ἑλληνικά ἄσματα.—Διάφορα—Εἰκόνες: Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα Όλγα, ἐκτὸς τοῦ κειμένου, φωτογραφία Μπέρνικερ.—2 εἰκόνες τῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἀγίου Μαρίνου.—Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἀλεξάνδρα.—Ἡ πανήγυρις τῶν Μεγάρων.—Ἀντώνιος Μηλιαράκης.—Δ. Βενετοκλῆς ἔργον Θωμᾶ Θωμοπούλου.—Ὁ κ. Παχτίκος ἐν Βιθυνία συλλέγων δημώδη ἄσματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΤΗΣ 15 ΜΑΪΟΥ 1905.

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝ Φρεϊδριχ Σχίλλερ.
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ Ποιήματα.
Δ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ Τὸ Κούφιο Δένδρον, διήγημα.
Δ. Π. ΚΑΜΠΟΥΡΟΥΛΟΥ Ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Ὁ Κόκκινος Βράχος—μυθιστόρημα, συνέχεια.
ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΥΔΗ Ἡ πεντάμορφη, ποίημα.
Γ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ Δημοκρατία Ἀγίου Μαρίνου, τέλος.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Φιλολογικὴ Ζωή.
ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ Ἐπιστημονικὴ Ζωή.
ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ Ἡ ἐκθεσις τοῦ «Παρνασσού».
ΑΓΡΙΠΠΑ Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ—Θεοδάντες.—Σκαρρόν.—Βυζαντιανά.—Διάφορα.—Προτομή τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ἀθήναις. Εἰκόνες: Ἐρμῆς ὑπὸ Π. Τσιριγώτη, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.—Πανομοιότυπον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.—Ἐπίσημος ἐορτὴ ἐν Ἀγίῳ Μαρίνῳ.—Ἡ γελοιογραφία τοῦ δεκαπενθήμερου.

ΤΑ ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙ-
ΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ
ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΗΣ & ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τὰ περίφημα ταῦτα μεταξωτὰ τῆς κ. Σπάρτης Καρασταμάτη, τὰ ὑμνηθέντα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ διαδοθέντα εἰς ὅλον τὸν κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διὰ τὴν ἀπαράμιλλον στερεότητά των καὶ τὴν ἐκ καθαρᾶς καὶ φυσικῆς μετάξης λεπτειλίπτον τέχνην των.

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΙΑΣ

Κεφάλαιον ἐταιρικὸν 10.000.000.—Ἀποθεματικὸν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμαις, Ἀλεξανδρείᾳ
Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων
Τρεχ/νοι λ/σμοὶ ἡγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, Ἐνοικίαισι χρηματοκιβωτίων εἰς ἰδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰς χρυσὸν ἢ τραπεζογραμμάτια:

3% εἰς πρώτην ζήτησιν.—3½% ἀπόδοσις μετὰ 6 μῆνας.—4% μετὰ ἐν ἔτος.—5% μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, πρὸς 4%.

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ N. CONSTANTINIDES

ΕΜΠΟΡΟΠΡΑΠΤΗΣ

MARCHAND-TAILLEUR

30—Ὁδὸς Σταδίου—30

30—Rue de Stade—30

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ Α. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΑΣ

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIERE & Co

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

Costumes-tailleur pour Dames.

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE
SSURANCE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ
ΕΔΡΑ: ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Τῷ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

	Διρ. Ἀγγλ.	Δραχ.
Ἐνεργητικὸν	8,688,242.14	347,529,683
Ἐτήσιον εἰσόδημα	1,332,130.05	53,285,201
Πληρωθέντα ποσά	19,549,056.00	781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

Ὅτε ὁ ἀσφαλιζόμενος νὰ εἶναι ἐν γνώσει τῶν ὁρῶν ὅφ' οὓς ἀσφαλίζεται
Συμμετοχὴ τῶν ἀσφαλιζομένων κατὰ 90% εἰς τὰ κέρδη.

Ἀσφάλεια ἰσόβιοι, μικταί, προικοδοτήσεις κτλ.

Ὑποκατάστημα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Κοραΐ 5.

Διευθυντὴς

Νομικὸς Σύμβουλος

Β. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Δ. ΡΑΛΛΗΣ βουλευτὴς κτλ.

Τραπεζίτης τῆς Ἐταιρίας ἐν Ἑλλάδι: Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24 — 26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἐξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένοι λαμαρίναι ἴσαι καὶ αὐλακωταί.	Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.
Λαμαρίναι μαῦραι.	» χαλκίνα, ὀρειχάλκινα καὶ κασσιτερωμένα.
Τενεκέδες διάφοροι.	Συρματοφράκται γαλβανισμένοι.
» γαλλικοί.	Σουηδικὸς Σίδηρος.
Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελῶνας.	Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.
Κασσίτερος.	Κλῖναι διάφοροι.
Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.	Χημικὰ προϊόντα.
Σωλῆνες διὰ κλίνας.	Χρώματα διάφορα.
Σιδηροσωλῆνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.	Ἴλαια.
Σωλῆνες ἐκ χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.	Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

HOBBS, HART & C^O. L^{td}.

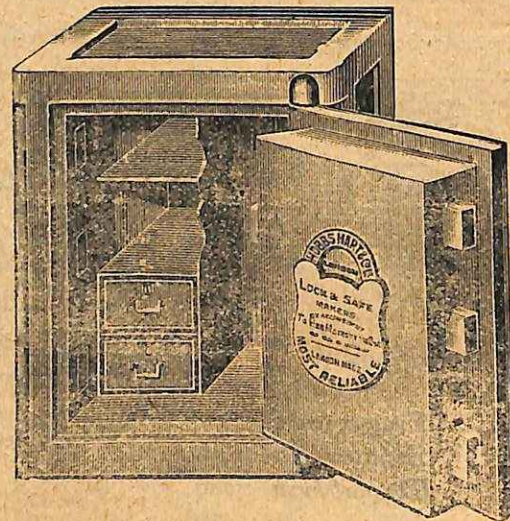
ΜΟΝΟΚΟΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ, ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ ΤΩΝ ΘΥΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΓΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3.	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 780	» 12
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 872	» 10
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ὀλυμπίου	» 360	» 6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1100	» 11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	» 1000	» 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	» 1146	» 10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	» 1080	» 10

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

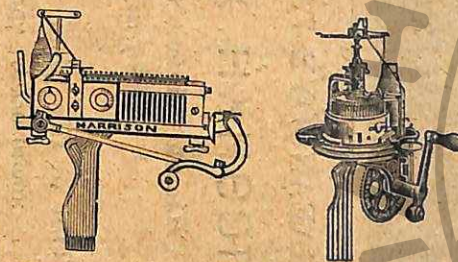
ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Ὑπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλληλοι, μὴ φοβῆσθε, δὲν πρόκειται νὰ πάρετε τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους σας. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημάτων τοῦ κ. **Σκαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειότης ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φιλόκαλοι πελάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀριστοτεχνήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖράς των θαυμάζοντες αὐτὰ. Νομίζετε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάστε ἀπὸ τὸ ὑποδηματοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῇτε.

Εὐρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν Προαστείου ἀρ. 10

HARRISON PATENT KNITTING MACHINE C^O. L^{td}.
WORKS 257 UPPER BROOK STREET, MANCHESTER.

ΠΛΕΚΤΟΜΗΧΑΝΑΙ

Ἐνασχόλησις ἐπωφελὴς καὶ εὐχάριστος

Ἡ μηχανὴ αὕτη πλέκει **Κάλτσες** ἀπλῆς καὶ ὀγώτες, **χειρόκτια** καὶ **ἐνδύματα** μάλλινα, μεταξωτὰ ἢ βαμβακερά. **Εἰδικῶς** πλέκει ἐσώρουχα **χωρὶς ραφὴν** καὶ **σκουφάνια** ὀνομαζόμενα Tam — O — Shanters. Χειροκίνητοι ἢ ἀτμοκίνητοι. Στέλλονται τιμολόγια εἰς τὸν ζητοῦντα.

Ἀντιπρόσωποι ἐν Ἀθήναις: Τράπεζα Ἐμπεδοκλέους.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ
Ὀδὸς Ἑρμοῦ Ἀθῆναι

Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Ἐδθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
Καλλιτεχν. Διακοσμήσεις Οικοδομῶν

Ἀδελφοὶ Ρόδιοι, ὁδὸς Βουλῆς, 8.

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κοιμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.

Modes

Ἑρμεῖον, Ἑργοστάσια φορεμάτων, ἐπανωφο-
ρίων, ἀσπρορρούχων, στηθοδέσμων (cor-
sets) πύλων, ὅλοι οἱ τελευταῖοι νεωτερι-
σμοί, Γαλλίδες ράπτρια, καὶ ράπται, αἱ
Mlles Jeanne, Henriette, Clémence κλπ.

Μαρμαρογλυφεῖα

Ἰωάννης Γ. Χαλ' ούσης, ὁδὸς Πανεπιστημίου 69

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκη, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδου, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

Ἀποικιακὰ

Δημ. Ἀγγλος, ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου.

Βιβλιοδε-εῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεῖα

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1886

ΑΘΗΝΑΙ-ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ,
ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων
ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων Λογαριασμοὶ
τρέχοντες.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ:

3 1/2	ο/ο	ἔτησίως,	ἀπόδοσις	εἰς	πρώτην	ζήτησιν.
4	"	"	"	"	μετὰ	ἓνα μῆνα.
4 1/4	"	"	"	"	τρεῖς	μῆνας.
4 1/2	"	"	"	"	ἑξ	μῆνας.
5	"	"	"	"	ἓν	ἔτος.
5 1/2	"	"	"	"	2	ἔτη καὶ πλέον.

ΦΥΛΑΞΙΣ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΤΙΜΑΛΩΝ ἐπὶ ἐλαχίστοις ἀσφα-
λίστοις.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ἐπὶ ἀνατοκισμῷ.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΟΣΕΙΣ πρὸς ἀγορὰν λαχ. ὁμολογιῶν τῆς Ἑ-
θνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ
ἐπὶ ἀπλῇ μεσιτείᾳ.

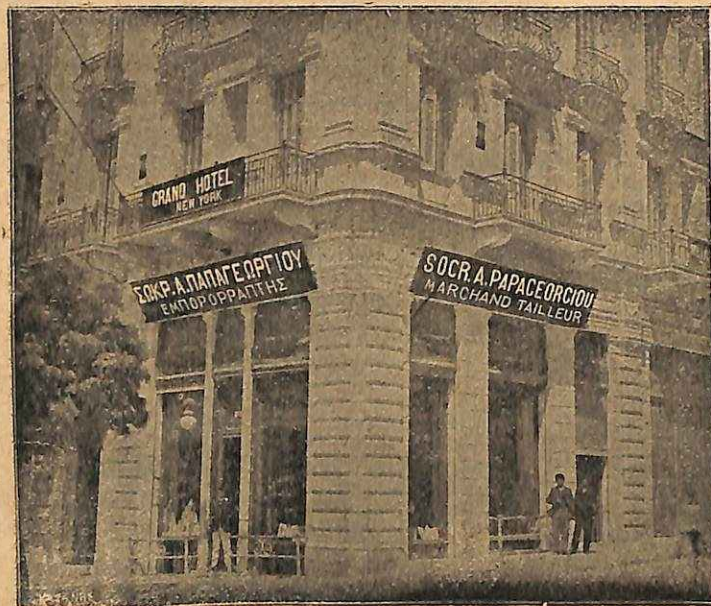
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΑΝΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν, με-
τὰλλων, χρηματοκιβωτίων κλπ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΤΕΓΓΑΣΜΕΝΑ Βυρσοδεψείου Μοσχάτου.
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ New-York. Γενικὸν Πρακτορεῖον ἐν
Ἑλλάδι.

ΜΕΓΑ ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁδὸς Σταδίου 12, (Ἐναντὶ Βουλῆς).

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΓΑΓΓΑΝΟΥ

ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Πλατεῖα Ἀγίων Θεοδώρων
Ἀθήναι.

Ὅλα τὰ εἶδη χαρτοῦ τυπογραφικοῦ
πρωτοκόλλων, γραφῆς κλπ.

Τιμαὶ ἐκτὸς συναγωνισμοῦ.

ΑΘΗΝΑΙ

PALACE HOTEL

Τὸ Πολυτελέστερον καὶ Τελειότερον ἐν Ἑλλάδι.

Assenseur. Θέρμανσις τελευταίου συστήματος δι' ἀτμοῦ (Chauffage centrale).

Φωτισμὸς ἡλεκτρικὸς ἅπλετος.

Αἰθουσαί: Ὑποδοχῆς Αἰθουσαὶ Κυριῶν.

Ἀναγνωστήριον. Σφαιριστήριον κτλ.

Αἰθουσα Ἑστιατορίου (Table d' Hôte).

ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

ΑΙ "ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,"

Τελείως ἀνακαινισθέν. Δωμάτια ἀναπαυτικώτατα, αἰθουσα πολυτελεῖς.

Ἀναγνωστήριον Ἑστιατόριον (Table d' Hôte) — Concert (τρίο). ἀπο-

τελούμενον ἀπὸ τοὺς γνωστὸς καλλιτέχνας κ κ Στυλ Κρασσάν,

Ροδόλφον Γαῖδεμδέργερ καὶ Π. Χάρτ.

Λουτήρες εὐρωπαϊκώτατοι ἐντὸς τοῦ Καταστήματος, ἅπλετος φωτισμὸς

δι' ἀεοτυλίνης, καθημερινὰ διεθνῆ τηλεγραφήματα.

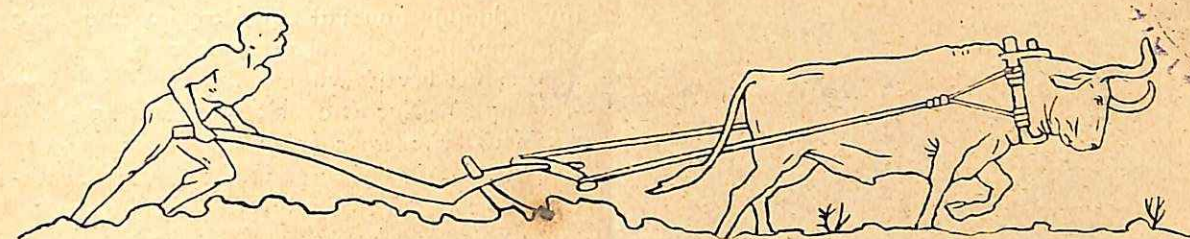
BAR AMERICAIN

Pension ἀπὸ 12 1/2 - 17 δρ. — Καθημερινὴ συγκοινωνία Ἀθηνῶν-Βώλου.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ κ. Ρ. ΥΠΟ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ»

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Ε' 34
ΜΑΙΟΥ 1905

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΣΣΙΤΙΟΝ

Από την στιγμήν ὅπου διὰ πρώτην φοράν ὁ ἄνθρωπος συγκινηθεὶς ὡς ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ ὁμοίου του, ἔσπευσεν εἰς τὸ ἄντρον ἢ τὴν καλύβην ἐνθα οὗτος εἶχε καταφύγει καὶ τοῦ ἐκόμισε τροφήν καὶ ἐνδύματα τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης ἔκαμνε τὸ πρῶτον βῆμα τῆς φιλαλληλίας εἰς τὸν κόσμον. Ἐνα βλέμμα μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἴδῃ κανεὶς πῶς οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ μετέπειτα οἱ πρόγονοί μας καὶ βραδύτερον οἱ Ῥωμαῖοι ἀντελαμβάνοντο τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ τῆς φιλάνθρωπίας τὸ ὅποιον τόσον διαφέρει τοῦ ἰδικοῦ μας σήμερον. Καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ὑφίσταται διότι ἡ φιλάνθρωπία τοῦ πάλαι ἦτο μία ἔμφυτος ὁρμὴ οἴκτου πρὸς τὰς δεινοπαθοῦντας. ἐνῶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ ἀρετὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπλὴ πράξις φιλαλληλισμοῦ.

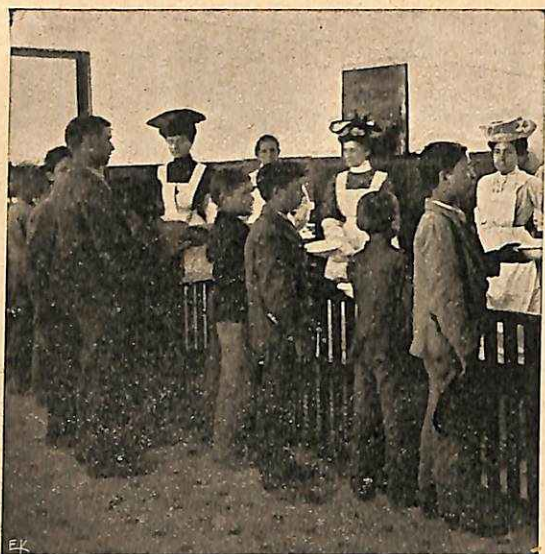
Ἡ σύγχρονος φιλάνθρωπία δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἀθλιότητων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλ' ἐργάζεται σοβαρώτερον καὶ ἐπωφελέστερον ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν. Τὸ γεμᾶτον ἀπὸ καλοσύνης πρόσωπόν της ἔλαβε μίαν ἔκφρασιν πλειότερον σοβαράν, καὶ φαντάζομαι ὅτι ὁ γλυκύτατος Ναζωραῖος ὅστις ἡξίου «ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τὸν ἓνα τῷ μὴ ἔχοντι», ἂν ἤρχετο τώρα εἰς τὸν κόσμον θὰ ἐτροποποιεῖ ὅπωςδῆποτε τὴν φράσιν του ταύτην καὶ θὰ εὑρίσκει νέον ὅρισμόν πρὸς προσωποποίησιν τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλαλληλίας.

Καὶ κάμνω αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὅχι διότι εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μετὰ πολλῆς δυσκολίας θ' ἀπεφάσιζε νὰ στερηθῇ τοῦ ἑνός, μολονότι καὶ τοῦτο εἶνε πολὺ

πιθανόν, ἀλλὰ διότι ἡ φιλάνθρωπία τῶν ἡμερῶν μας ἔλαβε χαρακτῆρα κοινωνικώτερον τῆς τοῦ παρελθόντος. Ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης καὶ τῆς κοινωνίας μετὰ τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν ὅπως γενικώτερον ἐπουλώσῃ τῆς δυστυχίας τὰς πληγὰς. Παρέχει ἐργασίαν εἰς τὸν μὴ ἔχοντα διότι γνωρίζει, ὅτι ἓνα ἄτομον μὴ ἐργαζόμενον εἶνε ἀπώλεια πλούτου κοινωνικοῦ. Ἡ βοήθεια ἄλλως τε πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, ὅπως λέγει ὁ δοῦξ τοῦ Ῥοσφουκώ, εἶνε ἓνα καθήκον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ καθήκον δὲν εἶνε τέλειον παρὰ τὴν στιγμήν ὅπου ἡ βοήθεια αὕτη τείνει πρὸς τὴν γενικὴν ὠφελιμότητα.

Προστασία λοιπὸν τῶν ἀποκλήρων, περίθαλψις τῶν δυστυχῶν, ἐπίβλεψις ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐναντίον τῆς κακοηθείας τῶν ἄλλων, ἐξασφάλισις εἰς τοὺς γέροντας μιᾶς γωνίας ἀναπαυτικῆς ἀνεὺ τῆς ἀπαισίας μερίμνης τῆς αἰρίας, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς παραλύτους ἐνὸς ἀσύλου ὅπερ νὰ φαιδρύνῃ τὰς πλήρεις πικριῶν ἡμέρας των καὶ νὰ δίδῃ εἰς ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν κατὰ τι ἀπὸ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν εὐτυχούντων, αὐτὰ εἶνε αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐμπνέεται ἡ σύγχρονος φιλάνθρωπία καὶ αἱ ὁποῖαι ὅλαι συμπεριλαμβάνονται εἰς μίαν καὶ μόνην λέξιν «Ἀλληλεγγύη».

Αὕτη ὅμως ἡ «διαθετικὴ καὶ ἐν τανυῷ πρακτικὴ ἀγάπη» διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν τόσον ὀραίαν φράσιν τοῦ Νεοφύτου Βάμβα, ἦτο ὅπωςδῆποτε ἄγνωστος εἰς τὰς ἀρχαίας κοινωνίας καὶ ἐπλάτυνθη πλειότερον εἰς τὰς νεωτέρας. Οἱ Εἰλωτες τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς ἦσαν οἱ δυστυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδεμία

Τὸ οἰκονομικὸν συσσίτιον τῆς Πλάκας. — Φωτογραφία Σ. Κοκκόλη.

δυστυχία ἐξισοῦται μετὰ τὴν ἰδικήν των. Δι' αὐτοὺς ἦτο πολὺ φυσικὸν ἂν ἐξεδηλώθη κάποια φιλανθρωπία τῶν κοινωνιῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων διήρχοντο τὴν ζωὴν των. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν Εἰλωτῶν ὑπῆρχε καὶ ἓνας ὁλόκληρος λαὸς δυστυχῶν Ἐλευθέρων μὲν πολιτῶν, ἀλλὰ πολὺ δυστυχιστέρων τῶν δούλων, λαὸς στερούμενος στέγης καὶ ἄρτου. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥαμσῆς, ὅπως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν διαδόχων τοῦ Σολομῶντος, τὸν βλέπομεν προκαλοῦντα τὴν γενικὴν προσοχήν. Καὶ τὸν «ἀπαίσιον αὐτὸν ἀνθρώπινον συρφετὸν» ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Γαστὸν Μπουασιέ, τὸν ἐπανευρίσκομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ῥώμην τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα. Εἰς τὴν πρωτεύουσάν των Ῥωμαίων νὰ ἐμποιῇ τὸν τρόμον, διότι ἔζη ἔξω παντὸς νόμου καὶ συνεπῶς δὲν εἶχε τίποτε νὰ σεβασθῇ, εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ νὰ προκαλῇ τὸν οἶκτον.

Ἐν τούτοις ὁ πτωχόκοσμος αὐτὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο πλειότερον ἔντιμος, καὶ ὁ πένης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶνε πλησιέστερος πρὸς τὸν πένητα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἰδίως ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς ἔδωκαν τελείαν τὴν σκιαγραφίαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ ὅστις ἐτρέφετο μετὰ λούπιναν, τὰ ὁποῖα εἰρωνευόμενος ὁ Λουκιανὸς ἀποκαλεῖ τῆς «Ἐκάτης τοῦ δειπνον».

ὑποθέτω, διὰ νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ ἡ συνήθεια αὕτη τῆς λουπινοφαγίας, ἥτις μετὰ ὅλον

τὸν σεβασμὸν μου καὶ τὴν λατρείαν μου πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος, σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν μ' ἐνθουσιάζει, ἰδρύνῃ καὶ τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον εἰς τὰς νεωτέρας Ἀθήνας ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς πριγκίπισσας Σοφίας. Ἡ ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συσσιτίου τούτου διὰ τὸ ὁποῖον τὰ «Παναθήναια» μοῦ ἀνέθεσαν νὰ γράψω, εἶνε μικρὰ καὶ ἀσήμαντος φαινομενικῶς, ἀλλὰ τὸσον σημαντικὴ οὐσιαστικῶς, τὸσον ὡραία κοινωνικῶς.

Μία φιλάνθρωπος ὑπαρξὶς ἐρχομένη ἀπὸ τὴν γηραιὰν Ἀλβιῶνα ἢ κ. Μισάη, κατὰ τὰ συμβάντα τοῦ 1896, ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κατῴρθωσε μετὰ ὅλον τὸ γλίσχρον τοῦ χρόνου ὅπερ διέθετε νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς ὅλον τὸν πενόμενον πληθυσμὸν τῶν Ἀρμενίων, ὅστις ἐζήτησε φιλοξενίαν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς. Τὸ φιλάνθρωπον καὶ πρακτικὸν συνάμα ἔργον τῆς Ἀγγλίδος κυρίας ἐθαυμάσθη, καὶ αἱ Ἑλληνίδες αἱ ὁποῖαι ἀγαποῦν νὰ προσεταιρίζωνται κάθε ὡραίαν ιδέαν, δὲν ἀφῆκαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρέλθῃ ἀπαράτητος. Ἦτο ἡ στιγμή ὅπου εἰς τὰς Ἀθήνας συνέρρεον ἀπὸ τὴν πολυπαθὴ καὶ ἡρωϊκὴν μεγαλὴν κύματα προσφύγων. Ὁ πτωχόκοσμος ἐπληθύνετο ὡς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Τοὺς ἀθηναίους δρόμους καὶ τὰς πλατείας διέσχιζον φυσιογνωμίαι πάσης ἡλικίας μετὰ βαδύτητα τὰ ἴχνη τῆς στερήσεως καὶ τῶν πικριῶν. Ἐνώπιον τοιαύτης καταστάσεως πῶς ἦτο δυνατόν ἢ γυναικεία ἑλληνικὴ ψυχὴ νὰ μείνῃ ἀπαθής;

Μερικαὶ κυρίαι τότε συνήλθον, συνεννοήθησαν μετὰ τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐτροφοδότησαν τοὺς Κρήτας. Καὶ ἂν ἡ ἀπόφασις ἦτο εὐγενής, τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον ἦτο ἔτι εὐγενέστερον καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιάσῃ τὰ εὐεργετικά του ἀποτελέσματα ὅτε εἰς τοὺς τροφίμους τοῦ συσσιτίου ἓνας ἀτυχὴς πόλεμος προσέθεσε τῆς «ἐφεδρίνης» καὶ ἔπειτα τοὺς πρόσφυγας Θεσσαλοὺς.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ πλαίσιον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου προσήλθε νὰ στολίσῃ ἡ κορωνὶς τῆς ἀθηναϊκῆς χάριτος καὶ τῆς νευρώδους καὶ μεθοδικῆς ζωῆς. Ἦτο ἡ πριγκίπισσα Σοφία. Κατ' ἀρχὰς ὡς ἐπίτιμος πρόεδρος ἀλλὰ βραδύτερον ὡς τακτικὴ, διότι ἐπεθύμει νὰ μονιμοποιήσῃ τὸ ὡραῖον αὐτὸ ἔργον, διότι μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς δὲν ἐδρεῖται μόνον ἡ μαγεία τοῦ ὄνειρου ἀλλὰ καὶ τὸ θέλημα τοῦ θετικισμοῦ. Τευτονίς, συνδέσασα τὴν τύχην τῆς μετὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ

τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ ἔνσαρκος ἐλπίς καὶ τὸ διάδημα, ἐβύθισε τὰ βλέμματά της τριγύρω της, καὶ γνωρίζουσα ὅπως ὁ μεγάλος συμπατριώτης της Νίτσε, ὅτι ἡ εὐγενεστέρα ἀρετὴ εἰς τὴν παροῦσαν φάσιν τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἡ φρόνησις καὶ ἡ δρᾶσις, ἀνέκραξε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου.

— Θέλω νὰ ἐργασθῶ. Ἐπιθυμῶ νὰ καταστήσω τὸ ἴδρυμα αὐτὸ ἀνώτερον καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν.

Αἱ κυρίαι ὑπεκλίθησαν ἐνώπιον πόθου τοσοῦτον ἱεροῦ καὶ ἡ ταμίας κ. Σμαράγδα Ψύλλα μετὰ τὴν εὐγενὴ φυσιογνωμίαν της, ἔτριψε τὰ χέρια ἀπὸ ἐνδόμυχον χαράν, διότι τοιοῦτοτρόπως ἐξησφαλίζετο ἡ πρόοδος τοῦ συσσιτίου μετὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶσαν ὑπάρξεων πτωχῶν.

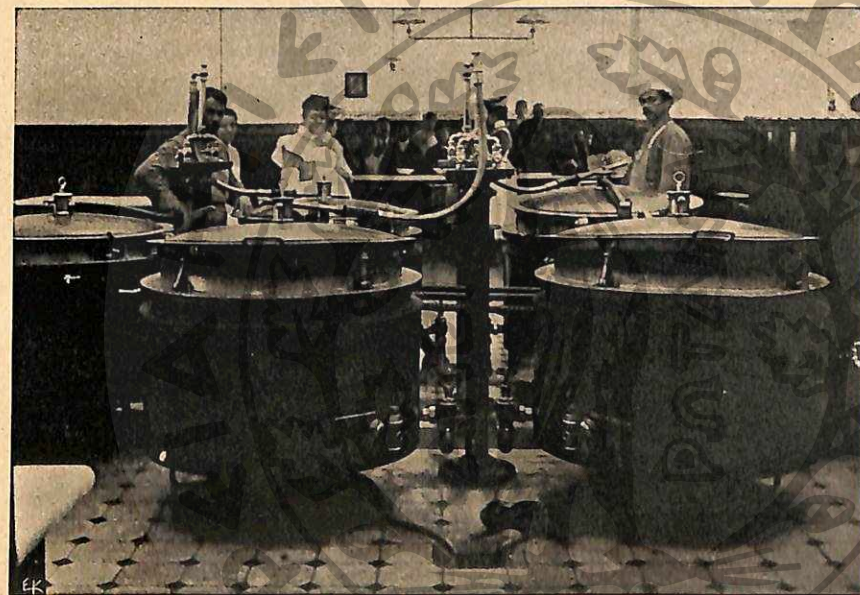
Ἐκτοτε κάθε ἡμέρα παρερχομένη ἦτο καὶ ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς τοῦ πρακτικωτάτου τούτου φιλανθρωπικοῦ ἰδρύματος. Οἱ πόροι του διὰ τῶν ἀκαταπονήτων ἐνεργειῶν τῆς Προέδρου του καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σωματείου ἠῤῥξανον καταπληκτικῶς ὅσον καὶ αἱ δαπάναι του, διότι πρὸς αὐτὸ συνέρρεον ὅχι μόνον οἱ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ πολλῆς δυσκολίας κερδίζοντες τὴν ζωὴν των. Ὁ ἀθηναϊκὸς πτωχόκοσμος ἐγνώριζε πλέον ὅτι ἀντὶ δεκαλέπτου τιμήματος θὰ ἔχῃ ἄφθονον καὶ καθαραστάτην τροφήν, ὅτι ὁ στόμαχός του θὰ ἐπληροῦτο ὅχι ἀπὸ ὑπόπτου προελεύσεως βρώματα, καὶ τὸ σπουδαιότερον, — διότι ὁ Ἕλλην ἀγαπᾷ τοιαύτας ἐκδηλώσεις συμπαθείας — θὰ ὑπηρετεῖτο ἀπὸ κυρίας καὶ δεσποινίδας γεμάτας ἀπὸ χάριν, ἀβρότητα καὶ εὐμορφίαν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἓνα ἡλιόλουστον δειλινὸν τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου, ἀπὸ μίαν γωνίαν τοῦ Ζαπείου ὁπόθεν περιέφερον τὰ βλέμματά μου ἀπὸ τὰ πλήρη μελαγχολίας ἐρείπια εἰς τὰς κλιτύας τοῦ Ὑμηττοῦ κ' ἐκεῖθεν κάτω πρὸς τὴν μαρμαίρουσαν θάλασσαν

τοῦ Σαρωνικοῦ, ἓνας φίλος μου μ' ἐπλησίασε καὶ μοῦ διέκοψε τὸ μυστηριώδες τραγοῦδι τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἐνεστάλαξεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου. Ἡ ὑπαρξὶς μου ὁλόκληρος εἶχεν ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν θέαν τῆς φύσεως. Ἡ στιγμή ἦτο ἐπικινδυνὸς δι' αὐτόν, καὶ τὸν προσέβλεψα ἀγρίως. Ἀλλ' αὐτὸς χωρὶς νὰ ταραχθῇ, μέσα εἰς τὸ τραγοῦδι τῆς φύσεως τοῦ ὁποίου ἐνωτιζόμην τὴν μυστηριώδη ἁρμονίαν, ἤλθε νὰ συνενώσῃ τὸ γοητευτικὸν τραγοῦδι τῆς ζωῆς. Μοῦ ὠμίλει διὰ τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον μετὰ φλογερότητα ἱεραποστόλου καὶ δὲν γνωρίζω πῶς ἡ φράσις αὕτη μοῦ ὑπενθύμισεν ἀμέσως μίαν παρυσινήν μου περιπέτειαν ἥτις μ' ἔκαμε νὰ γελᾶσω μετὰ ὅλην μου τὴν καρδιά.

Μία ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἀθηναϊκῶν φυσιογνωμιῶν τὸσον εἰς τὸν φιλολογικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον, εἶχεν ἔλθει νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Ἀφ' οὗ ἐπὶ δίωρον συνωμιλήσαμεν, ὁ ἔξοχος συνομιλητής μου ἠγέρθη καὶ ἀπερχόμενος μετὰ παρεκάλεσε νὰ τὸν περιμένω τὴν ἐπιούσαν εἰς τὴν κατοικίαν μου διὰ νὰ πάρῃ μαζί μου τὸν καφέ. Τοῦ ὑπεσχέθην ὅτι ὅχι μόνον θὰ ἦμαι, ἀλλὰ καὶ ἂν μοῦ ἐπέτρεπεν, θὰ προγευματίσωμεν μαζί. Ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀπεχωρίσθημεν φιλικώτατα.

Τὴν ἐπιούσαν ὅμως, ὦ! αὕτη ἡ ἐπιούσα τί δὲν δημιουργεῖ ἐνίοτε; Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἐπῆγα εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας διὰ ν' ἀκούσω τὸν κ. Δεσὰν ὅστις ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ διὰ

Τὸ οἰκονομικὸν συσσίτιον τῆς Πλάκας. Τὸ μαγειρεῖον. — Φωτογρ. Σ. Κοκκόλη.

τούς ποιητάς τῆς «Πλειάδος» καὶ ἰδίως διὰ τὸν Ρονσάρ. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν μου ἐσταμάτησα ἔμπροσθεν μιᾶς προθήκης βιβλιοπωλείου. Τὰ βλέμματά μου προσηλώθησαν ἐπὶ δύο τόμων τοῦ Λεκόντ-Ντελίλ, τῶν «Βαρβάρων» καὶ τῶν «Ἀρχαϊκῶν» ποιημάτων του, θαυμασίου δεσμάτος. Ἐνα πρόσθετον τετραγωνικὸν χαρτάκι ἐπ' αὐτῶν ἀνέφερε τὴν τιμὴν τῶν «Πωλουνται ἀντὶ φράγκων 18». Ὁ πόθος τῆς ἀποκτήσεως τῶν δύο αὐτῶν τόμων κατέλαβε τὴν ψυχὴν μου. Τοὺς ἐφυλλομέτησα, ἀνέγνωσα δι' ἑκατοστὴν ἴσως φορὰν τὴν «ῥοδίτην τῆς Μήλου» καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν τοῦ βιβλιοπώλου κρατῶν τὸ μόνον εἰκασόφραγκον τὸ ὁποῖον εἶχον ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἐξαφνα ἐνθυμήθη τὴν συνέντευξίν μου. Ὁ πέπλος τοῦ δισταγμοῦ μὲ περιέβαλε τότε καὶ ἄγων τρομερὸς συνήφθη ἀμέσως ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀγορᾶς τῶν βιβλίων καὶ τῆς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς τὸν φίλον τὸν ὁποῖον προσεκάλεσα νὰ προγευματίσωμεν. Ἐπὶ τέλους ὁ Ντελίλ ἐνίκησεν. Ἐπλήρωσα τὰ βιβλία καὶ ἔσπευσα εἰς τὸ σπίτι μου. Ὁ φίλος μου μὲ τὸν ὑψηλὸν κυλινδρικόν του πῖλον, τὴν μακρὰν ρεδιγκόταν του καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν φυσιογνωμίαν του μὲ ἀνέμενε. Εἶχον βραδύνει κατὰ μίαν ὥραν καὶ ἦτο σχεδὸν μεσημέρι. Ἡ οἰκοκυρά μου, ἥτις ἠδύνατο νὰ μ' ἐξαγάγῃ τῆς ἀμηχανίας μου ἀπουσίαζε. Πῶς θὰ προσέφερον πρόγευμα μὲ δύο μόνον φράγκα καὶ μάλιστα εἰς τὸν δυσκολώτερον τῶν Ἀθηναίων σοφῶν; Ἀλλοτε ἕνας καλλιτέχνης μοῦ εἶχεν εἰπῇ ὅτι εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἐπρογευματίζεν εἰς ἕνα Οἰκονομικὸν Συσσίτιον τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει εἰς τὴν συνοικίαν μου. Χωρὶς νὰ εἴπω τίποτε εἰς τὸν σοφὸν φίλον μου, τὸν ὠδήγησα ἐκεῖ πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν του. Ἐπρογευματίσαμεν ἐν τάξει καὶ ὅταν ἐξήλθομεν ἐκεῖθεν, παρετήρησα μετὰ πολλῆς θλίψεως ὅτι ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὸν Λεκόντ Ντελίλ μ' ἔκαμε νὰ στερηθῶ ἐπὶ τινα χρόνον τῆς φιλίας τοῦ Ἀθηναίου ρήτορος, νὰ γνωρίσω τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον τῶν Παρισίων καὶ νὰ πάθω ἀπὸ ἕνα ἀπαίσιον στομαχόπονον.

Τὴν περιπέτειάν μου ταύτην τὴν διηγήθη εἰς τὸν φίλον μου ὅστις μοῦ ὠμίλει περὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου. Μολονότι δὲ δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ συμμετάσχω αὐτοῦ ὥς τρῶφιμος ἀλλ' ἀπλούστατα ὥς ἐπισκέπτης

τὸν παρεκάλεσα νὰ μὴ μοῦ ζητῇ οὔτε παρουσίαν οὔτε συνδρομὴν!

— Συνδρομὴν ὄχι ἀλλὰ παρουσίαν ναί.

Ἐνώπιον τοιαύτης ἐπιμονῆς ὑπεχώρησα καὶ ὅταν τὸ ἐπεσκέφθην εἶδον ὁποία διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ παρισινοῦ καὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου. Κατ' ἀρχὰς ἐπήγαμεν εἰς τὸ Συσσίτιον τῆς πλατείας τοῦ Βαρβάκη καὶ ἔπειτα εἰς τὸ τῆς συνοικίας Πλάκας ὅπερ ἐγείρεται εἰς τὴν ὁδὸν Σχολείου.

Ἡ ἐκπληξίς μου καὶ ὁ θαυμασμός μου ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν εὐεργετικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων ἦσαν ἀπεριόριστοι. Ἡ ἀπαστρέπτουσα καθαριότης τῶν σκευῶν, τοῦ μαγειρείου, τοῦ ἐστιατορίου, τῶν ἀποθηκῶν, τὰ ἀρίστης ποιότητος ὑλικά, ὅλα ἀπετέλουν κᾶτι τι τὸ ἐξόχως γοητευτικόν.

Καὶ ἔπειτα αἱ φυσιογνωμίαι τῶν κυριῶν καὶ τῶν δεσποινίδων μὲ τὰς λευκάς ἔμπροσθέλας των, φυσιογνωμίαι τὰς ὁποίας καθιστᾷ πλειότερον συμπαθεῖς καὶ γλυκεῖας ἢ ἐπὶ γνώσεως τοῦ ἐκκληρουμένου καθήκοντος, καὶ αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ σαγηνευτικὸν των μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη ὑπηρετοῦν πρόθυμοι ὅλον τὸν συρρέοντα ἐκεῖ πτωχόκοσμον ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης καὶ ἡμισείας ὥρας μέχρι τῆς μιᾶς, παρουσιάζουν ἕνα θέαμα τὸ ὁποῖον βυθίζει τὸν ἐπισκέπτην εἰς ὠραίους λικνιστικὸς λογισμούς, καὶ προκαλεῖ τὴν ψυχὴν του εἰς ἔκστασιν καὶ θαυμασμόν.

Καὶ βλέπει κανεὶς ἐντὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου πῶς τὸ ὠραῖον ὄνειρον ἐγένετο πραγματικότης καὶ πῶς ἡ πραγματικότης αὕτη ἐξωραΐζεται πάλιν μὲ τὸ ὄνειρον τῆς ἀφοσιώσεως τῶν γυναικείων ὑπάρξεων πρὸς ἕνα σκοπὸν ἐγκλείοντα ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον καὶ ὅλην τὴν ἰσχύν των νεωτέρων κοινωνικῶν ἰδεῶν. Διότι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς φιλανθρωπίας, καὶ ὅσοι προσέρχονται ἀρωγοί του εἶνε πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι τὸ προσφερόμενον χρήμα των ἀνακουφίζει ὁλοκλήρους οἰκογενεῖας, δλόκληρον ἐργατικὸν πληθυσμὸν τῶν ὁποίων τὴν ζωὴν καθιστᾷ ὀλιγώτερον ἐπίπονον καὶ πικράν.

Εἶδον ἐντὸς τῆς τραπεζαρίας τοῦ οἰκονομικοῦ συσιτίου πλείστας φυσιογνωμίας ἐργατῶν. Ἐνόμιζε τις ὅτι ἀπὸ ὅλων τὰς ψυχὰς ἀνεδίδοντο σιωπηλαὶ προσευχαὶ διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ σωματείου τούτου ἐντὸς τοῦ ὁποίου πνέει ἡ αὐρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὠφελίμου, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα κοινωνικῶς ἤρχισαν νὰ καθίστανται ἐπαισθητά.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἡμερότητος ἡθῶν δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἐπωφελὲς τὸ οἰκονομικὸν συσ-

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΣΣΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ. ΤΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ. — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

σίτιον. Τὰ ἡλιοκαῆ πρόσωπα τῶν ἐργατῶν, αἱ τραχεῖαι φυσιογνωμίαι τῶν πτωχῶν λαμβάνουν μίαν ἑκφρασιν ἀπαλότητος ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶσων κυριῶν καὶ δεσποινίδων κοινωνικῆς περὶωπῆς, αἱ ὁποῖαι φιλομειδεῖς προσέρχονται νὰ τοὺς ὑπηρετήσουν καὶ πολλάκις νὰ τοὺς εἴπουν ἕνα λόγον ἀποπνέοντα τὸ ἄρωμα τῆς φιλότητος καὶ τῆς μὴ ἐνοχλοῦσης τὴν φιλοτιμίαν στοργῆς.

Καὶ ὥς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο μοῦ διηγήθησαν περιέργως ἀνέκδοτα ἐκ τῶν ὁποίων ἕνα ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ ἀναφέρω ἐδῶ.

Ἡμέραν τινὰ μία δεσποινὶς ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σωματείου ἐξόχου καλλονῆς, ἦτο τῆς ὑπηρεσίας. Αἱ τράπεζαι τοῦ ἐστιατορίου ἦσαν γεμάται ἀπὸ κόσμον καὶ ἡ ἡσυχία τῶσων βαθυτάτη. Ἡ δεσποινὶς κατάκοπος ἐκάθησε βυθιζομένη εἰς τὸ θέαμα ὅπερ ἐξετείνετο ἐνώπιόν της. Ἡ θεὰ ὅμως τῶσων ἀνθρώπων τρωγόντων ἐκίνησε καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς ὄρεξιν, καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἄλλων φαγητῶν εἶχον καὶ «πατάτες γιαχνί»

τὰς ὁποίας ὑπερηγάπα, ἔσυρεν ἔμπροσθέν της ἕνα πινάκιον μὲ πατάτες καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην δύο νέοι πελάται προσήλθον. Ἡ δεσποινὶς ἠγέρθη νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ καὶ ἠρώτησε :

— Τί φαγητὸ θέλετε;

Ὁ ἕνας ἐξ αὐτῶν ἀπήντησε μειδιῶν :

— Ἀπὸ τὸ ἴδιον ποὺ τρώγει καὶ ἡ κυρία.

Ἄλλ' ὁ ἄλλος προσέθεσε μετὰ δυσπιστίας.

— Αὐτὸ ποὺ τρώγει ἡ κυρία εἶνε πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θὰ φάμε ἡμεῖς.

Ἡ δεσποινὶς χωρὶς νὰ πειραχθῇ ἀπὸ τὸν ὑπαινιγόν, ἀφοῦ προσέφερε τὰ αἰτηθέντα πινάκια μὲ πατάτες, ἐκ τῆς ἰδίας χύτρας ἀμέσως ἐγέμισεν ἐνώπιόν των καὶ τὸ ἰδικόν της πιάτο καὶ ἐξηκολούθησε τρώγουσα. Οἱ πελάται τότε πρὶν ἀποσυρθοῦν, ἐζήτησαν ταπεινῶς συγγνώμην διὰ τὴν δυσπιστίαν των, καὶ ἡ ἀβροὰ κόρη τοὺς ἐσυγχώρησε δι' ἐνὸς μειδιάματος τὸ ὁποῖον θὰ ἐσαγγήνευε καὶ τὸν πλέον δύστροπον τῶν ἀνθρώπων.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Τ' ἀστέρι εἰς τὸν οὐρανὸ βγαίνει καὶ σβένει...

Ἔτσι κ' ἡ ἀγάπη στὴν ψυχὴ γεννιέται καὶ πεθαίνει.

ὦ, συμφορὰ ἀνιστόρητη, ἀγάπη ἐσὺ μεγάλη,
ποῦ ἀναρπες στὴν ψυχὴ σὰν φῶς καὶ σβεῖς ἀγάλη-γάλη.

Ἀγάπη, ἐφώτισες τὸ νοῦ κι', ὠϊμέ, τὸν ἔκαμες νὰ ἰδῇ
πῶς ἓνας κόσμος στὴν ψυχὴ μας κατοικεῖ.

Ὁ ἴδιος κόσμος ποῦ τὰ μάτια μας μαγεύει
κρυφὰ μὲς τὴν ψυχὴ μας βασιλεύει.

Κλειοῦμε ἓναν κόσμο μέσα στὴν ψυχὴ μας,
μὰ ἄσοφῃ κι' ἀνήξερχη περνᾷ ἡ ζωὴ μας.

Τ' ἀστέρι εἰς τὸν οὐρανὸ βγαίνει καὶ σβένει...
ἔτσι κ' ἡ ἀγάπη στὴν ψυχὴ γεννιέται καὶ πεθαίνει.

Ζάκυνθος 1903.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΥΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ *

Μὲ τὰ σωστά σου, κύρ Γιάννη, θέλεις νὰ
νυχτοπερπατήσης ἀπόψε; μοῦ ἔλεγεν ὁ
γέρο-Πετριτῆς ἓνα γλυκύτατο ἐσπέρας τοῦ
Μαΐου. Καὶ τί νὰ θαυμάσης, χριστιανέ μου,
τὸ βράδυ 'ς τὰ χωριά μας; Τὰ οὐρλιάσματα
τῶν τσακαλιῶν ἢ τὰ «κουκοῦ» τῆς κουκου-
βάγιας; Σ' τὸν τόπο μας λένε πῶς ἡ νύχτα
εἶν' ἄσχημη πεθερὰ τῆς ἡμέρας κ' ἡ μέρα
ἔμορφη νύφη τῆς νύχτας... Δὲν τὸ ξαπλώ-
νουμε δίπλα καλύτερα ὥς τὴν αὐγή;

— Ὅχι, Πετριτῆ, θὰ γυρίσουμ' ἔξω ἀπόψε.
Εἶναι καὶ γέμισι φεγγαριοῦ — θὰ περάσουμ'
ὥραία βραδεῖά...

— Ὅπως ὁ κοῦκος τὸ μεσημέρι... Ἐμ-
πρός, πηγαίνομε, γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω! Ἀς
πάρω καὶ τὸ πιστόλι μου...

* Ἀπὸ τὸν τελευταῖον ἐκδοθέντα τόμον διηγημά-
των τοῦ κ. Γ. Α. Γκίκα «Τῆς Ἑξοχῆς».

— Κάτι φοβᾶσαι, βλέπω, Πετριτῆ.

— Ὅποιος ἐφυλάχτηκε, ἐσώθηκε...

Καὶ ἐξήλθαμε. Ὁ φίλος μου χωρικός ἐφαί-
νετο πολὺ σκεπτικός. Ἐγώ, ἐνθουσιασμένος,
εἶχα κυριευθῇ ἀπὸ ἀκράτητον ἐπιθυμίαν εἰς
κάποιον νὰ ἐξομολογηθῶ τὰς ἐντυπώσεις μου
ἀπὸ τὴν νεκρὰν μεγαλοπρέπειαν τῆς γλυκιά-
της ἐκείνης νυκτός. Νεώτατος ἀκόμη τότε, ἔβλε-
πα τὸν κόσμον πολὺ διαφορετικὰ παρ' ὅ,τι ἦτο.
Ἐκεῖνο μάλιστα τὸ ἀλησμόνητο βράδυ τὸν εἶδα
καθὼς νὰ μὴν ἤμουν καθόλου ἀπὸ τὸν κό-
σμον τοῦτον.

— Κύττα, Πετριτῆ, τί ἔμορφη ἀνοιξιὰτικὴ
βραδεῖά! ἔλεγα. Ὁ οὐρανὸς μοῦ φαίνεται σὰν
ἀσάλευτος, γαλάζιος ὠκεανός, ὅπου λαμποκο-
ποῦν ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων σμαραγ-
δόπετρες...

— Χά! χά! χά! ἐγέλασεν ἀκράτητος ὁ Πε-

τριτῆς. Ἦθελες νὰ μὲ κάμης νὰ ξυπνήσω, ἀ-
φέντη. Σὰν ὠκεανός, λέει, τοῦ φαίνεται ὁ οὐ-
ρανὸς μὲ σμαραγδόπετρες! Χά! χά! χά! Ἐμέ,
μοῦ φαινότατε τὴν ἴδια στιγμὴ σὰν κανένα
θεοκρέββατο, ὅπου ξαπλωμένος ἐτραβοῦσα κατὶ
ρουχαλιτὰ σὰν νὰ εἶχα νὰ κοιμηθῶ δέκα χρό-
νια... Χά! χά! χά! σὰν σμαραγδόπετρες
λέει...

Καὶ ἤθελε νὰ προσθέσῃ: «Μήπως ἐδαιμο-
νίστηκες, καλέ μου ἄνθρωπε;»

Οἱ χονδροὶ λόγοι τοῦ Πετριτῆ κατέστειλαν
ὡς χειμερινὴ ψυχρολουσία τὸν θερμόν μου ἐν-
θουσιασμόν. Ἐτραβήξαμ' ἐμπρὸς ἀμίλητοι διὰ
πολλὴν ὥραν. Τὸ φεγγάρι ἤρχιζε πλέον νὰ
προβάλλῃ, καὶ τὸ μαλακὸ φέγγος τῶν πρώτων
ἀκτίνων τοῦ ἐθάμπωνε τὴν ἀργυρᾶν στυλβηδόνα
τῶν ἀστρῶν. Γαλακτόχρωμος πέπλος ἐξετυλίσ-
σετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ κυανόχρουν τοῦ
οὐρανοῦ. Ὁ ἐξοχικὸς δρόμος μας ἐσκιαζέτο ἐδῶ
καὶ ἐκεῖ ἀπὸ βαθύφυλλα δένδρα, τῶν ὁποίων
αἱ σκιαί, σχεδὸν ἀφανεῖς πρῶτα, ἐμεγάλωναν
τώρα στιγμὴν πρὸς στιγμὴν καὶ διέγραφαν ἐμ-
πρὸς μας κατὰ γῆς γιγαντιαῖα καὶ παρδαλὰ
ἀναστήματα.

— Πετριτῆ, εἶπα ἀφηρημένος, δὲν θαυμά-
ζεις τὴν ὠραιότητα τῆς νύχτας; Κύττα τώρα
μὲ τὸ φεγγάρι, πῶς μᾶς βλέπουν τὰ δένδρα
ἐμπρὸς τῶν! Παρατήρησε αὐτὸ τὸ πλατάνι
ἐκεῖ, 'ς αὐτὸ τὸ χωράφι, μὲ τί καμάρι σηκών-
νει τὸ τεράστιο κεφάλι του! Κύττα καὶ τὸν
ἴσκιο του πῶς κοίτεται ξαπλωμένος! Δὲν ὁ-
μοιάζουν κι' ὁ πλατάνος κι' ὁ ἴσκιος του μὲ
δύο μεγάλα θηρία, ποῦ, τώρα νά, ἔπαυσαν νὰ
παλεύουν; Τὸ ἓνα ἐνίκησε καὶ τεντώνει περὶ-
φρανα τὸν λαιμὸ τοῦ ψηλά, καὶ τ' ἄλλο, σκοτω-
μένο, σωριάστηκε διάπλατα κατὰ γῆς...

Κύρ Γιάννη, μοῦ εἶπε τὴν φορὰν αὐτὴν σο-
βαρὸς ὁ Πετριτῆς, μὴ με τρομάξεις μ' αὐτὰ
τάλλοκοτα λόγια σου, νὰ ζήσης!

— Καὶ τί σε κάνει νὰ τρομάξεις; Ἐγὼ εἶ-
μαι γεμάτος χαρά. Θαρρῶ πῶς αὐτὴ ἡ γύρω
μας ἀψυχή φύσις μοῦ μιλεῖ, μὲ διασκεδάει, μὲ
μαγεύει... Ἀκοῦς ψιθυρισμούς; Ἀφοκράσου
καλὰ, Πετριτῆ! Ἐρχονται ἀπ' ἐκεῖνο τὸ κατα-
πράσινο βουνό, ποῦ βλέπεις ἐμπρὸς μας. Ἐκεῖ
θὰ κυλᾷ κάποιο ποταμάκι γλυκὰ-γλυκὰ τὰ νερά
του. Ἀχ! νὰ ἤμουν ἐγὼ αὐτὴν τὴν ὥρα τὸ
πουπουλένιο χορτάρι αὐτουνοῦ τοῦ βουνοῦ, νὰ
μὲ θερμαίνῃ τὸ χλωμασμένο φῶς τοῦ φεγγα-
ριοῦ καὶ νὰ μὲ δροσίξῃ τὸ μαργαριταρένιο νερὸ
τοῦ ποταμοῦ!

Ὁ Πετριτῆς ἤρχισε νὰ σταυροκοπῇται.

— Ἀντικρύξεις, Πετριτῆ, 'ς τὴν κορυφὴ τοῦ
βουνοῦ αὐτὰ τὰ κυπαρίσσια; Κύτταξε, καὶ
μένε, πῶς κάθονται πιασμένα τὸ ἓνα κολλητὰ
μὲ τ' ἄλλο! Εἶναι ἰσχυροὶ μακρολαίμηδες κολό-
γεροι κ' ἐτοιμάζονται νὰ χορεύουν τὰ μεσά-
νυχτα 'ς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ! Τὰεράκι παί-
ζει μὲ τὴν οὐρὰ τῶν κυπαρισσιῶν, κι' αὐτὰ,
ἀτάραχα, τὴν κινοῦν ἡσυχὰ ἡσυχὰ, ὅπως τὸ με-
γαλόσωμο σκυλί, ὅταν τὸ χαϊδεύῃ κανένα παι-
δάκι... Ἐλα, ἄς τρέξουμ' ἐκεῖ ἡψηλά!

Ὁ Πετριτῆς ἔκαμε νὰ μὲ σταματήσῃ. Ἐ-
τρεμε, καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου μοῦ
ἐφάνη ὠχρότερός της. Ἐνῶ ἀνεβαίναμε τὸ
βουνό, κατὶ μοῦ ἐπιθύρσειεν ὁ σύντροφός μου.
Ἀπρόσεκτος, ὑπέθεσα ὅτι ἦσαν τριγμοὶ τῶν
ζωφίων καὶ τῶν δροσολουσμένων χόρτων, τὰ
ὁποῖα ἔπατούσαμε. Ὅταν εὐρέθηκα εἰς τὴν
κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ὁ Πετριτῆς δὲν εἶχε
διανύσει τὸ μισὸ διάστημα, καὶ πρῶτην φο-
ρὰν εἰς τὴν ζωὴν μου ἐπέρασα χωρὶς εἰς τὸ
τρέξιμο. Ὅταν ἐφθάσε καὶ αὐτὸς λαχανιασμέ-
νος, εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια κατὰ τὰ κυ-
παρίσσια.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐπιθύρσειε καθὼς νὰ
συνήρχετο ἀπὸ λιποθυμίαν δὲν εἶναι καλόγε-
ροι εἶναι κυπαρίσσια ἄδικα μ' ἐτρομάξεις, κύρ
Γιάννη!

Ἐξαπλωθήκαμ' ἔπειτα κάτω καὶ ἀκουμβή-
σαμ' εἰς τοὺς σκληροὺς κορμούς τῶν δένδρων.
Ὁ Πετριτῆς ἔκλεισε τὰ μάτια, εὐρίσκετο ὅμως
εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν τὸ σῶμα του.

— Ἐδῶ ἔπρεπε ν' ἄλθουμ' ἀπὸ τὴν ἀρχή,
εἶπα. Ὅλα τώρα μοῦ φαίνονται ζωντανότερα!
Ἐμεῖς οἱ δύο, Πετριτῆ, ποῦ ἀνασαίνουμε κι'
ὁμιλοῦμε αὐτὴν τὴν στιγμὴ, ἐμεῖς εἴμαστε τὰ
ψυχὰ πλάσματα αὐτῆς τῆς φύσεως, κι' αὐτὴ, ἡ
γύρω μας νεκρὴ πλάσις, αὐτὴ εἶναι ἡ περιχυ-
μένη ἀπὸ ζωὴ, ἡ γεμάτη ἀπὸ ψυχὴ κι' ἀθανα-
σία. Ὁ ἐνθουσιασμός μας, ὁ ἔρωτάς μας, εἶναι
δικός της ἐνθουσιασμός καὶ δικός της ἔρωτας.
Ρουφᾶμε ἀδιάκοπα τοὺς χυμούς τῆς μυρωμέ-
νης ζωῆς της κι' ἀναπνέομε τὴν αὐρα τῆς τῆ
μεθυστικῆς καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο βαστοῦμε
πάντα ἀναμένο τὸ λυχναρί τῆς ψυχῆς μας,
εἰς τὰ βάθη τῆς ὁποίας διασκορπίζεται ἄορα-
το τὸ φωτεινόν, τὸ ἀδιάκοπο ρεῦμα αὐτῆς τῆς
πυρωμένης φύσεως.

— Θεέ μου! ἐπιθύρσειεν ὁ Πετριτῆς. Κύρ
Γιάννη, ἡσύχασε... Δὲν σε καταλαβαίνω, χρι-
στιανέ μου... Εἶχ' ἄδικο νὰ σε παρακαλέσω
νὰ τὸ πάρουμε δίπλα; Τὸ ξέρω, εἶσαι σπου-
δασμένος ἄνθρωπος καὶ μπορεῖ νὰ σοῦ φαίνε-

ται αυτήν την ώρα πώς βλέπεις σμαραγδόπε-
τρες εις τὸν οὐρανὸ καὶ θηριὰ ἔς τὸ χωριὸ μου
καὶ νὰ θαρρῇς πὼς ἐμεῖς εἴμαστε ἀποθαμέ-
νοι... Γκούχου! γκούχου! ἀκούς, κύρ Γιάννη;
Ἐγὼ βίχω γιὰ νὰ σοῦ ἀποδείξω πὼς ἀκόμη
δὲν ἐμπήκαμε ἔς τὸν τάφο, δόξα σοι ὁ Θεός...
Γκούχου! γκούχου!

«Γκούχου! γκούχου!» ἤλθεν ἔξαφνα καθὼς
δειλὴ ἀπάντησις ἀπὸ μακράν.

— Ἀκούς τὴ φύσι, ποῦ σὲ περιγελά, Πετρι-
τὴ; Εἶδες τὸ περιγέλασμά της πόσον εἶναι μα-
λακώτερο ἀπὸ τὴν ἄγρια φωνή σου; Σῶπα καὶ
θαύμαζε! Ἐκεῖ κάτω βλέπεις τὸ σπίτι σου πὼς
τὸ στεφανώνουν τ' ἁγιοκλήματα καὶ τὸ περι-
σφίγγουν οἱ περικολάδες; Δὲν σοῦ φαίνονται
σὰν νὰ τὸ δράχουν μύρια χλωρὰ καὶ μοσχο-
βόλα χέρια, γιὰ νὰ τὸ στολίζουν μέσα ἔς αὐτὸ
τὰνθόσπαρτο περιβόλι τῆς φύσεως καὶ γιὰ νὰ
τὸ δροσίξουν μὲ τοὺς ἀστείρευτους χυμοὺς τῆς
ζωῆς;

— Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔχω τόση νοτιὰ τὸ βράδυ
ἔς τὸ καλύβι μου! Τώρα ποῦ ἔμαθα τὴν αἰτία,
θὰ κόψω σύρριζα μὲ τὸ ξερό μου ὄλ' αὐτὰ τὰ
χλωρὰ καὶ μοσχοβόλα χέρια, γιατί ἔμπορεῖ νὰ
μοῦ φέρουν καὶ κανένα ρεματισμὸ ἔς τὸ πό-
δι!... Κύρ Γιάννη, ἄσχημα θὰ ξημερώσουμε
ἔδῳ... Θὰ κρυώσης· δὲν πηγαίνουμε;

— Πετριτὴ, τὼρ' ἀνοίγει μεστωμένη καὶ
γόνιμη ἡ ἀπάρθενη μορφή κ' ἡ σπαρταριστὴ
ζωὴ τοῦ μεγάλου παντός! Τὸ φεγγάρι κοι-
τεῖ νὰ μεσουρανήσῃ, καὶ τὸ φῶς του κατα-
πέφτει σὰν ἀσημένια πάχνη εἰς τοὺς γύρω μας
κάμπους. Κύτταξε πὼς μεταμορφώνεται ὁ πρα-
σινισμένος χειτῶνας των! Τὸν πασπαλίζει τώρα
μαργαριταρένια δροσιὰ βουτηγμένη σὲ σμα-
ραγδένιες ἀκτίνες! Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγο θὰ ἰδῇς
οἱ πρασινισμένοι κάμποι μεθυμένοι ἀπὸ τὴν
ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, νὰ ἔχουν ὠχροκίτρινον
ὄψιν· θὰ μοιάζουν μὲ τὸν ἀπελπισμένο νέο, ὁ
ὁποῖος χλωμός, μαραμένος ἀπὸ ἔρωτα, λιπο-
θυμεῖ μαζί κ' ἀνασταίνεται ἀπὸ τὴν ἡδονὴ
ἔς τὰ πρῶτα φιλήματα τῆς σκληρᾶς ἐρωμένης
του καὶ κερῶνει ἡ ὄψις του ἀπὸ συγκίνησι, ὅταν
εἰς τὸ μαραμένο του στόμα κολλοῦν μαλακὰ
τὰ ρόδινα χεῖλη τῆς παρθένας.

— Μνήσθητί μου Κύριε! ἐπιθυρῶσεν ἔντρο-
μος ὁ Πετριτὴς... Κύρ Γιάννη, θὰ φωνάξω
βοήθεια... Θὰ πυροβολήσω!

— Φώναξε, Πετριτὴ, πυροβόλησε... Ἡ φύ-
σις αὐτὴν τὴν ὥρα ἔχει τοὺς ἱεροὺς γάμους της
καὶ οὔτε θὰ σ' ἀκούσῃ οὔτε θὰ ταραχθῇ. Τὸ
εὐωδιασμένο στεφάνι τῆς ἀνοίξεως σμίγει τοὺς

οὐρανούς μὲ τὴ γῆ, καὶ σπέρμα ζωῆς καὶ θαλε-
ρότητος σκορπίζεται ἔς τοὺς παρθένους κόλπους
τῆς αἰωνίας μητέρας μας... Τώρα, ποῦ δὲν
ἀκούεις τᾶγρια ξεφωνητὰ τοῦ κόσμου καὶ δὲν
βλέπεις τῆς ἡμέρας τὰνθρώπινα θηριὰ νάλληλο-
τρῶγονται ἔς τὸν ἀγῶνα τῆς καταστροφῆς;
τώρα, ποῦ καὶ τὸ μικρότερο μαμουδι εἶνε πα-
ραδομένο ἔς τοῦ μάγου ὕπνου τὴν ἀγκάλη;
τώρα, μέσα ἔς αὐτὴ τὴν ἱερὰ σιωπὴ τῆς πλά-
σεως, γιορτάζει ἡ φύσις κ' ἀγάλλεται. Ὅσο
μᾶς φαίνεται σιγὴ καὶ ναρκωμένη, τόσον
ὀργιάζει καὶ θορυβεῖ βακχευμένη ἀπὸ τὸ νέ-
κταρ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἀγάπης... Ὑμνοὶ
ζωῆς καὶ ἀφθαρσίας κατεβαίνουν ἀπὸ τοὺς θα-
λεροὺς οὐρανούς καὶ δόξα καὶ εὐγνωμοσύνη
ἀνεβαίνει ἔς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς μαραμένους κόλ-
πους τῆς ἀνασταίνουσας γῆς.

— Γιὰ τὸνομα τοῦ θεοῦ, ἔλα ἔς τὰ λογικά
σου, κύρ Γιάννη... Παραμιλεῖς καὶ θὰ πέσης
ἄρρωστος... Ὅλ' αὐτά, ποῦ μονολογᾷς, εἶναι
κολοκύθια... Ποῦ βλέπεις, ἀδελφέ, εὐωδια-
σμένα στεφάνια νὰ σμίγουν οὐρανούς καὶ γῆ,
καὶ μεθύσια καὶ τραγούδια; Ἐγὼ ἔχω μάτια
ἀστρίτη καὶ βλέπω τὸ χωριὸ μου μὲ τὸ φεγ-
γάρι ὅπως τὸ βλέπω μὲ τὸν ἥλιο καὶ κατὶ χει-
ρότερα...

— Δὲν βλέπεις μὲ τὰληθινά σου μάτια, Πε-
τριτὴ εἶσαι θεόστραβος ἀπόψε! Τὰ μάτια τοῦ
προσώπου σου εἶναι ψεύτικα· ἀνοίξε τὰ μάτια
τῆς ψυχῆς σου καὶ θαύμαζε! Τὸ φεγγάρι πέ-
ρασε τὸ μεσουράνισμά του καὶ φτάνουν τὰ
μεσάνυχτα. Τώρα θ' ἀρχίσῃ ὁ οὐράνιος κ' ἐπί-
γειος χορὸς· τώρα θὰ ψαλοῦν τὰ ἐπιθαλάμια
τραγούδια· τώρα ἡ παρθένια γῆ γονιμοποιεῖ-
ται σφιγμένη ἔς ἀχόρτασιν ἀπόλαυσι μέσα ἔς
τὴς κυανὲς ἀγκάλης τοῦ μεγάλου παντός. Χαρὰ
ἔς τὸν θνητό, ποῦ ἔμπορεῖ νὰ διακρίνῃ μέσα
ἔς αὐτὸ τὸ οὐράνιο πέλαγος μὲ τὰ διαμάντινα
μάτια τῆς φαντασίας του τὸν ἴσκιον τῆς ἐορ-
ταζούσης φύσεως! Χαρὰ ἔς αὐτόν, ποῦ ἀκούει
τὸν ἀντίλαλον τῶν ἐπιθαλαμίων της! Χαρὰ κ'
εὐτυχία ἔς ἐκεῖνον, ποῦ βλέπει κ' ἀπολαμβάνει
γυμνὰ τὰ κάλλη τῆς ἀναστημένης γῆς λιπο-
θυμημένης εἰς τὴς κυανὲς ἀγκάλης τοῦ ζωοδό-
του μεγάλου παντός! Αὐτὸς μόνος πλησιάζει
τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεώς του καὶ θαμπο-
βλέπει τὴν ξανθὴν ἀρμονία, μὲ τὸν ἄφραστο
ρυθμὸ τῆς ὁποίας κυλᾷ προαιώνιος ὁ κό-
σμος... Αὐτὸς ὁ θνητὸς ζῇ μὲ τὴν Ἀθανα-
σία...

— Καὶ τί θὰ πῇ ὁ πατέρας του, ἐμονολο-
γοῦσε ὁ Πετριτὴς. Μοῦ τὸν ἔστειλε ἔς τὴν

ἐξοχὴ νάλλαξῃ ἀγέρα καὶ τοῦ γύρισαν τὰ
μυαλά... Ἄς ἀλλάξω καὶ γὼ πολιτικὴ ἴσως
καὶ τὸν καθησυχάσω...

— Ἐ! τί παραμιλεῖς, Πετριτὴ;

— Θαυμάζω καὶ γὼ μὲ τὰ ἀληθινὰ μου
μάτια τὴ φύσιν. Τὰ τριψα λιγάκι, ἐδάκρυσαν
κομμάτι, κ' ὅλα τώρα μοῦ φαίνονται ἀλλοιώ-
τικα. Κύττα, κύρ Γιάννη, τοὺς οὐρανούς. Μοῦ
φαίνονται σὰν ἀπέραντο λειβάδι. Τὰ ξημερώ-
ματα ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων πράσινα
βλαστάρια λαμποκοποῦν δροσολουσμένα. Ὅταν
ὁμως βγῇ ὁ ἥλιος, χάνουν σιγὰ-σιγὰ τὰ
χλωρὰ χρώματά των καὶ τὸ μεσημέρι πιά τὸ
λειβάδι φαίνεται σὰν ἀτελείωτη ἀσημωμένη
ἁμμονιδιά...

Χά! χά! χά! ἐγέλασα νευρικά, σὰν ἀσημω-
μένη ἁμμονιδιά λείει! Θὰ με κάμῃς νὰ χάσω
τὴν ἀπόλαυσίν μου αὐτὸ τὸ βράδυ...

Ὁ Πετριτὴς ἐσιώπησε καὶ συγκεντρωμένος
ἐφαίνετο ὅτι ἐσυλλογίζετο πολὺ. Μόλις ἤρχισα
νὰ παραδίδωμαι πάλιν εἰς τὴν ἀπόλαυσίν μου,
ἐπανελάβε τραχέως.

— Παρατήρησε, κύρ Γιάννη, αὐτὸ τὸ πλα-
τάνι ἔς τὸ χωράφι μου κ'εἰ κάτω. Τί ἀναπαυ-
μένα ποῦ κάθεται! Κύττα καὶ τὸν ἴσκιον τοῦ
πὼς κοίτεται ξαπλωμένος εἰς τὴ γῆ! Μοῦ φαί-
νεται πὼς τὸ δένδρον κ' ὁ ἴσκιος του εἶναι οἱ
δύο ἀγελάδες μου, ποῦ γύρισαν τὸ μεσημέρι
ἀπὸ τὸργωμα. Ἡ μιὰ ἀναπαύεται ὀρθὴ κ' ἡ
ἄλλη πλαγιασμένη...

— Πετριτὴ, εἶπα αὐτὴν τὴν φορὰν σοβα-
ρὸς, μὴ με κάμῃς νὰναγουλιάσω μ' αὐτὰ τὰλλό-
κοτα λόγια σου... Εἶσαι πολὺ πεζός!

— Καὶ γιατί! Ἐμὲ μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὴν
τὴν ὥρα ἀφοκράζομαι ἀκόμη καὶ τὰ μουγκρί-
σματα τῶν βοδιῶν μου... Ἀκούς ψιθυρι-
σμούς; Κάποια ξυλόκοττα θάχασε τὸν ὕπνον
της καὶ σειέται πάνω ἔς τὰ κλωνάρια. Ἀχ!
καὶ νάβλεπα αὐτὴν τὴ στιγμὴ μὲ τὰ ψεύτικα
μάτια μου τὸ παχουλὸ της κορμί, νὰ τὴν ἐσκό-
τωνα! Νόστιμο φαί ποῦ θὰ ἔχα αὐριο σπι-
τι μου!

Ἦρχισα νὰ χάνω πλέον τὴν ποίησιν.

— Ἀντικρύξεις, κύρ Γιάννη, ἀπ' ἔδῳ ψηλά,
ἐκεῖ κάτω ἔτι τὰ προπόδια τοῦ βουνοῦ κάμποσα
ἔλατα; Κύτταξε τὰ ξερὰ κλωνάρια των πὼς
σωριάζονται χάμου! Μοιάζουν σὰν παραλυμέ-
νους γέροντες, ποῦ περιμένουν νὰ τοὺς τσεκου-
ρώσῃ ὁ χάρος. Αὐριο θὰ πάρω τὸν ξυλόκοπτον
μου νὰ τὰ σχίσω σύρριζα. Ἐλα! ἄς τρέξωμ'
ἐκεῖ κάτω νὰ δῶ πόσα δεμάτια ἔμπορεῖ νὰ
κάμω!

Ἐκαμα νὰ τὸν σταματήσω καὶ τοῦ ἐφώναξα,
ἀλλ' αὐτὸς εὐρέθηκε διὰ μιᾶς σιμὰ εἰς τὰ ἔλατα,
ἐν ᾧ ἐγὼ οὔτε τὸ μισὸ διάστημα ἀκόμη εἶχα
διανύσει. Ὅταν τὸν ἔφθασα λαχανιασμένος,
εἶχα καρφωμένα τὰ μάτια μου κατὰ τὰ δένδρα.

— Νὰ πάρ' ἡ ὀργή! εἶπα· αὐτὰ τὰ ἔλατα
δὲν ἔχουν καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τοὺς γέροντες
σου. Τί ἔπαθες, Πετριτὴ, καὶ θέλεις νὰ τὰ
κόψῃς;

Καὶ ἐξαπλώθηκα χάμου πλησίον του, ἀκουμ-
βῶν εἰς τοὺς τραχεῖς κορμούς τῶν δένδρων.
Τὸ σῶμα μου ἔμειν' ἀκίνητον, ἀλλ' οἱ ὀφθαλ-
μοί μου εὐρίσκοντο εἰς κίνησιν ἀδιάκοπην.

— Τί καλὰ ποῦ κάμαμε, εἶπεν ἔπειτα ὁ
Πετριτὴς, κ' ἤλθαμ' ἐδῶ κάτω! Τώρα κατα-
λαβαίνω πὼς εἶμαι περισσότερο ἄνθρωπος!
Σ' αὐτὴν τὴν ὥρα, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος κοι-
μᾶται, ἐμεῖς οἱ δυὸ μονάχοι, κύρ Γιάννη, ἐ-
κάμαμε τὴν ἀνοησία νὰ μένουμ' ἐξυπνοὶ. Συλ-
λογίζομαι πὼς αὐριο θὰ εἶμαι κατακουρασμέ-
νος καὶ δὲν θὰ ποτίσω καλὰ τὸ χωράφι μου,
καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἥλιος ἡμπορεῖ
νὰ μοῦ κάψῃ κατὶ κολοκύθια, ποῦ μόλις ἐξε-
φύτρωσαν αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Τὰ κολοκύθια
αὐτὰ εἶνε μαραμένα αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ γὼ
εἶμαι κείνος, ποῦ θὰ τὰ φέρω ἔς τὴ ζωὴ
αὐριο... Θὰ τὰ περιχύσω μὲ δροσερὸ νερὸ κ'
αὐτὰ θὰ τὸ ρουφήσουν ἀχόρταστα, θὰ χον-
δρύνουν ἔξ' αἰτίας μου, θὰ τὰ πουλήσω πρῶ-
τα σὲ καλὴ τιμὴ καὶ θὰ ἐνθουσιασθῶ ἀπὸ τὸ
κέρδος...

— Θεέ μου! ἐπιθυρῶσα. Πετριτὴ, ἡσύχα-
σε... Δὲν σε καταλαβαίνω, χριστιανέ μου...
Τὸ γνωρίζω, εἶσαι ἀπλοϊκὸς ἄνθρωπος κ' ὁ-
νειρεύεσαι αὐτὴν τὴν ὥρα ἀσημωμένα λειβά-
δια κ' ἀγελάδες καὶ κολοκύθια... Ἀλλ' ἄφησέ
με νὰ ρεμβάσω μέσα ἔς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ποίησιν
τῆς φύσεως... Ἀχ! τί πρόστυχα πράγματα ποῦ
λές! Ἀχ! ἄχ!

— Ἀχ! ἄχ! ἤλθεν ἔξαφνα, καθὼς δειλὴ
ἀπάντησις ἀπὸ μακράν.

— Ἀκούς ποῦ σὲ περιγελά κ' ἡ φύσις ἀκόμη
κύρ Γιάννη; Ἀκούε τί σοῦ λέω καὶ γὼ!...
Ἐκεῖ κάτω βλέπω τὸ σπίτι μου καὶ συλλογι-
ζομαι τί μοῦ ἔστοίχισε ὥς νὰ τὸ χτίσω...
Κάθε πέτρα εἶνε βρεγμένη μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ
προσώπου μου... Ἐγέρασα ὥς ποῦ νὰ τὸ
σηκώσω καὶ θυσίασα τὰ νειάτα μου γι' αὐτὸ
τὸ καλυβόσπιτό! Ἐκεῖ μέσα ἔκαμα τὴν οἰκο-
γένειά μου. Ἐφερα ἔς τὸν κόσμον ὀκτὼ παιδιά,
ἂν ἀγαπᾷς, καὶ τώρα, ποῦ σοῦ μιλῶ, περνᾷ
ἀπὸ τὸ μυαλό μου ὅλ' ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς μου

μεστωμένη από βάσανα και σπαρταριστή από πίκρες... Γέννες, θάνατοι, ἀρρώστιες, όλα μέσα 'ς αὐτὸ τὸ καλυβόσπιτο ἔγιναν... Μοῦ φαίνεται πῶς ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου 'πέρασαν ἀπὸ 'κεῖ μέσα μετὰ τὴν ὁρμὴ τοῦ καιροῦ... Κι' ὁ παντοπνίχτης χρόνος θαρρῶ πῶς ἀρχίζει νὰ σαλεύη καὶ τὰ θεμέλιά του τώρα, καὶ θὰ σωριασθῇ κι' αὐτὸ καμμιὰ στιγμή ἀπὸ τὰ γεράματα ὅπως κ' ἡ ἀφεντιά μου...

— Μὴν ἀναφέρης γέννες κι' ἀρρώστιες αὐτὴν τὴν ὥρα, Πετριτὴ. Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ καὶ μοῦ χαλᾷ τὴν ἁρμονία.

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ξημερώσῃ! Τὴν αὐγὴ θάνοιξῃ πανώρια ἡ ζωὴ 'ς τὰ λειβάδια μας. Τώρα, ποῦ τὸ φεγγάρι κοντεύει νὰ χαθῇ, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου θάρχισῃ νὰ πέφτῃ σάν χρυσόσκονη 'ς τὸ χωράφι μου. Τὰ σπαρτά μου θὰ γίνουν καταπράσινα, βουτηγμένα 'ς τὸ φῶς. Τὰ γαϊδούρια μου, γεμάτα λάχανα κι' ἀνοιξιὰτικες ὁρμές, θὰ μυρίζονται μετὰ τῶν ἐρωτικὰ καὶ θὰ μοῦ σπείρουν δίχως ἄλλο κανένα γαϊδουράκι, ποῦ θὰ μοῦ δώσῃ καλὰ κέρδη...

— Θεέ μου, ἀνέκραξα, πῶς ἀντιλαμβάνονται αὐτοὶ οἱ πρόστυχοι ἄνθρωποι τὴν ὠραιότητα τῆς ζωῆς! Πετριτὴ, θὰ φωνάξω!

— Φώναζε ὅσο θέλεις, κύρ Γιάννη! Δὲν θὰ σ' ἀκούσῃ οὔτ' ὁ σκύλος μου! "Ὅλο τὸ χωριό μου εὐρίσκεται τώρα 'στὴν ὑστερινὴ γλυκάδα τοῦ ὕπνου. Κοντεύουν τὰ ξημερώματα λίγο ἀκόμη καὶ θάρχισῃ ἡ ἀληθινὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ βαρετὴ ἐρημιὰ τῆς νύχτας θὰ χαθῇ, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ ἡλίου θὰ παύσῃ τὸ χωριό μου νὰ 'μοιάζῃ μετὰ κοιμητήριο. Τὰ καματερά μου, ἡ γυναῖκα μου, τὰ παιδιά μου γεμάτα ζωὴ θὰ δουλεύουν τὸ χωράφι μου καὶ τὰ μουγκρίσματα τῶν ζώων μου θ' ἀνακατεῦνται μιὰ χαρὰ μετὰ τὰς φωνὰς τῶν δουλεψάνων μου καὶ μετὰ τὰ τριξίματα τοῦ ἀλετριοῦ. Τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ μου θὰ γαργαρίζῃ χυνόμενο 'ς ταυλάκι, καὶ τὰ λευκά του σουσουρίσματα θὰ σμίγουν ἁρμονικὰ μετὰ τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν καὶ μετὰ τὰ μουγκρίσματα, μετὰ συμπάθειο, κύρ Γιάννη, τῆς ἀγελάδας μου.

— Παραμιλεῖς, Πετριτὴ... 'Εδαιμονίστηκες... "Ὅλ' αὐτά, ποῦ μωρολογᾷς, εἶνε κολοκύθια... Ποῦ βλέπεις, ἀδελφέ, τὴ γυναῖκα σου, καὶ τὰ παιδιά σου καὶ τὰ ζῶα σου; 'Εγὼ ἔχω

τὰ μάτια μου τέσσερα αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ δὲν βλέπω τίποτε!

— Δὲν βλέπεις μετὰ τὰληθινὰ σου μάτια, κύρ Γιάννη; εἶσαι θεόστραβος ἀπόψε. Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου εἶναι ψεύτικα· ἀνοιξε τὰ μάτια τοῦ κεφαλιοῦ σου καὶ θαύμασε... 'Ὁ αὐγερινὸς ἐπρόβαλε καὶ φτάνουν τὰ ξημερώματα. Τώρα θάρχισῃ τὸ ζωντανὸ πανηγύρι τοῦ κόσμου. Τώρα ὁ ξυπνὸς θὰ προσπαθῇ νὰ γελάσῃ τὸν κουτό· ὁ τοκογλύφος θὰ ληστέψῃ τὸν οἰκογενειάρχῃ· ὁ οἰκογενειάρχῃς νὰ γίνῃ ψεύτης καὶ θεομπαίχτης, γιὰ νὰ ζήσῃ τὸ σπῆτι του. Χαρὰ 'ς τὸ μαῦρο τὸ φτωχό, ποῦ 'μπορεῖ 'ς τὴ σημερινὴ ἐποχὴ νὰ βγάλῃ τὸ ξερὸ ψωμί τῶν παιδιῶν του σκοτωμένος 'ς τὴ δουλειὰ ἀπὸ τὸ πουρνὸ 'ὡς τὸ βράδυ! Χαρὰ 'ς τὸν κακόμοιρο τὸ χωριανό, ποῦ δὲν εἶδ' ἀκόμη τὸ χωράφι του νὰ τὸ πέρῃ ὁ τοκογλύφος, ἄδικα καὶ παράνομα, καὶ νὰ βρίζετ' ἔπειτα 'ς τοὺς πέντε δρόμους μετὰ τὰ παιδιά του καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ νὰ ψοφᾷ τῆς πείνας! Χαρὰ κ' εὐτυχία 'ς ἐμέ, ἂν κατορθώσω νὰ πλερώσω κἄτι χρὴ μου κ' ἡσυχάσω! Τότε μονάχα θὰ καταλάβω πῶς εἶμαι κομμάτι ἄνθρωπος καὶ θὰ πιστέψω πῶς ξαναγεννήθηκα... "Ὅλα τὰλλα, κύρ Γιάννη, εἶναι κολοκύθια! 'Εσὺ μοῦ 'μίλησες μετὰ τὴ φαντασία σου καὶ γὰρ μετὰ τὴν πείρα μου. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἔχει δίκιο, θὰ τὸ μάθῃς, παιδί μου, ὅταν καὶ σὺ ἀρχίσῃς νὰ βγάλῃς τὸ ψωμί σου μετὰ τὰ χέρια σου. 'Ὁ ἰδρωτὰς τοῦ προσώπου σου, ποῦ θὰ βρέχῃ μαῦρος τὴ γῆ, θὰ σβύσῃ τὴ λάμψη τῆς φαντασίας σου, κ' οἱ οὐρανοὶ καὶ τὰ φεγγάρια κ' ἡ ἀνοιξιὰτικὴ βραδυὰ—ὅλα, ὅλα θὰ 'ναι ψεύτικα κι' ἀδιάφορα γιὰ σένα, καὶ μοναχὴ ζωὴ σου κι' ἀπόλαυσι θὰ 'ναι νὰ κατορθώῃς μετὰ χίλια βάσανα καὶ κατεργαριῆς νὰ κερδίῃς τὸν ἐπιούσιο! 'Ὁ κόσμος ὅλος εἶνε σκλάβος τῆς κακομοιριασμένης γῆς κι' ὄχι τῶν οὐρανῶν! Αὐτὴ μᾶς τρέφει, αὐτὴ μᾶς ντύνει, αὐτὴ καὶ θὰ μᾶς φάῃ!... "Ελα, πηγαίνουμε, γιὰ τὴ ξημερῶναι...

Καὶ ὁ Πετριτὴς ἐκείνησέ πρῶτος διὰ τὸ χωράφι του. Τὸν ἠκολούθησα μετὰ κἄποια περιφρόνησι. 'Απὸ τῆς ἡμέρας ὅμως ἐκείνης, ὅταν θαυμάζω τὴν φύσιν ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς πανσελήνου, μαζί μετὰ τὸν ἐνθουσιασμόν μου διὰ τὰ παρθένα κάλλι τῶν οὐρανῶν, σκέπτομαι κἄπως καὶ τὴν ἀθλιότητα αὐτῆς τῆς κακομοιριασμένης γῆς...

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ

ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΝΟΜΑΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΚΛΗΡΑΙΝΑΝ

[Ἐκ τοῦ τελευταίως ἐκδοθέντος ἔργου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Γουσταύου Σλουπερζέ « Ἡ Βυζαντινὴ Ἐποποιία », περὶ τῆς ὁποίας ἔγραψεν εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Φεβρουαρίου ὁ κ. 'Α. 'Αδαμαντίου, δίδομεν ἀποσπάσματα τῶν ἐρώτων τοῦ Μονομάχου πρὸς τὴν Σκλήραιναν. 'Ὁ Κωνσταντῖνος Μονομάχος ἦτο τρίτος σύζυγος τῆς βασιλίσσης Ζωῆς, βασιλεὺς μεγαλοπρεπῆς, φίλος τῶν γραμμάτων, ἔχων τριγύρω του κύκλον λογίων καὶ εὐχαριστούμενος εἰς ἀγῶνας καὶ συζητήσεις φιλολογικὰς. Ἠγάπα τοὺς ἐρωτας καὶ ἐσπαταλοῦσε τὰ δημόσια χρήματα εἰς δῶρα πρὸς τὰς ἐρωμένας του. Περιφρήμοι εἶναι οἱ ἐρωτῆς του πρὸς τὴν χαριτωμένην Ζωστὴν ἢ κυρίαν τῆς τιμῆς, ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον, Σκλήραιναν].

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μονομάχος εἶχε λάβει δύο συζύγους προτοῦ νυμφευθῇ τὴν Ζωήν. "Ὅταν ἀπέθανε ἡ δευτέρα σύζυγός του, ἡ ὁποία ἦτο ἐκ τῆς ἐνδόξου οἰκογενείας τῶν Σκληρῶν, μὴ τολμῶν νὰ ἔλθῃ εἰς τρίτον γάμον, ἀποκρουόμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἔκαμε κἄτι πολὺ χειρότερον. Ἐνῶ ἐφαίνετο κλίνων πρὸς τὴν βασιλίσσαν Ζωήν, συνέζη ἤδη μετὰ τὴν νέαν χήραν Σκλήραιναν, ἀνεψιὰν τῆς ἀποθανούσης δευτέρας συζύγου του, ἀνήκουσαν ἐπομένως εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἀριστοκρατίαν τοῦ Βυζαντίου. Ἦτο ἀδελφὴ τοῦ περιφρήμου Βάρδα Σκληροῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀμφισβητήσει τὴν αὐτοκρατορίαν πρὸς τὸν μεγάλον Βασίλειον. 'Ὁ Μονομάχος, λέγει ὁ Ψελλός, τὴν ἐδελέασε μετὰ πλούσια δῶρα καὶ τὴν εἴλκυσε μετὰ τὴν ὁρμὴν τῶν ἐρωτικῶν του ἐκδηλώσεων ἢ καὶ μετὰ ἄλλα μέσα. Ἐλατρεύοντο κυριολεκτικῶς, καὶ ἡ ἰδέα τοῦ χωρισμοῦ ἦτο διὰ τοὺς δύο ἐραστὰς κἄτι ἀφόρητον.

Ἡ Σκλήραινα, μεθυσμένη ἀπὸ ἔρωτα, ἐθυσιάσε ὅλα εἰς τὸν Μονομάχον: τιμὰς, περιουσίαν, προτάσεις γάμου. Καὶ τὸν ἠκολούθησε ἐκουσίως εἰς τὴν μακρὰν ἐξορίαν του, μετὰ λόγια παρηγορητικὰ καὶ ἐνθαρρυντικά, δίδουσα ὅ,τι εἶχε, προσπαθοῦσα μετὰ κάθε μέσον νὰ ἀπαλύνῃ τὴν ἀθλίαν ζωὴν τῆς ἐξορίας. Ἐν τούτοις ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν νυμφευθῇ εἰς τρίτον γάμον, ὁ ὁποῖος θὰ τὴν ἐξέθετε, ἀπλοῦν ἄλλως τε ἰδιώτην, εἰς τὰς αὐστηράς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις. "Ὅταν ὁ Μονομάχος ἀνεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ Σκλήραινα, ἡ ὁποία εἶχε μείνει μόνη εἰς τὴν Σκλήραιναν, ἢ ὁποία τὸν εἶχε ἰδιαιτέρως Μιτυλήνην καὶ ἡ ὁποία τὸν εἶχε ἰδιαίτερον παρακινήσει νὰ δεχθῇ τὴν θριαμβευτικὴν αὐ-

τὴν ἐπιστροφὴν, ἤλπισε διὰ μίαν στιγμὴν ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύετο· ἀλλ' ὅταν ἔμαθε ὅτι παρέβλεψε τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ νυμφευθῇ τὴν γραῖαν βασιλίσσαν Ζωήν, ἐσκέφθη ὅτι ὅλα ἐτελείωσαν πλέον δι' αὐτὴν καὶ ἐφοβήθη ὅτι θὰ ἐπέσυρε τὴν ζηλοτυπίαν τῆς νέας πανισχύρου ἀντιπάλου τῆς.

'Ὁ Κωνσταντῖνος ἔξ ἄλλου, δὲν ἐλησμόνει, μέσα εἰς τὴν ἀνέλπιστον τύχην του, τὴν πιστὴν καὶ τρυφερὰν σύντροφον τῆς δυστυχίας του. 'Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, εὐθύς σχεδὸν ὅταν ἀνέβη τὸν θρόνον, μὴ ἀκούων οὔτε τὴν λογικὴν οὔτε τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων, παραβλέπων τὴν πιθανὴν ζηλοτυπίαν τῆς γραίας καὶ ὀρμητικῆς βασιλίσσης καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἀδελφῆς του Εὐπρεπείας, ἡ ὁποία τὸν ἰκέτευε νὰ μὴ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, δὲν ἐδειλίασε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν Ζωήν περὶ τῆς ἀγαπημένης του Σκλήραιναι. Δὲν τῆς εἶπε βέβαια ὅτι ὑπῆρξε ἢ ὅτι ἐξηκολούθει νὰ ἦνε ἐρωμένη του, ἀλλ' ὁμίλησε περὶ αὐτῆς ὡς περὶ φίλης ἢ ὁποία ἦτο ἀξία προστασίας. Τῆς ἐξέφρασε τὴν ζωερὰν ἐπιθυμίαν του νὰ τὴν ἴδῃ ἀνακαλουμένην ἀπὸ τὴν ἐξορίαν καὶ λαμβάνονσαν τὴν πρέπουσαν ἀποκατάστασιν.

Ἡ Ζωὴ ἡ ὁποία ἔνεκα τῆς ἡλικίας τῆς δὲν ἤμπορούσε πλέον νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὁρμὴν τῆς ζηλοτυπίας, εἰσήκουσε τὴν τόσον θεομὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νέου συζύγου τῆς. Ἡ Σκλήραινα, ἡ ὁποία ἐνόμιζε ἑαυτὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν εἰς τὴν ἀπομεμακρυσμένην νῆσον, εἶδε ἔξαφνα μετὰ χαρὰν τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἀγγελιοφόρους, ἐντεταλμένους νὰ τὴν ὁδηγήσουν μετὰ τιμητικὴν συνοδείαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τῆς ἔφεραν δὲ ἐπιστολὰς τοῦ νέου βασιλέως καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίσσης, διὰ τῶν ὁποίων τῆς ἐξεφράζετο ἡ εὐνοία των, καὶ ἐπροσκαλεῖτο νὰ ἐπιστρέψῃ γρήγορα εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἡ Σκλήραινα ἐπιστρέψασα εὖρε μετρίαν ὑποδοχὴν καὶ ἔλαβε μετριοτάτην κατοικίαν μετὰ μικρὸν προσωπικόν. Μετ' ὀλίγον ὁμως ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἠσθάνθη ἀναγεννώμενον τὸν πρῶτον ἔρωτα, μετέβαλε τὸ ἀπλοῦστατον περίπτερόν της εἰς ἀληθινὸν ἀνάκτορον, τοῦ ὁποίου τὰς ἐργασίας ἐπέβλεπεν ὁ ἴδιος.

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ὁ βασιλεὺς, ὁ

ὅποιος κατ' ἄρχὰς ἐπροσπάθεισε νὰ κρύψῃ τὸ πάθος του ὥσάν νὰ ἡσθάνετο κάποιαν συστολήν, ἤρχισε νὰ πηγαίνῃ συχνὰ καὶ ἐλεύθερα εἰς τὴν εὐνοουμένην του. Δὲν τὴν μετεχειρίζετο πλέον ὥς ἐρωμένην ἀλλ' ὥς ἀληθινὴν σύζυγον. Κατεσπατάλα τὸ δημόσιον χρήμα χάριν αὐτῆς· τίποτε δὲν τῆς ἡρνεῖτο. Οὕτω μίαν ἡμέραν, θέλων νὰ τῆς προξενήσῃ ἰδιαιτέραν χαράν, εὗρηκε ἓνα κιβώτιον ἀπὸ πολύτιμον μέταλλον, στολισμένον μὲ εἰκόνας καὶ ἀνάγλυφα, ἀληθινὸν ἀριστουργημα τέχνης, καὶ τῆς τὸ ἔστειλε γεμᾶτον ἀπὸ χρυσὸν καὶ κοσμήματα. Διαρκῶς τῆς ἔδιδε τόσον πλούσια δῶρα. Γρήγορα λοιπὸν οἱ αὐτοκρατορικοὶ αὐτοὶ ἔρωτες ἔγιναν πασίγνωστοι καί, πρᾶγμα ἀνήκουστον, ὁ Μονομάχος τολμηρότερος ὁλοένα, ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀνισχύρου Ζωῆς ὅπως ἡ ἐρωμένη του ἐγκατασταθῇ ἐπισήμως μαζί των εἰς τὸ Μέγα Παλάτιον. Καὶ προετοίμασαν διὰ τὴν Σκλήραιναν εἰς τὸν Γυναικωνίτην πριγκιπικὸν διαμέρισμα. Πρᾶγμα ἀκόμη πλέον ἀπίστευτον, συνετάχθη κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν εἰς τὸ Παλάτιον « συγγραφὴν φιλίας » ὑπογραφὸν ὑπὸ τῶν δύο γυναικῶν, τῆς γραιᾶς συζύγου καὶ τῆς νέας ἐρωμένης. Καὶ εἰς ἐπίμετρον, τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ συνώδευσαν μὲ ἀληθινὴν τελετὴν. Εἰστολίσθη πρὸς τοῦτο μία αἴθουσα τοῦ Παλατίου καί, πρωτάκουστον σκάνδαλον, ὁ βασιλεὺς προσῆλθε καὶ ἐκάθισε μεταξὺ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Σκλήραιναι, ἐνῶ οἱ συγκαλητικοί, προσκληθέντες ἐπισήμως διὰ νὰ θεωρηθῇ κανονικὴ ἡ πράξις διὰ τῆς παρουσίας των, τὴν ἐπεκύρωσαν ἐπισήμως αἰσχυρόμενοι, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν μόλις συγκαταοῦντες τὴν ὁργὴν των.

Ἡ Σκλήραινα ἔλαβε ἔκτοτε καὶ τὸν τίτλον
τῆς « Σεβαστῆς » ἢ « Αὐγουστάς » καὶ ἐγκατε-
στάθη ὀριστικῶς εἰς τὸ Παλάτιον ὡς δευτέρα
ἢ μᾶλλον ὡς πρώτη αὐτοκράτειρα. Τὰ πράγ-
ματα αὐτὰ ἐν τούτοις δὲν ἔθλιβον τὴν Ζωήν.
Ἐδέχετο τὴν εὐνοουμένην μὲ εὐθυμον πρό-
σωπον καὶ συχνὰ τὴν ἡσπάζετο τρυφερῶς. Αἱ
δύο μαζί συνεσκέπτοντο μὲ τὸν Μονομάχον
διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Ἐκεῖνος ἤ-
κουε καὶ τὰς δύο, καὶ κάποτε ἠκολούθει τὴν
γνώμην τῆς Σκλήραινας, ἡ ὁποία καὶ παρί-
στατο εἰς τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς εἰς τὸ πλε-
ρὸν τῆς βασιλείσης μεταξὺ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς
Θεοδώρας.

Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς τὴν Σκλήραιναν:

«Τὸ μὲν οὖν εἶδος αὐτῇ οὐ πᾶν θαυμάσιον, ἀλλ' οὐδὲ πρόχειρον εἰς κακήγορον γλῶτταν καὶ λοῖδορον, τὸ δέ γε ἦθος καὶ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα, τὸ μὲν καὶ θέλξει λίθους δυνάμενον, τὸ δὲ πρὸς πᾶσαν ἐπιβολὴν πραγμάτων ἀξιολογώτατον, τὸ δὲ φθέγμα οἷον οὐκ ἄλλο· λεπτὸν γὰρ αὐτῇ τοῦτο καὶ διηριθσμένον, καὶ σοφιστικὴν ἀρετὴν ἔχον ἐν τοῖς ρυθμοῖς· ἐπέτρεχε δὲ τις τῇ γλώττῃ καὶ γλυκεῖα λέξις αὐτόματος, διηγουμένην δὲ ἀδιύγητοι χάριτες περιέθειον».

Ἡ Σκληραῖνα ἤξευρε νὰ ἐξυσφαλίξῃ τὴν εὐνοίαν τῶν δύο βασιλισσῶν μὲ διάφορα δῶρα. Εἰς τὴν Ζωὴν ἔδιδε πολλὰ χρήματα διὰ νὰ τὰ μοιράζῃ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ διάφορα φυτὰ ἀρωματικά τῶν Ἰνδιῶν κατάλληλα διὰ τὴν κατασκευὴν ἀρωμάτων, τόσον ἀγαπητῶν εἰς τὴν γραῖαν βασιλίσσαν. Εἰς τὴν Θεοδώραν προσέφερε ἀρχαῖα νομίσματα τῶν ὁποίων τὴν συλλογὴν ἐφιύλατε εἰς πολῦτιμα μετὰλλινα κιβώτια τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος. Τὰ δῶρα αὐτὰ διδόμενα μὲ χάριν, εἴλκυσαν τὴν ἀγάπην τῶν δύο βασιλισσῶν.

Εἰς τὸ Μέγα παλάτιον ὁ βασιλεὺς εἶχε τὰ διαμερίσματα τοῦ κέντρου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατοικοῦσαν αἱ δύο αὐτοκρατεῖραι Ἡ Λυγούστα εἶχε τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον τὸ Ἰερὸν Παλάτιον.

Ποτὲ ἡ αὐτοκράτειρα Ζωὴ δὲν ἐπήγαινε εἰς τὰ δωματία τοῦ συζύγου της πρὶν πληροφορηθῇ ὅτι ἡ Σκλήραινα δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἄν ἡ Σκλήραινα εὐρίσκετο μὲ τὸν βασιλέα, τότε ἔμενε εἰς τὰ δωματία της.

Ὅλα αὐτὰ ἐσκανδάλιζαν τὸν λαόν. Κάποτε μάλιστα εἰς μίαν ἐορτὴν ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε μὲ κραυγὰς τὴν εὐνοουμένην καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ βασιλέως. Μόνον ἡ παρέμβασις τῆς ἀγαθῆς καὶ γενναιόφρονος αὐτοκρατορίας ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Μονομάχου καὶ τῆς Σκλήραινας.

Ὁ Μονομάχος ἐσκέπτετο βεβαίως τὴν ἀνυψώσιν τὴν εὐνοουμένην τοῦ μέχρι τοῦ θρόνου. Μία ἀσθένεια τῆς Σκλήραινας ἔθεσε τέλος εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτάς. Ἡ ἐρωμένη τοῦ βασιλέως προσβληθεῖσα ἀπὸ πνευμονίαν ἀπέθανε. Ἡ Σκλήραινα ἐτάφη εἰς τὸ ὥραϊον μοναστήριον τῶν Μαγγάνων, πλησίον τοῦ μνημείου τῶν Μονομάχων.

[Μετάφρασις]

Γ. ΣΛΟΥΜΠΕΡΖΕ

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

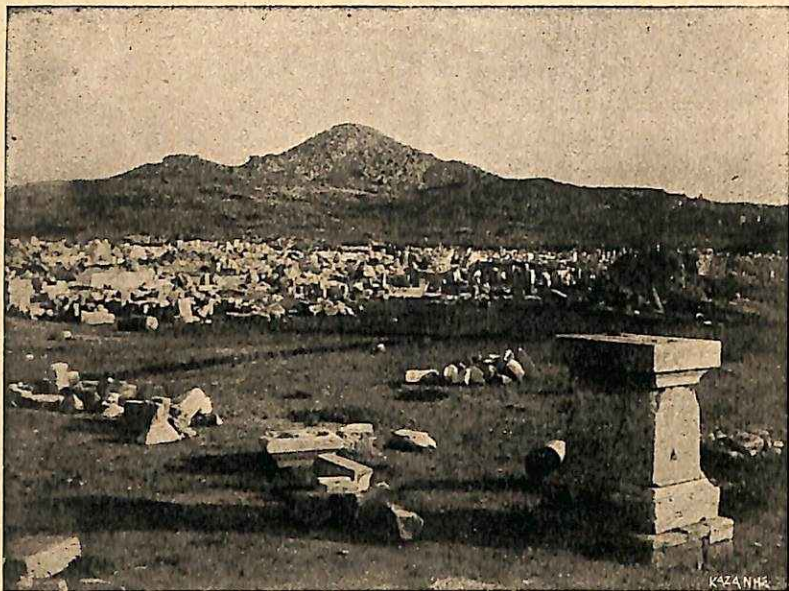
Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου δὲν προσελκύουν σχεδὸν περηνγητάς. Ὁ ταξιδιώτης, ὁ διασχίζων τὰς Κυκλάδας, ἀρκεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ ἀτενίσῃ ἀπὸ τὴν ἄνω Σῦρον, πέραν τῆς χαμηλῆς Ρηνείας, τὴν ἄλλοτε φημισμένην κορυφὴν τοῦ Κύνθου. Σπανίως ἀποφασίζει νὰ προχωρήσῃ ἕως τὴν νήσον καὶ ἀκόμη σπανιώτερα νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Ἡ Δῆλος εἶνε σήμερον μία βραχῶδης ἔρημος ὅπου ἔρχονται τὴν ἄνοιξιν δύο τρεῖς οἰκογένειαι ἀπὸ τὴν Μήκονον νὰ βοσκίσουν τὰ ποίμνιά των καὶ νὰ καλλιεργήσουν ὀλίγην γῆν. Εἰς τὴν ἔρημον αὐτὴν, φιλόξενον διὰ τὸν ἀρχαιολόγον μόνον, ἡ γαλλικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἑτῶν, ἐξακολουθεῖ ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι διεκόπησαν εἰς ἐποχὰς διαφόρους. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν αὐτῶν ἦσαν σπουδαιότατα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Εὐρίσκονται ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σωρείαν συντριμμάτων, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὸ μεγαλεῖτερον μέρος τῆς νήσου, τὰ λεῖψανα μεγάλοιο ἱεροῦ καὶ τὰ ἐρείπια ὀλοκλήρου πόλεως, τὰ ὁποῖα ἡ γαλλικὴ Σχολὴ προσπαθεῖ ν' ἀποκαλύψῃ. Εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» θὰ εἰπωμεν τί ἔχει γίνεαι μέχρι σήμερον καὶ τί ἀπομένει νὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον.

* * *

Ἡ πρώτη ἀποστολὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1873. Ὁ κ. Λεμπέγκ, καθηγητῆς τοῦ Βορδῶ καὶ μέλος τῆς γαλλικῆς Σχολῆς, ἀποθανὼν ἔκτοτε, ἀνέσκαψε κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὴν κατοφρέειαν καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Κύνθου, τοῦ κυριαρχοῦντος τῆς νήσου. Ἀνεκάλυψε εἰς τὸ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἱερὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν Κύνθιον Δία καὶ τὴν Κυνθίαν Ἀθηνᾶν. Χαμηλότερα, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἡ ὁποία ἔφερε εἰς τὸ ἱερὸν, ἀνέσκαψε τὸ ἄντρον τοῦ δράκοντος σπήλαιον κατὰ τὸ ἥμισυ φυσικὸν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τεχνητόν, μὲ τὸ ὁποῖον συνδέονται παρὰ ὁδοῦ λαϊκαὶ παραδόσεις. Τὸ ἄντρον αὐτὸ ἀνεγνώρισε ὥς τὸ ἀρχαιότατον ἱερὸν τοῦ ἰππολῶνος εἰς τὴν Δῆλον, ἔδραν τοῦ μαντείου τοῦ ὁποῖου ἐσυμβουλευθῆναι ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Αἰνείας, ὁ Ἀγαμέμνων. Τρία ἔτη βραδύτερον, τὸ 1876, ἀνετῆναι εἰς τὸν κ. Ὁμόλλ, τὸν μέλλοντα διευθυντὴν τῆς γαλλικῆς Σχολῆς, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ σταδίου του τότε, νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἀνασκαφάς, ὁπότε καὶ ἤρchiσε καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐργα-

σία. Ἀπέβλεψε ἀμέσως εἰς τὸ κυριώτερον, τὸ ἱερὸν καὶ τὸν ναὸν Ἀπόλλωνος, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία ἔχει κοινὴν ἀρχὴν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Ἰδρυθεὶς εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἡ Λητὼ μετὰ τόσας περιπλανήσεις ἐγέννησε τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀδελφὴν του Ἄρτεμιν, ὁ ναὸς αὐτὸς ἦτο, ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων, τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῶν νήσων· ὁ Ὑμνος τοῦ Ἀπόλλωνος περιγράφει μεγαλοπρεπῶς τὰς λαμπρὰς πανηγύρεις εἰς τὰς ὁποίας προσήρχοντο οἱ « ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ». Μετὰ τοὺς μυθικοὺς πολέμους, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέτειναν τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἑφ' ὅλων τῶν Κυκλάδων, ἡ Δῆλος κατέστη ἡ ἔδρα τοῦ κατὰ θάλασσαν συνασπισμοῦ τοῦ συσταθέντος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ τὸ κοινὸν ταμεῖον ἀπετέθη εἰς τὸν ναὸν τῆς. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος, ἡ νῆσος ἐπανέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς· τὸ ἱερὸν φθάνει τότε εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν του· αἱ προσφοραὶ καὶ τὰ ἀναθήματα συσσωρεύονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη· καὶ ὅταν μετὰ ἑκατὸν πενήντα ἔτη οἱ Ρωμαῖοι εἰσχωροῦν εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, ὑποτάσσονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν γενικὸν κανόνα καὶ σέβονται καὶ τιμοῦν τὸν θεὸν τῆς Δήλου, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἰταλοὶ ἔμποροι ἐγκαθίστανται πολυπληθεῖς εἰς τὴν πόλιν. Τὸν ναὸν αὐτόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία συνδέεται οὕτω μὲ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, ἀπεκάλυψεν ὁ κ. Ομοδλ, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τεσσάρων συνεχῶν ἐτῶν (1877-1880) καθὼς καὶ μέγα μέρος τοῦ τεμένους· ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ναὸς τῆς Λητοῦς (?), κεράτινον περιστύλιον, ἱερὸν τῶν ταύρων, ὅπου ἐχορεύετο ὁ ἱερὸς χορὸς γέρας, θησαυροφυλάκια ὅπου καθὼς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἢ εἰς τοὺς Δελφοὺς, οἱ διάφοροι λαοὶ ἔφερον τὰ ἀναθήματά των. Πλείσται ἐπιγραφαὶ ἀπεκάλυψαν ἢ ἄξια λόγου ψηφίσματα τοῦ λαοῦ τῆς Δήλου ἢ τὴν περιουσίαν καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ναοῦ, μεγάλου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν οἰκονομολογικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ περὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνακαλύψις γυναικείων ἀρχαίων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα παριστοῦν ἀναμφιβόλως τὴν θεάν, καὶ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον, παρέχει ἐπὶ τῆς στοιχείᾳ διὰ τὴν μελέτην τῶν πρώτων σχολῶν τῆς γλυπτικῆς τῶν ἑλληνικῶν νήσων.

Μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ ἔστρεψε τὰ

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

βλέμματα πρὸς τὴν πόλιν. Ἐπὶ δεκαπέντε σχεδὸν ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1894, αἱ ἀνασκαφαὶ ἔγιναν σχεδὸν ἄνευ διακοπῶν. Τότε ἀκριβῶς ἡ γαλλικὴ Σχολή, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Φουκάρ, ἠκολούθει μᾶλλον μελέτας ἐπιγραφικὰς: οἱ κ.κ. Σολομὼν Ρενάχ, Ὁβρέτ, Φουζέρ καὶ ἄλλοι, καταγινόμενοι προπάντων εἰς ἐπιγραφικὰς μελέτας, ἠθέλησαν νὰ ἀνεύρουν τὰ δημόσια μνημεῖα τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἰς τὰ ὅποια θὰ εὐρίσκοντο ἰδίως αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ ἐνέχουσαι τὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Δήλου καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ἠρευνήθησαν ἄλλα ἱερὰ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπως τὸ τῶν Καβείρων ἢ τῶν αἰγυπτιακῶν θεοτήτων τῆς Ἰσιδος, τοῦ Ἀνοῦβιδος, τοῦ Σεράπιδος, κείμενα ἐκατέρωθεν τῆς κοιλάδος τῆς κατερχομένης ἀπὸ τοῦ Κύνθου, ἡ ὁποία φαίνεται νὰ εἶναι ἡ τοῦ ἀρχαίου Ἰωνοῦ, τὸ θέατρον πλησίον τῶν δύο αὐτῶν ἱερῶν, σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν διατηρούμενον, τὸ γυμνάσιον κείμενον εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, καὶ τέλος, εἰς τὰς παρὰ τὸν λιμένα συνοικίας, τὰ μεγάλα καὶ πλούσια οἰκοδομήματα ὅπου συνηγοροῦντο κατὰ ἐθνότητος οἱ ξένοι ἔμποροι, τὸσον πολυάριθμοι εἰς τὴν Δήλον κατὰ τὸν 1ον καὶ 2ον αἰῶνα π.Χ. Καὶ ἐδῶ τὰ εὐρήματα εἰς ἐπιγραφὰς ἦσαν ἄφθονα, καὶ ἐνῶ ἐξηκριβώνετο ἡ ἱστορία τῆς

Δήλου, καθορίζοντο ἐπίσης τὰ κύρια σημεῖα τῆς τοπογραφίας τῆς.

Τὰ πράγματα εἶχον φθάσει ἕως ἐδῶ κατὰ τὸ 1894, ὅταν αἱ ἐνέργειαι τῆς γαλλικῆς Σχολῆς ἐστράφησαν ἄλλοι. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Δελφῶν εἶχαν ἀρχίσει τὸ 1893 καὶ ἡ Δήλος ἔπρεπε νὰ ἀναμείνῃ τὸ τέλος αὐτῶν. Μόλις τὸ 1902, ὁπότε ἐπερατώθη ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν, ἐπανελήθη ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Δήλου. Ἡ γενναία δωρεὰ σοφοῦ φίλου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, τοῦ δυνκὸς Λομβάλ, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, ἐχορήγησε τὰ μέσα ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ νέου σχεδίου καὶ μὲ νέαν μέθοδον. Τὴν ἰδίαν μέθοδον ἠκολούθησαν οἱ κατόπιν διευθυνταὶ κ.κ. Ὁμόλλ καὶ Ὀλλῶ κατὰ τὸ 1902, 1903 καὶ 1904.

Ἀντὶ νὰ ἐργάζωνται τμηματικῶς καὶ μεμονωμένως, ἀπεφάσισαν νὰ συνδέσουν μεταξὺ τῶν τὰ διάφορα ἀνασκαπτόμενα μέρη τῆς πόλεως. Ἐλαβον ὥς ἀφετηρίαν τὸ ἱερόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ περίπου τὸ κέντρον τῶν ἐρειπίων, καὶ ἤρχισαν τὰς ἐκχωματώσεις καὶ οὕτω ἐξακολουθοῦν ἐκχωματοῦμεναι αἱ διάφοροι συνοικίαι ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὰ ἔξω. Τὰ ἐπιτευχθέντα

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

ἀποτελέσματα εἶναι ἀπὸ τοῦδε σπουδαῖα εἰς τέσσαρα τμήματα.

1ον. — Εἰς αὐτὸ τὸ ἱερόν. — Οἱ κύριοι Δυρμπάχ καὶ Δὲ Ζαρδὲ τὸ 1902 καὶ 1903, ὁ κ. Καβαινιὰν τὸ 1904 ἐτελείωσαν τὴν ἐκχωματώσιν τῶν διαφόρων πλατειῶν καὶ στοῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφεραν πρὸς τὸ τέμενος ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως. Ἡ νοτιοδυτικὴ πλευρὰ τοῦ τεμένους ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ κ. Μπιζάρ, ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε εἰς τὸ μέρος αὐτὸ μικρὸν ἱερόν τοῦ Διονύσου, ἐντελῶς ἄγνωστον ἕως σήμερον.

2ον. — Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. — Ἐκατέρωθεν τοῦ ἱεροῦ λιμένος, προσωρισμένου διὰ τοὺς προσκυνητὰς καὶ τὰς πρεσβείας τὰς στελλομένας πρὸς τὸν θεόν, ἐξετείνετο πρᾶγματι κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης ἡ ὁποία χωρίζει τὴν Δήλον ἀπὸ τὴν νῆσον Ρήνειαν, εὐρὺς ἐμπορικὸς λιμὴν, ἰδιαιτέρως συχνάζόμενος κατὰ τὸν 2ον καὶ τὸν 1ον αἰῶνα ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ἐρχομένων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Φοινίκην, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἰς μῆκος περισσότερον τῶν δύο χιλιομέτρων πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. τοῦ ἱεροῦ ἐκτείνονται τὰ ἐρείπια τῶν ἀποθηκῶν αὐτῶν, ὅπου οἱ μεγάλοι ἱταλοὶ ἐφοπλιστὰὶ ἔστελλαν τὰ πλοῖα τῶν πρὸς μεταφορὰν διαφόρων ἐμπορευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκομίζοντο ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Ἡ Δήλος πρᾶγματι εἶχε μόνον μεταγωγικὸν ἐμπόριον. Ὁ κ. Δὲ Ζαρδὲ ἀναλαβὼν τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἤρχισε τὸ 1894 ὁ κ. Ἀρδαλιόν, ἀπεκάλυψε κατὰ τὰ ἔτη 1903 καὶ 1904 ὁλόκληρον σειρὰν τῶν ἐν λόγῳ ἀποθηκῶν.

3ον. — Εἰς τὰς ἐμπορικὰς συνοικίας, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς θαλάσσης πρὸς Β. — Ἐδῶ εὐρίσκοντο τὰ ξενοδοχεῖα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἐταιριῶν τῶν ξένων ἐμπόρων, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν. Διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1882 καὶ 1883 ἀπεκαλύφθη τὸ ὅλον ἢ μέρος τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν καταστημάτων.

4ον. — Τέλος, ἐνῶντων πρὸς τὸ ἱερόν τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς τοῦ τμήματος τοῦ θεάτρου, ὁ κ. Σαμονάρ ἀνέσκαψε ὁλόκληρον συνοικίαν τῆς κυρίως πόλεως, τὴν ἐκτετατομένην Ν. Α. τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τῶν ὑπωρείων τοῦ Κύνθου. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐταὶ μαζὶ μὲ τὰς παλαιότερας, τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Κοῦβ εἰς τὴν ἰδίαν συνοικίαν καὶ εἰς ἄλλα τινὰ σημεῖα, ἔφεραν ἀποτελέσματα σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκίας, τοῦ 2ου καὶ 1ου αἰῶνος π.Χ. Αἱ προηγούμεναι ἐν γένει ἀνασκαφαὶ εἶχον ἀποκαλύψει τύπον οἰκῶν ἀρχαιότερον τοῦ ἐν Δήλῳ. Αἱ ἑλληνικαὶ οἰκαὶ τῆς Δήλου ἀποτελοῦν τὸ διάμεσον μεταξὺ τῶν τῆς Περσικῆς καὶ τῶν ἑλληνορωμαϊκῶν τῆς Πομπηίας. Αἱ ὠραιότεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουν αὐλὴν μὲ στοάν· οἱ τοῖχοι καλύπτονται ὑπὸ μαρμαροκονίας μὲ πλούσιον διάκοσμον· τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς καὶ τῶν αἰθουσῶν αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς τὴν αὐλὴν ἀποτελεῖται πολλὰκις ἀπὸ ψηφιδωτῶν. Τὸ ὠραιότερον ὅλον ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνασκαφὴν· παριστᾷ Διώνυσον περρωτόν, — σπανιώτατον — καθημένον ἐπὶ πάνθηρος. Ἡ τεχνικὴ τελειότης τῆς κεφαλῆς καὶ

τῶν πτερύγων καὶ ἡ ὠραιότης τοῦ σχεδίου καθιστοῦν τὸ ψηφιδωτὸν αὐτὸ τὸ ὠραιότερον ὅλων τῶν ἀνευρεθέντων μέχρι σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα καὶ μένουν εἰς τὴν νῆσον. Τὸ μουσεῖον τῆς Δήλου — ὅταν ὑπάρξῃ τοιοῦτο — θὰ περιλάβῃ πολλὰ ἀντικείμενα, ἄξια, αὐτὰ μόνον, προσοχῆς. Ἐκτὸς πλείστον μικρῶν ἀντικειμένων καθημερινῆς χρήσεως, πινακίων, τεμαχίων, τοιχογραφίων μεγάλου πολλάκις ἐνδιαφέροντος, συντριμμάτων ἀγγείων καὶ εἰδωλίων τὰ ὁποῖα πολυάριθμα ἀνευρέθησαν, θὰ κινοῦν τὸν θαυμασμὸν μερικὰ ὠραιότατα ἀγάλματα: ὁ μαχόμενος ἢ ὁμοιώματα τοῦ Διαδουμένου, τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὰς παλαιότερας ἀνασκαφὰς καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀθηνῶν. Ἀπομένουν τοῦλάχιστον εἰς τὴν νῆσον ὅλα τὰ γλυπτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὰ ὠραιότερά ἴσως

ΦΡΕΙΔΡΙΧ ΣΧΙΛΛΕΡ*

Ψυχὴ φλογερά, μὲ πτήσεις ἀνυπομόνους, κλεισμένη εἰς σῶμα τραυματισμένον καὶ ἄχαρι, συγκοινωνοῦν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον μὲ αἰσθήσεις μᾶλλον ἀτελεῖς. Ἀφ' ἑτέρου, πρόωρος συναίσθησις τοῦ πόνου τῶν δεσμῶν καὶ ἀνεπιβίβητος προσπάθεια πρὸς θραῦσιν αὐτῶν, προσπάθεια πτηνοῦ ἀνακτώντος τὴν ἐλευθερίαν ἀφ' οὗ ἀφῆκεν αἱματωμένα πτερὰ εἰς τὰ σύρματα τοῦ κλωβοῦ του. Ἡ πάλη αὕτη πρὸς τὴν ζωὴν, τὴν ἐπερχομένην ὡς ἐχθρὰν κατ' αὐτοῦ, ὁ ἀγὼν ὁ ἀμειλικτός πρὸς διάσωσιν τῶν πεποιθήσεων καὶ κατάρτησιν τοῦ ἄρτου, ἀνέπτυξεν ἐνωρὶς εἰς τὸν Σχίλλερ τὴν τάσιν τοῦ φιλοσοφεῖν. Ὁ αἰσθανόμενος περὶ ἑαυτὸν ἐχθροὺς ὀχυροῦται καὶ ὁ ποιητὴς τῶν *Ληστών*, ἐνέδρας μόνον ἀναμένων ἐκ τῆς ζωῆς, ὀχυροῦται ἐν ἑαυτῷ, ἀπομονοῦται ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, καὶ ἀποσύρεται εἰς τὸν ἐσωτερικόν, τὸν ἀφηρημένον κόσμον τῶν ἰδεῶν.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ τεχνοτροπία τοῦ Σχίλλερ, ἥτις εὐκρινέστερον δύναται νὰ καθορισθῇ, συγκρινομένη πρὸς τὴν ἀντικρὺς ἀντίθετον τοῦ Γκαίτε. Ὁ ποιητὴς τοῦ Φάουστ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλη-

εῖνε κορμὸς ἐφήβου, πραξίτελείου τέχνης, πολὺ χαρακτηριστικός, καὶ ἄξιον λόγου σύμπλεγμα παριστῶν τὴν Ἀφροδίτην ἀπωθοῦσαν τὴν βοήθειά τοῦ Ἐρωτος τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Πανός· τοιοῦτο σύμπλεγμα δὲν ἔχομεν ἰδῆ μέχρι τοῦδε· φαίνεται ἀνήκον εἰς τὸ τέλος τοῦ 2ου αἰῶνος.

Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς γαλλικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Δήλον. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς ἐρήμου καὶ δυσπροσίτου νήσου περιλαμβάνουν τὴν μεγαλειέραν ἔκτασιν τῶν μέχρι σήμερον ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφῶν (2 χιλιόμετρα μεταξὺ τῶν ἀπωτέρων σημείων τῆς ἀνασκαφῆς) καὶ τὸ περισσότερον ὑποσχόμενον ἔδαφος. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἐργασιῶν μας, ἦσαν ἰδιαίτερος εὐνοϊκὰ. Ἀς εὐχηθῶμεν ὅπως ἡ τύχη φανῇ εὐνοϊκὴ καὶ εἰς τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς.

ΜΑΡΣΕΛ ΜΠΥΛΑΡ

νας ὠνόμασε *Gesichtsmenschen* (ὀπτικούς, τῆς ὁράσεως ἀνθρώπους). Διὰ τὴν εὐκρίνειαν τῶν ἀντιλήψεων καὶ τὴν πλαστικότητα καὶ ὁ Γκαίτε εἶνε *Gesichtsmensch*. Ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, τὸν παρατηρεῖ μὲ ὀφθαλμὸν φυσιοδίφου καὶ καλλιτέχνου, ἔχει τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὰς μορφὰς του καὶ εἰς τὰ φαινόμενά του. Διὰ τοῦτο τὸν ἐμπνέει ἡ φύσις, ἡ ζωὴ, καὶ τὰς ἐντυπώσεις του, τὰς ἀναμνήσεις του, τὰ δάκρυά του φέρει εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς τέχνης καὶ ἐκεῖ τὰ κατεργάζεται καλλιτεχνήματα. Ὁ Σχίλλερ ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν ἀφηρημένην ἰδέαν, καὶ ἡ φαντασία του προσπαθεῖ μὲ μορφὰς καὶ χρώματα νὰ δώσῃ αἰσθητὴν ἐνσάρκωσιν εἰς τὸν ἐντὸς του ζῶντα ἰδεώδη κόσμον. Ὁ Γκαίτε ὁμοιάζει μὲ τὸν γλύπτην, ὅστις ἀφορμᾶται ἀπὸ ζωντανὸν πρότυπον καί, διὰ τῆς ἐντάσεως τῆς ἐκφράσεως, διὰ τῆς ἐξάρσεως τοῦ χαρακτηριστικοῦ, ἀνυψῶναι μέχρι τῆς τέχνης, τὸ ἀτομικὸν ὅπερ ἠθέλει μείνει ἀπαρατήρητον. Ὁ Σχίλλερ δημιουργεῖ κόσμον ὅστις, ὅπως ὁ τῆς πλατωνικῆς ὄντογονίας, εἶνε σύμβολον, εἰδωλον, μίμησις τῆς Ἰδέας.

Χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ποίημα: ἡ *Φαντασία*, ἀπὸ τὰ *Lieder an Laura*. Ἐξυμνεῖ τὸν ἔρωτα, ὃχι ὅμως ὡς τὴν μαγνητικὴν γοητείαν,

τὴν συγκεντρουμένην εἰς μορφήν προσφιλή, τὴν συνδεομένην πρὸς ὠρισμένην ἔκφρασιν ὀφθαλμῶν ἢ τόνον φωνῆς ἀλησμόνητον, ἀλλ' ὡς γενεσιουργὸν αἰτίαν τοῦ σύμπαντος. Εἶνε ἡ *φιλότης*, ἡ *ἀρμονία*, ἡ κοσμογονικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἐμπεδοκλέους· εἶνε ἡ ἔλξις ἡ συγκρατοῦσα τοὺς κόσμους καὶ μὴ ἀφίνουσα αὐτοὺς νὰ κρημνισθῶσιν εἰς τὸ χάος· εἶνε καὶ ἡ δύναμις ἡ σύρουσα τὰς ψυχὰς πρὸς ἀλλήλας, ἡ ἔλξις τῶν πνευμάτων καὶ τῶν καρδιῶν. Περιμένουμεν ἐρωτικὸν ἄσμα, καὶ ἀκούομεν ὕμνον πρὸς τοὺς αἰώνιους νόμους τοῦ σύμπαντος. Τὸν τονίζει εἰς τὰ σύννεφα τῆς ἀφαιρέσεως, χωρὶς νὰ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς κάτω πρὸς τὴν ζωὴν, λησμονῶν ἐντελῶς, ἐν μέσῳ τῆς φιλοσοφικῆς ὁμίχλης, ἐκείνην ἡ ὁποία τὸν ἐμπνέει.

Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους δημιουργεῖ, ἰδίως εἰς τὰ πρῶτα ἔργα του, δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀπεσπασμένοι ἀπ' αὐτόν, δὲν ἔχουν τὴν ἰδιαίτεραν ἀτομικὴν ὑπαρξιν πραγματικῶν ὄντων, ἀλλ' εἶνε ἰδέαι κινούμεναι, χειρονομοῦσαι καὶ κραυγάζουσαι, εἶνε τύποι ἔχοντες πατρίδα τὴν φαντασίαν του, ὃχι τὴν γῆν, καὶ ἐκφράζοντες, μὲ ποιητικὰς εἰκόνας θαυμασίας, μὲ ἐκρήξεις πάθους ὑπερόχους, τὰ ἰδικὰ του ὄνειρα.

Ἄλλ' ὁ Σχίλλερ συνηθάνθη ὅτι ἂν ἐμελλε «νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν αἰωνιότητα», δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαγάγῃ τὰ πάντα ἐκ τῆς ἰδίας του ὑπάρξεως, ὅπως ἡ ἀράχνη τὸν ἰστόν της ἕως τότε εἶχε βαδίσει ὡς ὑπνοβάτης διὰ μέσου τῆς πραγματικότητος μὲ τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὰ ἐντὸς, χωρὶς νὰ ἴδῃ τίποτε. Ἐτρόμαξεν ὅταν ἀνεμέτρησε τὸ ἐν ἑαυτῷ κενόν. Καὶ ἔγραφεν εἰς τὸν φίλον του Κέρνερ: «Αἰσθάνομαι ὀδυνηρῶς ὅτι τόσον καταπληκτικῶς πολλὰ (so erstaunlich viel) πρέπει νὰ μάθω, ὅτι πρέπει νὰ σπείρω διὰ νὰ θερίσω». Καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας. Πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐκλείσθη εἰς αὐτήν, ὡς ἀσκητὴς εἰς μονήν.

Βαθεῖα εἶνε ἡ ἐπίδρασις ἐπ' αὐτοῦ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν. Ἡ πραγματικὴ ἐξιστόρησις τῆς ζωῆς τὸν φέρει πλησιέστερα πρὸς τὴν ζωὴν. Μὲ ἀδιάμαστον μόχθον κύπτει ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ ἀναδιφᾷ καὶ συγγράφει. Ὁ *τριακονταετής πόλεμος* καὶ ἡ *ἐπανάστασις τῶν Κάτω Χωρῶν* παραμένουν ἀριστοτεχνήματα ὕφους καὶ ψυχολογικῆς ἐρμηνείας τῶν γεγονότων. Ὅταν δὲ ἀρπάξῃ τέλος καὶ πάλιν τὴν γραφίδα τοῦ ποιητοῦ, εἶνε ὅλως διόλου ἄλλος ἄνθρωπος. Εἰς

τὸν Βαλλενστάιν ζητεῖ νὰ δώσῃ «αὐθεντικὴν ζωὴν». Πρὸς τὸν Γκαίτε, ὅστις παρηκολούθει μετ' ἄκρου ἐνδιαφέροντος τὴν γένεσιν τοῦ κολοσσιαίου ἔργου, ἔγραφε «Ἄλλοτε ἐξήτουν ν' ἀντικαταστήσω τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἔλειπε, μὲ ὁραίαν ἰδανικότητα τῶν χαρακτήρων. Εἰς τὸν Βαλλενστάιν προσπαθῶ νὰ εὕρω ἐν τῇ ἀπλῇ ἀληθείᾳ, ἀποζημίσω διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰδανικοῦ κάλλους». Τώρα ἔγεινεν ἱκανὸς νὰ ἀναζωογονήσῃ ἐποχάς, νὰ ζωγραφίσῃ παραστατικῶς τὴν πολυσύνθετον ψυχὴν στρατοπέδων. Ἡ μεταμόρφωσις εἶνε καταφανὴς πρὸ πάντων εἰς τὸν *Γουλιέλμον Τέλλον*. Τόσον ὠξύνθη πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος τὸ πνεῦμα του, ὥστε χωρὶς ποτε νὰ ἴδῃ τὴν Ἑλβετίαν, μὲ τὴν ἀπλὴν ἀνάγνωσιν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν τινῶν ἔργων καὶ μὲ τὰς προφορικὰς ἀνακοινώσεις τοῦ Γκαίτε, ἀπεικόνισε, μὲ καταπληκτικὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν, φύσιν καὶ ἀνθρώπους, τὸ ἄγριον κάλλος τῶν Ἀλπεων, τὴν γραφικότητα τῶν ἐλβετικῶν κοιλάδων, τὴν ψυχὴν τοῦ ἐλβετικοῦ λαοῦ.

Εἰς τὴν περίφημον Ἀλληλογραφίαν Γκαίτε-Σχίλλερ, ἥτις διήρκεσε ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς φιλίας τῶν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ γραφὴς ἐξέφυγεν ἀπὸ τοὺς παγωμένους δακτύλους τοῦ Σχίλλερ, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ταύτην, ἡ ὁποία, ὡς λέγει ὁ Γκαίτε, «εἰσάγει εἰς τὸ ἐργαστήριον καλλιτεχνικῆς δημιουργίας», ὁ Γκαίτε σημειώνει τὴν μεταβολὴν ταύτην καὶ γράφει πρὸς τὸν φίλον του, μετὰ προφανοῦς εὐχαριστήσεως, ὅτι «ἔφερον εἰς τελείαν ἰσορροπίαν τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος».

Ἄλλὰ πλὴν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς προσωπικῆς ἐπιδράσεως τοῦ Γκαίτε, δύο τινὰ ἀνεμόρφωσαν ἄρδην τὴν ψυχικὴν ὑπόστασιν τοῦ Σχίλλερ καὶ ἔδωκαν ὀριστικὴν διεύθυνσιν εἰς τὸν φιλοσοφοῦντα νοῦν του καὶ τὴν ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν του: ἡ φιλοσοφία τοῦ Καντίου καὶ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπεικονίζουν ζωηρὰ τὸν ἀγῶνα του πρὸς ἀναγρίχην εἰς τὸ ὕψος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Καντίου, τὴν χαρὰν του διὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴν εὐρισκομένην τέλος καὶ κατανοουμένην, τὴν ἐκλάμπουσιν αἴφνης καὶ καταφάγουσαν τὴν ψυχὴν. Πρὸς τὸν Καντίον τὸν ἐλκύει ἡ αὐστηρὰ στωικὴ ἠθικὴ του καὶ αἱ ἰδέαι του περὶ καλοῦ καὶ τέχνης. Ἀλλὰ δὲν σύρει ὡς ὑποζύγιον τὰς ξένας ἰδέας καὶ ἔδω ὁ Σχίλλερ κινεῖται ἐλεύθερος.

* Συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελίδος 69.

Κρημνίζει διὰ τὴν συμπληρώσιν, ἀνακαινίζει. Αἱ βαθεῖαι φιλοσοφικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ πραγματεῖαι τοῦ ἀνοίγουν νέους ὁρίζοντας. Ὑπάρχουν ἀλήθειαι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ πρῶτον ἐκπεμφθεῖσαι, ὡς πρώτη ἀνατολὴ ἡλίων σκορπίζοντων αἰώνιον φῶς. Αὐτὸς καθώρισεν ἐπιστημονικῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ καλοῦ καὶ διέκρινε τὸ ἀρχιτεκτονικὸν κάλλος τοῦ σώματος, ἀπὸ τὸ ἐκφραστικὸν κάλλος, τὸ ὁποῖον ἀνταυγάζει ἡ ψυχὴ ἐπὶ τοῦ σώματος.

Ἄλλ' ἤδη αἰσθάνεται δυσπιστίαν πρὸς τὴν σκυθρωπὴν, τὴν ἄνευ μεϊδιάματος ἀντίληψιν τῆς ζωῆς, πρὸς τὴν ἀσκητικὴν ἠθικὴν τοῦ φιλοσόφου τῆς Καινιξέργης, καὶ γράφει πρὸς τὸν Γκαίτε: «Ὁ Κάντιος ἐνθυμίζει καλόγηρον ὅστις ἐφυγεν ἀπὸ τὸ μοναστήρι του, ἀλλὰ φέρει τὰ ἔχνη τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς του». Τώρα στρέφεται πρὸς τοὺς Ἕλληνας· τοὺς θαυμάζει ὅχι μόνον ὡς καλλιτέχνας ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνθρώπους. Εἶνε οἱ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωποι τῆς ἀφελούς ἀνθρωπότητος. Τὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ τοῦ συναισθηματικῆς καὶ τῆς φύσεως, τοῦ ἐνστικτοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς θελήσεως, ὅστις βασανίζει τοὺς μεταγενεστέρους, τὸν ἀγνοοῦν οἱ Ἕλληνες. Ὁ ἑλληνικὸς βίος εἶνε ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπινος βίος, τὸ ἰδεώδες προορισμοῦ τῆς ζωῆς.

Ὅταν ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὸν Ὅμηρον ἔγραψεν εἰς τὸν Κέρνερ: «δύο χρόνια τοῦλάχιστον δὲν θὰ πιάσω νεώτερον συγγραφέα εἰς τὰ χέρια μου». Τὰ γράμματά του ζωογονεῖ ἡ χαρὰ ὅτι μελετᾷ, ὅτι μεταφράζει τοὺς Ἕλληνας τραγικούς. Διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Αἰσχύλου γράφει εἰς τὴν μνηστὴν του «εἶνε ἀπὸ τὰ ὠραιότερα πράγματα τὰ ὁποῖα ἐβγήκαν ποτὲ ἀπὸ κεφάλι ἀνθρώπου».

Μία ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν φίλον του Γουλιέλμον Χούπμολδ, μαρτυρεῖ τί γίνεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του. «Αὐτὴ ἡ ταχεῖα προσοικειώσις μου τῆς ἑλληνικῆς φύσεως ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν

Ἑλλήνων καὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι ἔχω κάποιαν συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας... Ἄν ἔχω ὑγείαν θὰ ἰδῇτε ἔργα μου, τὰ ὁποῖα θὰ εἶνε ὅχι ὀλιγώτερον ἑλληνικά (nicht ungröechischer) ἀπὸ τὰ προϊόντα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀναγινώσκουν τὸν Ὅμηρον εἰς τὸ πρωτότυπον». (Τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς ἀνεγίνωσκεν εἰς μεταφράσεις. Ἀργὰ εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ σπουδάσῃ ἑλληνικά).

Ὁ Σχίλλερ ἐθαύμαζε τὸν Γκαίτε διότι «ὠρίμασεν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ μακρινοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ». Ὁ ἥλιος οὗτος ῥίπτει τώρα τὰς ἀκτῖνας του καὶ ἐπὶ τοῦ Σχίλλερ. Καὶ τόσον ἐγέμισεν ἡ ψυχὴ καὶ τῶν δύο ἀπὸ τὸ φῶς, ὥστε ὅλα τὰ ἔργα, καὶ τὰ πλεον μεγάλα, τὰ κρίνουν μὲ τὴν προοπτικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ὁ Γκαίτε, ὁ παράφορος ἄλλοτε θαυμαστῆς τοῦ Σαίκεπρ, εὐρίσκει εἰς αὐτόν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας, μόνον barbarische Avantagen (βαρβαρικά πλεονεκτήματα), ὁ δὲ Σχίλλερ θεωρεῖ τὸν Σαίκεπρ μέγαν διότι εἰς πολλὰ συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Τραγικὴν, καὶ ἐξαίρει Ριχάρδον τὸν Γ'. ὡς ἔσοχον ἀριστούργημα, διότι ἡ εἰς αὐτὸν κυριαρχοῦσα φοβερὰ Νέμεσις ἀναμνηστικὴ ἀμέσως τὴν ἑλληνικὴν τραγωδίαν. Ὅχι ἐν ἄρθρον, συμπιεζόμενον καὶ αὐτὸ δι' ἑλλειψιν χώρου, ἀλλὰ βιβλίον δλόκληρον θὰ ἐχρειάζετο διὰ νὰ μελετηθῇ ἡ βαθεῖα καλλιτεχνικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν δύο ἡρώων τῆς γερμανικῆς ποιήσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἐμπνέεται ἔργα ὡς ἡ Ἀχιλλεΐς, ἡ Ἑλένη, ἡ Πανδώρα, ὁ δ' ἄλλος εἰσάγει τὸν χορὸν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας εἰς τὴν Μνηστὴν τῆς Μεσσήνης. Λέγω μόνον ὅτι εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδεώδες προσωρμίσθησαν καὶ οἱ δύο μετὰ μακρὸν καὶ τρικυμιώδη περίπλουν τῶν ἰδεῶν. Ἀπὸ διαφόρους διευθύνσεις, ἀπὸ ἀντιθέτους κλιτύας, συνηντήθησαν ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω, πλησιέστερα πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐγονυπέτησαν μαζί πρὸ τοῦ θείου φωτός...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ *

Δ'.

Τὸ ἄλλο πρωῒ, ὁ Ἄγγελος ἐξύπνησε νωρίς. Ἐπῆρε τὸ ρολόγι τοῦ ἀπὸ τὸ κοιμοδίνο, καὶ ἔστὸ λίγο φῶς ποῦ εἰσχωροῦσε ἀπὸ τὶς κλειστὲς γρύλλιες, εἶδε τὴν ὥρα. Ἐξῆ καὶ δέκα. Μπᾶ! πῶς δὲν ἦλθε ἀκόμα νὰ τὸν ξυπνήσῃ ἡ Φωτεινὴ; ἀπόρησε.

Εἶχε μεγάλη διάθεσι νὰ σηκωθῇ ἀμέσως· ἀλλὰ φοβήθηκε μὴν τὸν ἀκούσῃ ἡ ἐξαδέλφη του ἀπὸ τὸ διπλάνο καὶ δὲν ἔλθῃ... Ἐμεινε λοιπὸν ἔστὸ κρεβάτι, περιμένωντάς την, ἕτοιμος νὰ προσποιηθῇ τὸν κοιμισμένο, μόλις θᾶκουγε τὰ βήματά της ἀπέξω ἔστὸν διάδρομο.

Τὴν ἤθελε... Ἦθελε νὰ τὴν ἰδῇ, σὰν καὶ χθές, πρωῒνῃ, δροσερῇ, γελαστῇ, μὲ μιὰ φούκα ροδόφυλλα καὶ μ' ἓνα φιλί... Σήμερα θὰ τὴν ἀγκάλιαζε καὶ θὰ τὴν ἐφιλοῦσε κι' αὐτὸς χωρὶς ἄλλο. Τὴν ἤθελε... Ἀρχισε νὰ τὴν ποθῇ, νὰ τὴν ποθῇ πολὺ.

Ἐπερίμενε μισὴν ὥρα, μιὰν ὥρα... τίποτα! Παντοῦ ἡσυχία. Καὶ ἡ ὥρα ἐπτά... Οὔτε στίς ἐπτά λοιπὸν δὲν θὰ ἐρχόταν;... Ἐχασε τὴν ὑπομονὴ κι' ἐφώνησε:

— Ἐ! Φωτεινὴ!... ἀκόμα δὲν ξύπνησες;

— Μπᾶ!... καλημέρα!... ἀποκρίθηκε ἡ φωνὴ τῆς ἐξαδέλφης τοῦ ἀπὸ μέσα, — μιὰ φωνὴ μεταλλικὴ, συμπαθητικὴ καὶ βαθεῖα σὰν ἀγορίστικη. — Πῶς τῶπαθες; Κι' ὅ,τι ἐτοιμαζόμουν νὰ ἔλθω νὰ σέ... τραβήξω ἀπὸ τὸ πόδι!

Τὴν ἔπαθε. Τοῦ ἦλθε νὰ σκάσῃ· ἀλλὰ ἔκαμε τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία:

— Τί λὲς ἐκεῖ! εἶπε. Ἐγὼ εἶμαι ἔξυπνος μιὰν ὥρα καὶ σὰς περιμένω.

— Μιὰν ὥρα; Καὶ γιατί δὲν ἐρχόσουν νὰ μὲ ξυπνήσῃς ἐσύ;

Τὴν ἔπαθε διπλῇ. Τί βλάκας, νὰ μὴ τὸ συλλογισθῇ καθόλου!

— Μὰ δὲν ἐσηκώθηκα ἀκόμη, — τῆς ἐξήγησε ὁ Μίμης τί γίνεται;

— Δὲν ἀκούστηκε;... Θὰ κοιμᾶται.

— Καλὲ δὲ μοῦ λέτε πῶς εἰσθε ὅλοι ὑπναράδες! ἐφώνησε ὁ Ἄγγελος πηδώντας ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Ποῦ εἶνε οἱ ἔξῃ ποῦ σηκόνεσθε;

— Ἀ! σήμερα εἶνε Κυριακὴ, εἶπε ἡ Φωτεινὴ καὶ τὴν Κυριακὴ πάντα κοιμούμαστε λιγάκι παραπάνω. Ἀς εἶνε· σήκω τώρα... ση-

κώθηκες;... Βρόντα καὶ τοῦ Μίμη νὰ ξυπνήσῃ... Θὰ πᾶμε ἔσθην Ἐκκλησία.

— Σὲ ποιά Ἐκκλησία; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος ἀνήσυχος.

— Στὴ δική μας... δὲν στῶπανε;... Κράξαμε σήμερα παπᾶ νὰ τὴν λειτουργήσῃ γι' ἀγάπη σου.

Ὁ Ἄγγελος ἦλθε ἔσθην σύγκαλά του. Μιὰ λειτουργία ἔστὸ οἰκογενειακὸ ἐξωκκλησι θὰ εἶχε κι' αὐτὴ τὸ γούστο της. Κ' ἐβρόντησε τοῦ Μίμη. Ὁ νεανίσκος ἐξύπνησε, καὶ ἅμα θυμήθηκε γιατί τοῦ ἐτάραξαν τὰ γλυκὰ ὄνειρα τόσο νωρίς, κυριακάτικα, εἶπε καὶ τὸν παπᾶ καὶ τὸ καλὸ του.

Ὁ Ἄγγελος ἦταν πιά ντυμένος, ὅταν, μ' ἓνα τυπικὸ «ἐπιτρέπεται» χωρὶς ἀπάντησι, ἡ Φωτεινὴ ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ χύνεται μέσα.

Τὴν εἶδε καὶ τὰ ἔχασε... Σήμερα ἦταν πάλι μεταμορφωμένη, ἄλλο πρᾶγμα! Ἐφοροῦσε τουαλέττα σωστή. Ἐνα κοστουμάκι ἀπὸ λινόμεταξο στακτερό, γλυκύτατο χρώμα μὲ κυματισμοὺς ἀσημένιους, στολισμένο ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ οὐρανὴν μεταξωτό. Ἐνα κομψότατο καπελάκι, ἀπλούστατο, ἀπὸ λεπτὴ ψάθα ἀργυρόλευκη μὲ μιὰ γιrolάντα ἀπὸ οὐρανὴν λουλουδάκια. Στὸ χέρι μιὰ δμπερλίτσα χιονάτη μὲ φτόγκο οὐρανὴν καὶ ἔστὸ λαιμό, ἡ χρυσὴ ἀλυσίδα μὲ τὶς γαλάζιες πέτρες. Ὅμως ἡ φούστα ἦταν κάπως μακρύτερη ἀπὸ τὶς ἄλλες ποῦ φοροῦσε καθεμέρα· ἀπὸ κάτω τὸ πόδι ἐπρόβαλλε τόσο μόνον, ὡς ποῦ νὰ μαντεύεται σκεπασμένο τ' ὠραιότερο μέρος του καὶ τὸ στενὸ μπουσατάκι ἦταν ἐφαρμοσμένο ἐπάνω σὲ κορσέ, ποῦ ἐστένευε τὴ μέση κι' ἐστρογγύλευε τὸ πλούσιο στήθος καὶ τὰ εὐρωστά ἱσχία. Ἡ ἀφράτη αὐτὴ φορεσιὰ ἐπερίχυνε τὴν κόρη μὲ μιὰν ἀλλοιώτικη ἀφροδίσια χάρι, καὶ τὴν ἔδειχνε μεστότερη, μεγαλότερη. Τὸ στήθος μάλιστα, ἀνεβασμένο ψηλά, ἐφούσκωνε τόσο, ποῦ ἴσως, — ἂν ἔκρινε κανεὶς πολὺ αὐστηρά, — ἔκαμνε μὲ τὸ ἀνάστημά της κάποια δυσαρμονία. Ἀλλὰ ἴσα ἴσα γιὰ ἓνα μάτι, ποῦ ἔπαψε πιά νὰ χαϊδεύῃ τὸ σῶμα τῆς κόρης μ' αἰθῶα χαρὰ, τὸ προκλητικὸ ἐκεῖνο φούσκωμα ἦταν καινούρια εὐμορφία.

— Τ' εἶν' αὐτά; εἶπε ὁ Ἄγγελος. Νὰ σέ ἰδῶ... Καλὲ σήμερα εἶσαι θεά!... Καλημέρα!

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 15 Μαΐου.

Τῆς ἔδωκ' ἓνα σκαστὸ φιλὶ 'στὸ μάγουλο. Τοῦ ἦλθε νὰ τὸ δευτερώσῃ, ἀλλὰ φοβήθηκε μὴ τὴν ξαφνιάσῃ, καὶ κοντοστάθηκε. Ἐκείνη ὁμως, σὰ νὰ ἐκατάλαβε τὴν καλὴν τοῦ διάθεσι, — καὶ πολὺ χαρούμενη γιὰ τὸν ἔπαινό του, — ἐπρόσφερε καὶ τᾶλλο μάγουλο μόνῃ της.

Ὁ Ἄγγελος, καθὼς τὴν εἶχε μιὰ στιγμή ἀγκαλιάσει, ἀποτραβήχθηκε λίγο, ἐκράτησε τὸ χέρι του 'στὸν πλατὺ της ὤμο τὸν στιβαρό, καὶ τὴν ἐκύτταξε κατὰμματα.

— Λοιπὸν νὰ σοῦ τὸ 'πῶ καὶ νὰ ἡσυχάσῃς, τῆς εἶπεν ἔξαφνα. Εἶσαι πάρα πολὺ ὠραῖο κορίτσι. Εἶσαι τ' ὠραιότερο κορίτσι ἀπ' ὅσα εἶδα 'στὴ ζωὴ μου.

— Χαρὰ 'στὴν κολακεία! ἐφώναξε ἡ Φωτεινὴ καὶ μ' ὀρμὴ καὶ μὲ γέλιο, ἀπομακρύνθηκε λίγα βήματα, σὰ νὰ σιχάθηκε ἡ ψυχὴ της τὸν κόλακα.

Ἀπὸ μέσα της ὁμως δὲν εἶχε καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ ἔκαμνε 'στὸν ἑαῖ-δελφο. Τὸ ἔδειχναν ἀθέλητα τὰ μάτια της ποὺ ἔλαμπαν ἀπὸ χαρὰ, καὶ τὰ ρόδα τοῦ προσώπου της ποὺ ἔσταξαν αἷμα.

— Δὲ μοῦ πιστεύεις;

— Τί νὰ πιστέψω; Σὺ ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο πέφτεις 'στὸ ἄλλο. Προχθὲς ἦμουν ἄσχημη, σήμερα...

— Ἀ, ποτὲ δὲν εἶπα πῶς εἶσαι ἄσχημη!

— Μ' ἀπὸ κεῖνο ποὺ εἶπες, ὥς αὐτὸ ποὺ λές...

— Ναί, βέβαια, εἶνε κάποια διαφορὰ... Τελος πάντων αὐτὸ εἶνε. Μοῦ κακοφαίνεται μόνο πῶς εἶμαι ἑαῖδελφός σου, καὶ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ δεῖξω ἄλλοιῶτα ἀν' ἢ λέω ἢ ὅχι τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ Φωτεινὴ μῆκε 'στὸ νόημα εὐθύς. Καὶ ἀποκρίθηκε μ' ἓνα γέλιο σπαρταριστό, τόσο φαιδρό, ἀλλὰ καὶ τόσο παρᾶξενο, ποὺ ὁ Ἄγγελος ἀν' ἡ ἐγελοῦσε κι' αὐτός, ἐβλήθηκε σὲ ἀπορία. Ἀπὸ μέσα της ἐκείνη εἶχε συλλογισθῇ: «Μὰ καίμινε, δὲν θὰ ταίριαζε ἡ ἡλικία!» Ὅμως τέτοια σκέψιν ὁ Ἄγγελος θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὴν μαντέψῃ, — τοῦλάχιστον ἐκείνη τὴ στιγμή.

ΜΕ τὰ γέλια τοὺς ἤρθε ὁ Μίμης.

— Μὰ τί κάνετε τόσην ὥρα; Δὲν ἀκοῦτε τὸν παπάκη ποὺ σὰς φωνάζει ἀπὸ τὸ περιβόλι;.. Ὁ παπᾶς, ποὺ νᾶχουμε τὴν εὐχὴν του, περιμένει.

— Καὶ τὸ γάλα μας; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος.

— Μωρὲ χριστιανός! ἀπόρησε ἡ Φωτεινὴ θέλει πρῶτα νὰ πιῇ γάλα, κ' ὕστερα νὰ πάῃ 'στὴ λειτουργία. Ἀμὴ πῶς θὰ πάρῃς ἀντί-δωρο;

Ὁ Ἄγγελος ἐσοῦφρωσε τὸ στόμα, ἐγούρωσε τὰ μάτια, — καὶ μιλιὰ!

Κατέβηκαν, κι' ὅλοι μαζί ἐξεκίνησαν ἀπὸ ἓνα δρομάκι τοῦ ληοστασιοῦ. Ἦταν ἡμέρα γλυκεῖα, μὲ ἥλιο λαμπρό, μὲ οὐρανὸ ἀσυνέφιαστο, ἀλλὰ χωρὶς πολλὴ ζέστη. Κάπου θὰ εἶχε βρέξει, καὶ τὸ πρῶινδ ἀεράκι ἔφερεν ὅλο δροσιά. Ἡ Φωτεινὴ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νᾶνοῖξῃ τὴν ὀμπρέλλα της. Ἡ κυρία Σάντρη ὁμως, μεγαλοπρεπέστατη μὲ τὸ μαῦρο της μεταξωτό, ποὺ ἔλαμπε ἀπὸ γαγάτες, μὲ τῶνα χέρι κρατοῦσε τὸ μπράτσο τοῦ ἀνδρός της, καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴ δαντελοστόλιστη ὀμπρέλλα της ἀνοικτὴ, πανηγυρικῇ, σὰν οὐρανία εἰκονίσματος.

Ὁ Ἄγγελος μὲ τὴ Φωτεινὴ ἐπῆγαιναν ἐμπρός. Κι' ὁ Μίμης, χαριτωμένος 'ς ἓνα πλατὺ κοστοῦμι ἀπὸ ναυτικὴ φανέλλα, μὲ μεγάλῃ τραχηλιὰ κολλαρισμένη καὶ μὲ ἄσπρη γραβάτα κυματιστή, πότε πῆγαινε μ' αὐτούς, πότε ἔτρεχε μ' ἐκείνους, καὶ πότε ἔμενε ὀπίσω ἀπ' ὅλους, ἀργοπερπάτητος καὶ σκεπτικός.

Σὲ μιὰν ἄκρην τοῦ ληοστασιοῦ, πρὸς τὸν μεγάλο δρόμο, ἐφάνηκε χαρῶπα ἡ ἐκκλησοῦλα, καὶ κοντὰ της ἓνα σπιτάκι παληρό, βαμμένο κι' αὐτὸ μὲ τὰ χρώματα τῆς βίλλας.

— Ἐδῶ, 'ς αὐτὸ τὸ σπιτάκι, ἐρχόταν ἄλλη φορὰ. Κάθε καιοκαίρι, ὁ νόμος μου κι' ἡ νόνα μου, — ἐξήγησε ἡ Φωτεινὴ. — Τὴ νόνα μου, ἔχεις, τὴν ἔλεγαν κι' αὐτὴ Φωτεινὴ... Ἐπειτα ὁ παπάκης ἔκτισε τὸ σπίτι ποὺ καθόμαστε. Βέβαια, ἡ ἐκκλησία ἔπρεπε νᾶταν πιὸ κοντὰ μας... ἐκεῖ-πάνω... Μὰ μιὰ πού τὴν ἤρραμ' ἔδῶ, τί νὰ γίνῃ!

— Ἀς ἐκτίζατε τὴ βίλλα ἐδῶ-κάτω, εἶπε ὁ Ἄγγελος γιὰ νὰ γελάσῃ.

— Τί λές! ἔκαμε ἡ Φωτεινὴ, ποὺ τὸ ἐπῆρε λίγο 'στὰ σοβαρά. Μέσα 'ς αὐτὴ τὴ λακούβα; καὶ νὰ μὴ βλέπῃ θάλασσα; Ἀ, ποὺ ὁ ἀέρας καὶ ἡ θέα τοῦ Κόκκινου Βράχου! Ἐγώ, τί νὰ σοῦ 'πῶ, πιὸ χαμηλὰ δὲν θὰ μπορούσα νὰ ζήσω οὔτε ἓνα μῆνα!

Ὁ νέος τὴν ἐκύτταξε. Ναί, τὸ ἐξωτερικὸν της, ἡ κορμοστασιά της ὅλη εἶχε τὸν μυστικὸν ἐκείνον ἀέρα, τὴ φυσικὴ περηφάνειαν τοῦ πλάσματος, ποὺ ἀπ' τὰ μικρά του χρόνια εἶνε συνειδημένο νὰ ζῇ 'στὰ ψηλά. Καὶ συλλογίσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ, πῶς κ' ἡ ψυχὴ της πρέπει νὰ ἦταν τὸ

ἴδιο ὑψωμένη, καὶ πῶς τὸ ἴδιο κι' αὐτὴ δὲν θὰ μπορούσε νὰ χαμηλώσῃ στιγμὴ!

ΓΕΜΑΤΗ ἦταν ἡ ἐκκλησοῦλα. Ὅλο σχεδὸν τὸ προσωπικὸ τῆς βίλλας καὶ κάμποσοι χωρικοὶ τῆς περιοχῆς, κυριακάτικοι, μαυροφορεμένοι, ἐπερίμεναν ὀρθοὶ καὶ σιωπηλοὶ, νὰ ἔλθουν οἱ ἀφεντάδες γιὰ νᾶρχίσῃ ἡ λειτουργία. Οἱ γυναῖκες, μὲ χρωματιστὰ μαντήλια 'στὸ κεφάλι, εἶχαν πιασμένα τὰ λίγα στασίδια τοῦ βάθους. Τὰ χωριατόπουλα ἔπαιζαν ἀκόμη ἔξω, 'στὸ μικρὸ προαύλιο. Ὁ παπᾶς, 'στὸ ἱερό, ἐπροσκόμιζε. Καὶ μιὰ μικρὴ-μικρὴ καμπάνα, κρεμασμένη ψηλά, σὲ κόκκινῃ ξυλωσιά, ποὺ ἐπάνω ἐτελείωνε 'ς ἓνα σιδερένιο σταυρό, ἐσοκοποῦσε μονότονα καὶ γλυκὰ κελαδήματα.

Τὰ κεφάλια ἔκλιναν μὲ σεβασμὸ 'στὸ πέρασμα τῶν ἀφεντάδων. Ἡ Φωτεινὴ ἐπροχώρησε ἴσα 'στὴν ἀσημένιαν εἰκόνα τῆς Ἀγίας, θρονιασμένη δίπλα 'στὴν Ὁραία Πύλη, κι' ἀπῆλθε μιὰν ἀνθοδέσμη ἀπὸ τριαντάφυλλ' ἀμύριστα. Ἐπειτα ὅλη ἡ οἰκογένεια ἐπῆγε καὶ στάθηκε ἀραδιαστὰ 'στὴ συνειδημένη της θέσιν, ἐπάνω σὲ χαμηλὴ ἐξέδρα στρωμένη μὲ χαλί, καὶ μπροστὰ σὲ μικρὸ παγκάρι σκεπασμένο μὲ κόκκινῃ τσόχα. Σὲ λίγο, ὁ παπᾶς ἐτράβηξε μόνος του τὸ σταυροφόρο παραπέτασμα τῆς Ὁραίας Πύλης, κ' ἐξεφώνησε: *Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...*

— Τί κρῖμα! εἶπε ἡ Φωτεινὴ, ἀφοῦ σταυροκοπήθηκε, 'στὸν Ἄγγελο ποὺ ἔστεκόταν ἀπὸ πίσω της; νὰ μὴν τελειώσω γιὰ σήμερον ἐκεῖνο τὸ σκέπασμα τῆς Ἀγίας Τραπέζης!... Τώρα ποῖος ἔχει πότε θὰ ξαναλειτουργήσουμε!

— Μὰ δὲν 'στὸ εἶπα, πῶς αὐτὰ δὲν τελειώνουν ποτέ; ἐψιθύρισε ὁ Ἄγγελος.

— Ἀ μπᾶ! θὰ τὸ τελειώσω! ἐβεβαίωσε ἡ Φωτεινὴ.

Ἡ λειτουργία προχωρεῖ. Ὁ Ἄγγελος ἀκροάζεται συγκινημένος βαθειὰ καὶ παρᾶξενα... Πολυσύνθετη, πολυκύμαντη ἡ ψυχὴ του, ἦταν ἱκανή, 'στὴν ἴδια ὥρα καὶ μὲ τὸ παραμικρό, νὰ μεταπέσῃ ἀπὸ τὴν ἔκστασιν τοῦ μυστικισμοῦ 'στὴ φιλόσοφον ὄνειροπόλῃσιν, καὶ ἀμέσως πάλι ἀπὸ τὰ ὑλικά ν' ἀνεβῇ 'στὰ αἰθέρια. Νὰ τώρα ὁ σεβασμὸς ἐκείνος λειτουργὸς μὲ τὴν ἀσημένια γενειάδα καὶ τὸ κατὰλευκο φελόνι, ὁ γλυκόφωνος ψάλτης μὲ τὸ ἥρεμο ἀσκητικὸ πρόσωπο, — ἡ θρησκευτικὴ χαρὰ καὶ ἡ εὐλάβεια ποὺ ἐβασίλευε μέσα 'στὸ μικρὸ καὶ φτωχὸ ἀλλὰ σεμνὸ κ' εὐπρεπισμένο ἐξωκλήσι, — ἡ κατευναστικὴ μυρωδιὰ τοῦ θυμιάματος ποὺ ἀνέ-

βαινε σὲ κυανοῦς καπνοὺς χρυσομένους ἀπὸ ἥλιο, — τὰ φῶτα τῶν κεριῶν καὶ τῶν κανδηλιῶν, τόσο γλωμὰ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, — καὶ προπάντων ἡ ἀκίνητη προσήλωσις τῆς Φωτεινῆς 'στὰ ἱερὰ λόγια ποὺ ἐδιάβαζαν μὲ κατάνυξι ἡ ψαλμοδοῦσαν ἁρμονικά, — ὅλ' αὐτὰ τὸν εἶχαν διαπεράσει ὅπως οἱ πολυχρόμες ἀκτῖνες τὰ κρύσταλλα τοῦ μικροῦ πολυελαίου. Ὁ παλῆς σκλάβος χριστιανός, ποὺ ἐκοιμόταν μέσα του, εἶχε ξυπνήσει. Καὶ σιγὰ-σιγὰ τὸν ἐπλημμυροῦσε, ψυχὴ καὶ σῶμα, γλυκοστάλακτο αἶσθημα γαλήνης καὶ ὑποταγῆς. Ἐτσι ἡ πρωῒνῃ ἐκείνη λατρεία τοῦ ἐπροξενούσε σχεδὸν ἡδονὴ καὶ θὰ ἔλεγε τελείαν τὴν ἀπόλαυσίν της, ἀν' δὲν τὴν αἰσθανόταν συγκερασμένη μὲ κάποια τύχη κ' ἐντροπή.

Μόνον ἐκεῖ-μέσα μπόρεσε νὰ ξανακυττάξῃ τὴ Φωτεινὴ χωρὶς ἁμαρτωλὴ συγκίνησιν, χωρὶς τρικυμία πόθου, σὰν πρῶτα, μὲ ἀθῶα χαρὰ, μὲ ἥρεμῃ στοργῇ, μὲ ἀγνὸ θαυμασμό. Τὸ σῶμα της τοῦ ἐφαινόταν λεπτότερο, αὐλότερο, ὅλο ψυχὴ. Τὸ ἐκστατικὸν της πρόσωπο, ποὺ ἄλλοι θὰ τὸν ἐπείραζε, τὸ εἶδε, δυὸ τρεῖς φορές ποὺ ἀφηρημένη ἡ κόρη ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος του, σὰ μιὰν ὠραίαν ἀγιογραφία. Καὶ συγχρόνως τὸν ἐκέντησεν ἓνας οἶκτος ἀλγεινὸς πρὸς τὸ ἀνῆξερο καὶ πάναγγο πλάσμα, ποὺ τὸ εἶχε, ἀν' καὶ περισσότερο μὲ τὴ φαντασία του, καταχρασθῇ; κ' εἶπε 'στὸν ἑαυτὸν πῶς δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ τὸ πάθος νὰ τὸν κυριεύσῃ ὁλότελα; κ' ὑποσέθηκε 'στὴν ἐξαγριωμένη συνείδησίν του πῶς 'στὸ ἐξῆς θὰ ἔδωκεν καὶ θὰ νικούσε τὸν πειρασμό.

Ὡ, τί εὐκόλο ποὺ τοῦ φαινόταν τὴ στιγμή ἐκείνη τῆς ἀτονίας, τῆς γαλήνης καὶ τῆς ὑποταγῆς!

Ἀλλὰ ἦταν στιγμή κ' ἐπέρασε. Μόλις ἐτελείωσε ἡ λειτουργία, μόλις ἐβγήκαν ἔξω 'στὸν ἀέρα, ποὺ δὲν τὸν εὐώδιαζε πιά τὸ θυμιάμα, μόλις ἡ Φωτεινὴ ξαναβρῆκε τὸ γέλιο της, τὴ φωνὴν της, τὴν εὐθυμίαν της, τὴν τρέλλα της καὶ τὸ σῶμα της, — ὁ νέος, 'στὸ πλευρό της πάντα, ἄρχισε πάλι νὰ τὴν κρυφοβλέπῃ μὲ λαχτάρα καὶ νὰ τὴν κρυφαγίζῃ μὲ ἀνατριχίλα.

ΚΑΘΕ Κυριακὴ πρωΐ, ὅταν τὸ συγχορδοῦσε ὁ καιρὸς, συνειδίξε ὁ κύριος Σάντρης νὰ πηγαίνει καβάλλα μὲ τὴν κόρη του. Ἡ ἐποχὴ δὲν εἶχε προχωρήσει, καὶ μπορούσαν νὰ κάμουν καὶ σήμερον ἓνα γυράκι, χωρὶς νὰ ἰδρώσουν πολὺ.

Ἡ Φωτεινὴ ἔφερεν δυσκολίες, γιατί δὲν ἤθελε νάφησιν τὸν ξένο τῆς μόνο κυριακάτικα. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγο κι' ὁ εὐγενικότατος κ. Σάντρης ἔκανε πῶς βαρύνεται. Ὁ Ἄγγελος ὅμως τοὺς παρακάλεσε μὲ τόση ἐπιμονὴ νὰ μὴ χαλάσουν γι' ἀγάπῃ του τὴ συνήθεια, ὥστ' ἐπὶ τέλους τὸ ἀποφάσισαν. Κι' ἀφοῦ ἐπρογευμάτισαν ὅλοι 'στὸ κιόσκι, — μαζί κι' ὁ παπᾶς μὲ τὴν ἀσημένια γενειάδα, — ὁ κ. Σάντρης κ' ἡ Φωτεινὴ ἀνέβηκαν στὸ σπίτι νὰ ἐτοιμασιοῦν.

Σὲ λίγην ὥρα, κρότοι ἀνυπομόνων πετάλων ἀκούσθηκαν ἀπὸ τὸ μικρὸ πλάτωμα τῆς βύλλας.

— Πάμε νὰ τοὺς ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεκινήσουν; ἐπρότεινε ὁ Μίμης.

Ὁ Ἄγγελος τὸν ἀκολούθησε πρόθυμος, καὶ μόλις ἐβγήκαν ἀπὸ τὰ κάγκελα τοῦ κήπου, εἶδε θέαμα ἔξοχο.

Ὁ Νιόνιος, ὁ ἀμαξᾶς, ἐκρατοῦσε ἀπὸ τὸ χαλινάρι μιὰ φοράδα μικρόσωμη ψαρχή. Ἡ Φωτεινὴ, μαυροφόρα ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, ὅ,τι ἐκαβαλλίκευε. Ἐπάτησε τὸ ἓνα πόδι 'στὴ σκάλα, ἀκούμπησε τὸ ἓνα χέρι 'στὸν ὄμο τοῦ Νιόνιου, κ' ἐκάθησε 'στὴ σέλλα πηδηκτά, ἐλαφρὰ καὶ χαρούμενα. Ἐπειτα ἔσκυψε ἐδῶ κ' ἐκεῖ εὐλύγιστη, ἔσιαξε τὸ μακρὸ φουστάνι, τὸ ἄπλωσε ὅπως ἤθελε, ἔπιασε τὸ χαλινάρι κ' ἐγύρισε μιὰ στιγμὴ νὰ ἰδῇ ἂν εἶχε καβαλλικέψει κι' ὁ πατέρας τῆς. Τότε μόνον εἶδε τὸν Ἄγγελο μὲ τὸν ἀδελφὸ τῆς, καὶ τοὺς ἔστειλεν ἓνα φιλί.

— Ἠλθατε; εἶπε κ' ἐγὼ εἶχα σκοπὸ νὰ σας φωνάξω.

— Μὰ μποροῦσε νὰ σάφήσουμε νὰ φύγης, χωρὶς νάλθοῦμε νὰ σὲ καμαρώσουμε; εἶπε ὁ Μίμης κλείωντας τὸ ἓνα μάτι.

Ὁ Ἄγγελος, καρφωμένος ἐκεῖ, δὲν ἐχόρταινε νὰ τὴν κυττάξῃ. Ἡ ὀλόμανρη ἀμαζόνα τῆς ἐπήγαινε, ἀλήθεια, θαναμάσια. Μὲ κανένα φόρεμα δὲν ἔλαμπαν ἔτσι τὰ ζωηρὰ χρώματά τῆς. Εἶχε σηκώσει ἀπὸ πίσω τὰ χρυσὰ τῆς μαλλιά καὶ τὰ εἶχε σκεπάσει ἐμπρὸς μ' ἓν ἀνδρικό καπελλάκι, γυρτὸ πρὸς τὸ μέτωπο μὲ χάρι. Ἡ στολὴ ἐκείνη τὴν ἔδειχνε μεγαλύτερη, πολὺ μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι τὴν ἔδειξε ἡ πρωϊνὴ τουαλέττα, — γυναῖκα σωστή. Καὶ καθὼς ἔστρεφε καλοκαθισμένη, ὁ κορμὸς τῆς φαινόταν ἀκόμη πιὸ ψηλός, κ' οἱ ὅμοι τῆς ἀκόμη πιὸ πλατεῖς.

Ἐπιτέλους ὁ κύριος Σάντρης μὲ τίς στακτερές του γκέτρες καὶ τὸν κίτρινο παναμά, ποῦ ἐχρονотριβοῦσε, ἐβιάσθηκε νὰ καβαλλικέψῃ κι' αὐτός, — καὶ τότε τὰ δύο ἄλογα, μὲ ἥσυχον βῆμα, μπῆκαν πλαῖι - πλαῖι 'στὸν δρόμον τῶν πλατάνων.

— Ὁρεβουάρ!

— Καλὴ διασκέδασι!

Σὲ λίγο ἡ φοράδα ἄρχισε νὰ τριποδίξῃ κι' ἄφησε τ' ἄλογο πίσω. Ἀπὸ πέρα, ὁ Ἄγγελος ἔβλεπε τὸν ὠραῖο κορμὸ νὰ τραντάζεται ρυθμικά καὶ νὰ μακραίνει. Δεξιὰ κι' ἀριστερά, οἱ πράσινοι κλώνοι, ἡλιοφώτιστοι κ' ἐορτάσιμοι, ἔκλιναν σὰ νὰ χαιρετοῦσαν τὸ γοργόφτερο πέραςμα. Καὶ γρήγορα ἡ μαυροῦξανθη ὀπτασία ἔγινε ἄφαντη 'στὴ στροφή τοῦ δρόμου.

Μελαγχολία ἐκυρίευσε τότε τὸν Ἄγγελο, σὰ νὰ βρέθηκεν ἑξαφνα ὀλομόναχος. Μετανοοῦσε γιατί τὴν ἄφησε ἔτσι νὰ τοῦ φύγῃ. Καὶ καθὼς ἐγυρνοῦσε 'στὸ κιόσκι μὲ τὸν Μίμη, σκοτεινὸς καὶ δύσθυμος γιὰ πρώτη φορὰ, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴ συνομιλία μὲ τὴ θεία του καὶ μὲ τὸν πατᾶ τῆς, ἐπέρασε σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ τὸν νοῦ του μιὰ σκέψι.

— Μήπως θὰ τὴν ἀγαπήσω μὲ τὰ σωστά μου; Καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἐπρόσθεσε:

— Τόσο τὸ καλλίτερο!

Τὶ ἄνοστη ποῦ τοῦ ἐφάνηκε ἡ συντροφία μὲς 'στὸ κιόσκι! Ἀπὸ τὴ φούρκα του, ἄρχισε μ' ὅλη τὴν εὐγένεια νὰ πειράζῃ τὸν πατᾶ, καὶ τὸν ἔκαμε νὰποχαιρετήσῃ, μ' ὅλη τὴν εὐγένεια κι' αὐτός, μιὰν ὥρ' ἀρχήτερα. Δυστυχῶς δὲν μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο καὶ τῆς θείας του. Ἦταν ὑποχρεωμένος νὰπαντᾷ σὲς ἐρωτήσεις τῆς, καὶ καθὼς ἐκνηγοῦσε τὴν ὀπτασία τῆς ξανθῆς ἀμαζόνας, ποῦ τὴν ἔβλεπε ὀλοένα μὲ τὴ φαντασία νὰ καλπάζῃ κάτω ἀπὸ τὰ σμαράγδια τῶν φυλλωμάτων καὶ τὰ ζαφείρια τῶν οὐρανῶν, — ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ μιλῇ γιὰ χίλια ἀδιάφορα κ' ἐνοχλητικὰ πράγματα, γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν, γιὰ τὸ σπίτι του, γιὰ τὴν περιουσία του, ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν γάμο του.

Ἀλλὰ τὴν πρώτη στιγμὴ ποῦ ἡ θεία του ἔμεινε σιωπηλὴ, γιὰ νὰ συλλογισθῇ νέα ἐρώτησι, ὁ Ἄγγελος ἐγύρισε πρὸς τὸν Μίμη.

— Μοῦ πονεῖ λίγο τὸ κεφάλι, τοῦ εἶπε πᾶμε ἔξω;

— Μπα, παιδί μου! ἐφώναξε ἡ κ. Σάντρη καὶ δὲν τῶλεγε τόσην ὥρα, παρὰ καθόσουν ἐδῶ-μέσα νὰ ζαλιζεσαι; Σήκω, Μίμη μου, πηγαίνετε νὰ πάρετε λίγο ἀέρα. Γεῖά σας! Ἴσια με τὸν Ἀη-Νικόλα νὰ πάτε, ποῦ εἶνε τί ὠραῖα.

Μόνο κοντὰ 'στὸν Μίμη, ὁ Ἄγγελος μποροῦσε τώρα νὰ εὔρῃ λίγη παρηγοριά. Τῆς ἔμοιαζε τόσο πολὺ! Καὶ καθὼς ἐξεκίνησαν ἀπὸ

τὸν δρόμον τῶν πλατάνων, ἐσίμωσε 'στὸ πλευρὸ του μὲ μιὰ λυπημένη τρυφερότητα, καὶ τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι, ὅπως συνείθιζε κάποτε νὰ πιάνῃ τὴ Φωτεινὴ. Δυὸ-τρεῖς φορές μάλιστα, σὰν ἀπὸ πλάνη θεληματικὴ ἢ σὰν ἀπὸ συνήθεια ἀσυνείδητη, τοῦ ἔσφιξε χαϊδευτικά τὸ μπράτσο. Ἀλλὰ δὲν ἐκατάλαβε τίποτ' ἄλλο, ἀπὸ τὴν ἀπέραντη καὶ ἀπογοητευτικὴ διαφορὰ.

Ἡ στιβαρὴ ἐκείνη σάρκα ἦταν ψυχρὴ σὰν ἀπὸ μάρμαρο. Ὅτὴν πίεσι δὲν ἀντιδροῦσε παρὰ ἡ βάνανση μάζα τῆς, καὶ 'στὴ βαθύτερη, τὴ φιλόσοφον καὶ φιλόφυκον αἰσθησιν, δὲν ἔλεγε τὸ παραμικρό. Ἐνῶ ὅπου καὶ ὅποτε ἂν ἔψανε τὴν ἐπιδερμίδα τῆς κόρης, εἴτε γυμνὴ εἴτε κάτω ἀπὸ φόρεμα, — ὅπου καὶ ὅποτε ἂν ἔσφιγγε τὴ νέα τῆς σάρκα, αἰσθανόταν τὸν παλμό, τὴ φλόγα καὶ τὴν ἡδονὴ τῆς ζωῆς. Λὲς κ' εἶχε παντοῦ ζωὴ δική τῆς, ἡ σάρκα, ἀνεξάρτητη, αὐτοτελὴ. Τὸ χρυσόδεμά τῆς λὲς κ' ἐσκέπαζε ὅχι μυῶνες, νεῦρα καὶ κόκκαλ' ἀπλᾶ, παρὰ κάποια πλάσματα ζωντανά, σὰν φεῖδια ἢ σὰν πουλάκια, σπαρταριστά, ἀνήσυχα, ἔτοιμα νὰ τὸ σχίσουν καὶ νὰ ξεπεταχθοῦν...

Κατέβηκαν ὅλο τὸν ἐλαφρὸ καὶ μακρυνὸ κατήφορον τοῦ λόφου, ἔστρεψαν ἀριστερά, ἐπέρασαν ἓναν πλάγιον δρόμον ἀνάμεσα 'στὰ ληροστάσια, κ' ἐβγήκαν 'στὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον περὶπατο ποῦ λέγεται *Ψήλωμα*. Εἶνε δρόμος ἀμαξιτός, ἀρχίζει ἀπὸ τὴ χώρα, ἀνεβαίνει μὲ χαριτωμένους ἐλιγμούς τὸ βουνὸ-βουνό, ὡς τὸν Ἀη-Νικόλα, κι' ἀπὸ κεῖ κατεβαίνει, στρίφει, χαμηλώνει καὶ χάνεται 'στὸν ἀπέραντον κάμπο.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ἡ Μαριέττα, ἡ εὐμορφὴ καμαριέρα τῆς κυρίας Σάντρη, ἐγύριζε ἀπὸ τίς Βαρές, — ἐκεῖ κοντά, — ὅπου εἶχε πάει νὰ ἰδῇ μιὰν ἐξαδέλφη τῆς. Ἐκοκκίνισε ποῦ τὴν ἔβλεπαν ἔτσι 'στὸν δρόμον τ' ἀφεντικά, μοναχὴ καὶ καλοσυγγυρισμένη, ἐχαμήλωσε τὰ ματάκια τῆς, τοὺς ἐκύτταξε μιὰ στιγμὴ, τὰ ξαναχαμήλωσε, ἐχαμογέλασε καὶ προσπέρασε ἀκρι-ἀκρι, βιαστικὴ κ' ἐντροπιασμένη.

— Καλὴ ἡ Μαριέττα εἶνε; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος ποῦ δυσκολεύθηκε 'στὴν ἀρχὴ νὰ τὴν γνωρίσῃ.

— Ὀλόκληρη! εἶπε ὁ Μίμης.

— Ὅσο ὀλόκληρη κι' ἂν εἶνε, παρατήρησε γελώντας ὁ Ἄγγελος, πάντα εἶνε μισή... Τί λεπτοκαμωμένο, ἀλήθεια, κορίτσι!

— Εὐμορφο ὅμως!

— Πραγματικῶς ὅταν βάξῃ μάλιστα τὸ μαντήλι, εἶνε σὰν Παναγία...

— Ἐ, ὅσο γιὰ Παναγία, μοῦ φαίνεται πολὺ πονηρὴ, εἶπε ὁ Μίμης μὲ πονηρὸ γέλιο.

Τὸ γέλιο αὐτὸ ἐσκανδάλισε τὸν Ἄγγελο.

— Τὰ θέλει; ἐρώτησε σιγὰ.

Ὁ Μίμης ἐκοκκίνισε, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔχασε καθόλου.

— Ξέρω κ' ἐγώ; εἶπε. Ἐτσι μοῦ φαίνεται...

Ἀκόμη σιγώτερα, ὁ νέος ἐξακολούθησε τὴν ἀνάκρισιν ποῦ τὸν διασκέδαζε πολὺ.

— Νὰ σοῦ πῶ. ἐπροσπάθησες καμμιά φορὰ;... ἔ;

— Ἐγώ! ἂ, ὄχι.

— Τί τάχα; δὲν θὰ σοῦ ἄρесе;

— Θὰ μοῦ ἄρесе, ἀλλά... ἔρεις... τὴν ἔχουμε ἀναστημένη 'στὸ σπίτι... ἀπὸ μικρὴ... καὶ δὲν μοῦρχειται... δὲν πάει.

Τὸ μεγαλόσωμο παιδί μίλουσε τώρα σὰν ἄνδρας. Τὰ λόγια του, χωρὶς σεμνοτυφία, εἶχαν εἰλικρίνεια. Κι' ὁ Ἄγγελος αἰσθάνθηκε σὰν ἐντροπή.

— Ἐχεις δίκιο, εἶπε. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶχα συλλογισθῇ. Ἀμα μεγαλώσῃ κανεὶς 'στὸ ἴδιο σπίτι μ' ἓνα κορίτσι, τοῦ φαίνεται πὰ σὰ συγγενὴς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ βάλῃ 'στὸν νοῦ του κακό. Ἐτσι εἶνε!

— Αἰμομιξία! εἶπε μὲ γεμάτο στόμα ὁ Μίμης.

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ τὸν δρόμον τοὺς σιωπηλοὺς ὡς τὸν Ἀη-Νικόλα. Στὴ *λόζα* τῆς ἐκκλησοῦλας μὲ τὰ πέτρινα πεζούλια καὶ τὰ ξύλινα κάγκελα, — ὅπου ἡ κυρ' Ἀναστάσινα, ἡ γρηὰ ἐκκλησάρισσα, ἐτράταρε μὲ τὸ ἀζημίωτο καὶ καφέ, — ἦταν καθισμένοι τρεῖς-τέσσεροι φίλοι καὶ συζητοῦσαν ζωηρὰ.

— Εἶνε οἱ *ποιητάδες* μας! εἶπε μὲ κρυφὸ καμάρι ὁ Μίμης. Πάμε καὶ μεῖς; Τοὺς γνωρίζω...

— Ὁχι, ὄχι, νὰ ζῆς! εἶπε ὁ Ἄγγελος. Πάμε καλλίτερα ἐκεῖ-πέρα νὰ καθήσουμε ἥσυχα μοναχοὶ μας.

Ἀντίκρυ ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησοῦλα, ποῦ ἡ ράχη τῆς ἀκκουμποῦσε 'στὸ βουνό, ὁ δρόμος ἐγώνιαζε, ἀνοίγε, ἐπλάταινε κ' ἐσχημάτιζε ἓνα εἶδος ταράτσας στρογγυλῆς, μὲ πεζοῦλι ὀλόγυρα καὶ μερικὰ δένδρα ψηλά καὶ ἡσκιερὰ. Ἡ ἐναέριον, ἡ κρεμαστὴ αὐτὴ ταράτσα, ὅπως καὶ ὅλου τοῦ δρόμου ἐκεῖνον ὁ ὄχθος, δὲν ἦταν παρὰ τὸ γέλος ἐνὸς κρηνοῦ. Κάτω, βαθειά, ἔχασκε ἀπέραντος καὶ καταπράσινος ὁ κάμπος, ποῦ ἔφτανε ὡς τὰπέναντι μεγάλα βουνά. Δεξιὰ φαινόταν ἡ θάλασσα, καὶ μακρὰ, 'στὸ ἀνοιγμα δυὸ λόφων γειτονικῶν, τὸ μεγάλο βουνὸ τῆς Κεφαλληνίας, ὄγκος γαλάζιος σὰν ἀερόπλαστος.

Ἐκάθησαν ἐπὶ πεζοῦλι, ἐπὶ τὸν ἥσκιον ἑνὸς δένδρου ἀνθισμένου, ἐμπρὸς ἑνὶ βυσσινωβαμμένο τραπεζάκι τῆς κυρῆς Ἀναστάσαιναις, ποῦ ἔλαβε διαταγὴ νὰ φέρῃ καρέδες. Ὁ Ἄγγελος ἀπὸ τῆ σκοπιά του ἐκύτταξεν ἕνα - γῦρον τὸ θέαμα, ὡμολόγησε πῶς ἦταν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποῦ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰδῇ, ἀλλὰ δὲν εὗρισκε μέσα του ἀρκετὴ διάθεσιν νὰ τὸ ἀπολαύσῃ. Κ' ἐπροτίμησε νὰτενίσῃ τὸ ροδαλὸ προσωπάκι τοῦ ἑξαδέλφου του, μὲ τὸ θαυμάσιον στόμα ποῦ μισοάνοιγε σὰν τριαντάφυλλο, μὲ τὴ λεπτὴ χαριτωμένη μυτίτσα ποῦ ἀνάδενε ἡδονικὰ καὶ ρυθμικὰ τὰ πτερυγία τῆς, καθὼς ροφοῦσε τὸν δροσερὸ καὶ μωσκοβολισμένον ἀέρα.

— Ἐχεις ἐρωμένη, Μίμη; τὸν ἐρώτησεν ἑξαφνα.

Ὁ μικρὸς ἐγέλασε κ' ἐκύτταξε ἄλλοῦ. Τὸ ψάθινο καπέλο του, μὲ τὸν πλατὺ γῦρον κατεβασμένον ἐμπρὸς σὰν προσωπίδα, ἔρριχνε ἀποτομὴν σκιᾶς ἐπὶ τὸ μέτωπο καὶ ἐπὶ τὰ μάτια ὥς τὴ μέση τῆς μύτης.

— Μπορεῖ, εἶπε· δὲν ξέρω.

— Ἐχω ἀκουστὰ πῶς σ' ἀγαποῦν πολλές, μὰ σὺ δὲν ἀγαπᾷς καμμιὰ. . . Εἶνε ἀλήθεια;

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε; ἐρώτησε ὁ νεανίσκος ζωηρὰ.

— Κάποιος. . .

— Ἡ Φωτεινὴ, ἔ;

— Τί σὲ μέλει τώρα! . . Τὸ ζήτημα εἶνε, μούπαν ἀλήθεια ἢ μ' ἐγέλασαν;

— Σ' ἐγέλασαν.

— Σὰ νὰ λέμε λοιπόν . . ἀγαπᾷς καὶ σὺ κάποιαν. . .

— Πολλές!

Τοῦ ἐξέφυγε ὁ τρελὸς αὐτὸς λόγος κ' ἐγέλασε γιὰ τὸ πάθημα μὲ τὴν καρδιά του.

— Μὰ τ' εἶν' αὐτά; εἶπε ὁ Ἄγγελος μὲ προσποιητὴ ἀπορία. Ἔτσι κάνετε τώρα σεῖς οἱ νέοι; . . Στὸν καιρὸ μου, καθέννας ἀγαποῦσε μιὰ, καὶ ἅμα τὰ χαλοῦσε μ' αὐτή, τότε. . . τᾶπηνε μὲ ἄλλη.

— ὦ! καιροί! ὦ ἡθῆ! ἐφώναξε μὲ στόμφο ὁ Μίμης, ποῦ εὐχαρίστως τὰ ἐγύριζε ὅλα ἐπὶ τὸ ἀστεῖο. Πές μου καὶ μένα! Ἄμα μὲ κυττάξῃ καμμιὰ, τὴν κυττάζω ἅμα μοῦ γελᾶσῃ, τῆς γελῶ ἅμα μοῦ γράφῃ, τῆς γράφω καὶ ἅμα μοῦ δώσῃ ραντεβού, — δυστυχῶς, σπάνιον πράγμα, μὰ τέλος πάντων! — πηγαίνω. Δὲν ἔχω δυσκολίες, οὔτε προτίμησεις. Φαίνεται πῶς δὲν θὰ γεννηθῇ ἀκόμα ἐκεῖνη ποῦ θὰ μὲ κυριέψῃ καὶ θὰ μὲ κάμῃ νὰ τὴς ἀφῇσῃ ὅλες γιὰ νὰ φουσιωθῶ ἐς αὐτή.

— Καλὰ τὸ εἶπες, δὲν θὰ γεννηθῇ ἀκόμα, κυριολεκτικὰ. . . Πόσω χρονῶν εἶσαι; Δεκάξῃ; Ἐ, ἐκεῖνη ποῦ θὰ σὲ κυριέψῃ καὶ θὰ σὲ κάμῃ νὰ τὴς ἀφῇσῃ ὅλες γι' ἀγάπην τῆς, θὰ εἶνε πολὺ περισσότερον ἀπὸ δεκάξῃ χρονία μικρότερή σου. Ὡστε ἀκόμα δὲν εἶνε οὔτε ἐπὶ τὴν κοιλιά τῆς μάνας τῆς!

Ὁ Μίμης ἐσήκωσε τοὺς ὤμους χωρὶς νὰ παντήσῃ. Ἀλλὰ οὔτε κι ὁ Ἄγγελος ἐπερίμενε ἀπάντησιν. Δὲν εἶχε μιλήσῃ τόσο γιὰ κείνον, ὅσο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ κυττάζοντας εἰς τὸ κενὸν σιωπηλός, πέρα πρὸς τὸν γαλάζιον σὰν ἀερόπλαστον ὄγκον τοῦ μεγάλου βουνοῦ, ἐσύγκρινε τὴν ἡλικίαν τῆς Φωτεινῆς μὲ τὴ δική του. Κ' ἐσυλλογίσθηκε ὅτι ἀπὸ τὴν κόρη, ποῦ τὸν ἐκυρίευσεν αὐτὴ τὴ στιγμὴ, ἦταν εἰκοσι ὀλόκληρα χρονία μεγαλύτερος!

Ἄν τοῦ τῶλεγε κανεὶς, ὅτιαν εἶχε τὰ νειῶτα τοῦ Μίμης, μὲ τοὺς εὐκολοὺς ἐρωτάκους, ὦ, ἔτσι κι' αὐτὸς θὰ ἐσήκωνε τοὺς ὤμους κ' ἔτσι θὰ πόμμενε ἀμίλητος.

ΕΚΑΘΗΣΑΝ ὥς μισὴ ὥρα, κ' ἐξεκίνησαν σιγὰ-σιγὰ νὰ γυρίσουν ἐπὶ τὸν Κόκκινον Βράχον, ἀπὸ τὸν δρόμον τὸν ἴδιον.

Ὅταν μπῆκαν ἐπὶ τὸ σῦνορά του, ἄρχισε πάλιν τὸ ἀπέραντον κοκκινόχρωμα, κ' ἐξεδιπλώθησαν ἐμπρὸς τοὺς τὰ ματωμένα ληροστάσια, καὶ ξανάφανε ὁ ἀγαπημένος ἀνήφορος, κ' ἐπρόβαλε τὸ τρίγωνον κομμάτι τῆς θάλασσας ἐπὶ τὸ ἀνοιγμά δυὸ λόφων, κι' ἀδελφώθηκαν ἐπὶ τὰ μάτια τοὺς ἀρμονισμένα τὰ τρία ζωηρὰ φωτοχρώματα.

Ἄλλη φορὰ, ὁ Ἄγγελος ἐνόμιζε πῶς ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς χονδρὸς ἐκείνους κορμούς, κάτω ἀπ' τὰ γρυλῶτα φυλλώματα, ἐπὶ τὴν κόκκινην γῆν, ἔβλεπε νὰ προχωρῇ, ἀργὰ καὶ μελαγχολικὰ, ὅπως ἐπὶ ὄνειρον Ὁρος τῶν Ἐλαιῶν, ὁ ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς Ἀποστόλους. . . Ἀλλὰ τώρα, τὴν παλὰ αὐτὴ ὁπτασίαν εἶχε ἀντικαταστήσει ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἄλλου. Καὶ ἦταν ἀδύνατον νὰ προσηλωθῇ ἐπὶ μυστικὰ βάθη τῶν γνωρίμων ἐλαιῶνων, χωρὶς νὰ ἰδῇ μὲ τὴ φαντασία του τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὰ γαλανά μάτια τῆς Φωτεινῆς, ἀλλὰ ἐπὶ ἕνα πρόσωπον καὶ ἐπὶ ἕνα σῶμα μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ φυσικὸ κ' ἐξιδανικευμένα. Ἡ προσωποποίησις τῆς Φύσεως, ἡ θεότης, ἡ νύμφη τοῦ δάσους, εἶχε γι' αὐτὸν γιγαντωμένα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑξαδέλφου του, μ' ἐκφράσι μόνον διαφορετικὴ. Κ' ἔτσι λὲς καὶ τὴν ἔβλεπε τώρα, μορφὴ λυπημένη ἀνάμεσα ἐπὶ τοὺς

γέφυρους κορμούς, κάτω ἀπ' τ' ἀργυρᾶ φυλλώματα, ἐπὶ τὸν ἐλαφρὸν βόλον τῆς κόκκινης γῆς, νὰ προχωρῇ ἀνὰ ἄντρον, ἀργὰ καὶ μελαγχολικὰ, ὥς μὲ ἀπόκρυφον πόνον ἐπὶ τὴν ψυχὴν.

Ποιὸς ξέρεῖ μὴ δὲν ἦταν καὶ τοῦτο προαίσθημα! Ποιὸς ξέρεῖ, μήπως ἔτσι ὠραία, γλυκεῖα καὶ λυπημένη, δὲν θὰ ἐτριγύριζε μιὰ μέρα τὸ ἀργυρόφυλλον δάσος τῆς, προχωρῶντας ἀνὰ ἄντρον καὶ μελαγχολικὰ, ἀλήθεια, μ' ἀπόκρυφον πόνον ἐπὶ τὴν ψυχὴν! . . .

Κι' ὁ πόνος τῆς θάταν τόσο τρανός, καὶ τόσο ἀγνή ἢ ψυχὴ τῆς, καὶ τόσο δυνατὴ ἢ μορφὴ, ποῦ ἡ φαντασία τοῦ καθενὸς, ἀλήθεια, θὰ τὴν ἐγίγαντονε!

ΕΙΧΑΝ περάσει τὴ Βρύση, ὅταν ἄκουσαν πίσω τοὺς μακρὸν ποδοβολητό.

— Οἱ δικοὶ μας εἶνε! εἶπε ὁ Μίμης.

Πραγματικῶς. Ἐγύρισαν κ' εἶδαν σὲ λίγο νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τὴ στροφή τοῦ δρόμου, τὸ μαῦρον ἄλογο κ' ἡ ψαργὴ φοραδίτσα. Ἐστάθηκαν. Ἡ Φωτεινὴ, μόλις τοὺς ἐγνώρισε ἀπὸ μακρὰ, ὥρμησε κατ' αὐτοὺς μὲ καλπασμό. Ὁ κύριος Σάντρης ἔμεινε πίσω.

— Τόπο! ἐφώναξε ἡ ἀμαζόνα· τόπο!

Ὁ Ἄγγελος παραμέρισε λίγα βήματα, ἀλλὰ εἶδε πάλιν πῶς βρίσκεται ἐπὶ τὴ γραμμὴ τοῦ καλπασμοῦ. Παραμέρισε ἀκόμη, — τὸ ἴδιον. Ἡ τρελὴ Φωτεινὴ τὸ ἔκαμν' ἐπίτηδες.

— Τόπο! τόπο! ἐφώναξε ὁλοένα.

Καὶ δὸς του ἀπάνω του. Μιὰ στιγμὴ, βλέποντας τὰ στενά, ὁ Ἄγγελος ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσῃ τὴ ράχη του καὶ νὰ τρέξῃ πρὸς τὸν ὄχθον. Ἀπὸ τρεῖς τότε, καθὼς ἐπέρασε δίπλα του ἡ θύελλα, νὰ τὸν παρασύρῃ καὶ νὰ τὸν πετάξῃ ἐπὶ τὸν τράφο. Καὶ μάλιστα, στὸ γρήγορον πέρασμα, τὸ πλευρὸν τοῦ ζώου τὸν ἄγγιξε ἀπὸ πίσω.

— Ὁραῖα ἀστεῖα! ἐφώναξε ὁ Μίμης θυμωμένος τάχα, ἀλλὰ κρυφογελῶντας μὲ τὴν παράζαλν τοῦ Ἀγγέλου.

Ἡ Φωτεινὴ ἐπροχώρησε ἀκόμη λίγα βήματα, καὶ βαθμηδὸν λιγοστεύοντας τὴν ὁρμὴν τῆς, ἐστάθηκε ἐπὶ τὴν εἴσοδον τοῦ πλατώματος.

— Σὲ κύπησα, Ἄγγελε; ἐρώτησε ἀπὸ πέρα.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκε ὁ Μίμης μόνον τὸν χάιδεψε λιγάκι μὲ τὴ μπάντα ἢ κοιλιά τῆς φοράδας σου.

— Τί φταίω ἐγώ; ἐδικαιολογήθηκε τάχα ἡ Φωτεινὴ. Ἀπὸ πέρα ξελαρυγγίσθηκα νὰ σὰς φωνάξω τόπο, κι' ὅλο μπροστά μου βρισκόσαστε. Δὲν εἶχατε πόδια νὰ κουνήθῃτε;

— Ἐλα, ἔλα, κατεργάρα! ἐφώναξε ὁ Ἄγγελος καθὼς τὴν ἐπλησίαζε τρέχοντας, μὴ σοῦ ἀρπάξω τὸ καμτσίκι καί. . .

— Σύχασε! εἶπε ἡ Φωτεινὴ μὲ γέλια ἀκράτητα· κ' ἐσήκωσε τὸ καμτσίκι τῆς ψηλά, νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐφοδὸν τοῦ ἑξαδέλφου.

— Μὴ φοβάσαι, δὲν σὲ πειράζω, εἶπε ὁ Ἄγγελος λαχανιασμένος ἀπ' τὸ τρέξιμον· νὰ σὲ βοηθήσω μόνον νὰ πεζέψῃς.

— Ἐλα.

Ἡ Φωτεινὴ ἐπέταξε τὰ χαλινάρια ἐπὶ τὸν Νιόνιο, ποῦ ὅ,τι εἶχε φθάσει, καὶ πεταχτή, βρέθηκε ἐπὶ τὴν ἀνοικτὴ ἀγκαλιὰ τοῦ ἑξαδέλφου τῆς. Αὐτὸς, πρὶν νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ πατήσῃ κάτω, τῆς ἐσφίξε μιὰ στιγμὴ τὸ κορμί, κάτω ἀπ' τὴν μασχάλας, δυνατὰ, μ' ἀγάπην, μὲ λαχάρα, ἀλλὰ καὶ μὲ κακίαν, σὰν νὰ ἤθελε περισσότερον νὰ τὴν κάμῃ νὰ πονέσῃ, παρὰ νὰ αἰσθανθῇ αὐτὸς ἡδονή. Τὸ πρόσωπό του ποῦ ἡ κόρη δὲν τῶν βλεπε, εἶχε μιὰν ἐκφράσιν πεισματικὴν παραπόνου, κι' ὁ νοῦς του μὲ τὸ ἐκδικητικὸ σφίξιμον, τὴν ἐρωτοῦσε: «Γιατί νὰ μοῦ φύγῃς; γιατί νὰ μ' ἀφήσῃς;»

Σὰν νὰ ξεθύμανε μ' αὐτό, ξαναβρῆκε ἀμέσως τὴ γαλήνην του καὶ τὴ χαρὰ του. Ἡ Φωτεινὴ ἦταν ἐκεῖ. . .

Τότε, ἀναμετρῶντας τὴν ἀθυμίαν τῆς ἀπουσίας τῆς καὶ τὴ χαρὰν τοῦ γυρισμοῦ τῆς, ὁ Ἄγγελος ἐνόησε πῶς ἡ εὐτυχία τοῦ Κόκκινου Βράχου εἶχε χαλάσει. Δὲν ἦταν πιά γι' αὐτὸν τὸ γλυκὸ, τὸ ἀτάραχον καὶ τὸ ἀνόθευτον αἶσθημα τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἐξεχώρισε ἀπ' ὅλους ἐκεῖ τὴν ἑξαδέλφην του, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἀθέλητα ἄρχισε νὰ τὴν ἀποζητᾷ, — ἀγνή χαρὰ, ἀθώα γαλήνη, εὐτυχία ἐξοχικὴ ὅπως τοῦ τὴν εἶχε ὑποσχεθῇ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁ Κόκκινος Βράχος, ἦταν πλέον ἀδύνατον. Ἀρχίζει ἡ προσποίησης, ἡ ἀπάτη, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀγωνία, τὸ καρδιοκτύπι, τὸ ὀδυνηρὸν ἐκεῖνο κνηγὶ στιγμῶν κρυφῆς δυνατώτερης εὐτυχίας, ποῦ ἔπρεπε ὅμως νὰ τὴν ἀντιβληθῇ.

Τὸ ἀπόγευμα, ὅλ' ἡ οἰκογένεια, μὲ τὸν Ἄγγελο, κατέβηκαν ἐπὶ τὴν χώρα. Τὸ ἄμαξι τοῦς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν Μητροπολιν, κ' ἐστάθηκε νὰ τοὺς περιμένῃ ἐκεῖ ἕως νὰ κάμουν περὶ τὸν περίπατό τους.

Ἐπῆγαν ἐπὶ τὴν Πλατεῖαν, ἐκάθησαν λίγο ἐπὶ τὴν Λέσχη, ἐφλυάρισαν μὲ διάφορες συντροφίαις, ἔφαγαν παγωτὸ — πρωτοφάνησι, — κι' ἀπὸ ἐκεῖ ἐτράβηξαν γιὰ τὴ Σιτάτα - Μαρίνα.

Ὁ Ἄγγελος διασκέδαζε πολὺ νὰ βλέπῃ τὸν εὐγενικὸ καὶ πρόσχαρον ἐκεῖνο κόσμον, σκορπισμένον εἰς τὰ κέντρα, κυριακάτικο, ἀνοικτόκαρδο, νὰ πηγαινοέρχεται, νὰ συναπαντιέται μὲ τὸ γέλιο 'στὸ στόμα καὶ μὲ τὸ χέρι 'στὸ καπέλο. Οἱ δύο πλατεῖες, μικροῦλες, περιποιημένες, μὲ τοὺς φαιδρούς των κύκλους, μὲ τίς χαιρετούρες, μὲ τὸν ἀλαλητό τους, τοῦ φαινόταν σὰν ἀνοικτάκινα σαλόνια. Καὶ ὁ πλατὺς κ' ἀτελείωτος παραθαλάσσιος δρόμος, μὲ τὴν παράταξιν τῶν καφετειῶν, μὲ τὸ πλῆθος του, μὲ τὴν παρέλασιν τῶν ἀμαξιῶν καὶ μὲ τὸ πανόραμα τῆς συνοικίας τοῦ Ἀμμου ἐκεῖ-πέρα, τοῦ φαινόταν ὡραίος περίπατος ἀληθινὰ καὶ τοῦ θύμιζε λίγη Νάπολι καὶ Σάντα Λουσία. 'Στὸ πλάι τῆς Φωτεινῆς, — ἐπήγαιναν οἱ δύο τους ἐμπρός, — ὅλα τοῦ φαινόταν εὐμορφα κ' εὐχάριστα. Μόνο τίς ζακινθινὲς δὲν τίς εὗρισκε τοῦ γούστου του, σὰν τὴν ἄλλη φορά, κ' ὅταν ἡ Φωτεινὴ τοῦ ἔδειξε δυὸ-τρεῖς ποῦ τίς θυμόταν ἀπὸ τότε, ἀπόρησε καὶ αὐτὸς πῶς εἶχαν τόσο γεράσει...

'Στὴ μέση τῆς Στράτα-Μαρίνας συναντήθηκαν μ' ἓν ἀμαξάκι ἰδιωτικόν, στυλινό, καταστόλιστο, ποῦ κατέβαινε ἀπὸ τὸν Ἀμμο. Τ' ὠδηγοῦσε ἓνας νέος μὲ ξανθὰ γένεια, ὡς τριάντα χρονῶν, κ' εἶχε 'στὸ πλάι του μιὰ νέα νόστιμη καὶ κομψή, — κ' οἱ δύο μὲ τουαλέττες πλούσιες, φανταχτερές.

Χαιρετίσθηκαν διαχτυκώτατα. Ὁ νέος, γέλαστός-γελαστός, ἔβγαλε τὸ ψαδάκι του, κ' ἡ νέα, καθὼς ἔτρεχε τ' ἀμαξάκι, ἐπρόφθασε νὰ πετάξῃ καὶ λίγα λόγια:

— Ἀντίο, Φωτεινούλα μου... τί κάνεις, ἀγάπη μου;... πότε θὰ σὲ ἰδῶ; θέλω νὰ σὲ ἰδῶ! Εἶχεν ἀνασηκωθῇ καὶ γυρίσει τὸ κεφάλι της πίσω, γιὰ νὰ ποτελειώσῃ, κ' ἔστειλε μὲ γλυκὰ γέλια τῆς Φωτεινῆς ἓνα φίλιν, δυὸ φιλιὰ, ἐπάνω ἀπὸ τὴν κατεβασμένη κουκούλα τοῦ ἀμαξιτοῦ. Ἡ Φωτεινὴ κοντοσιάνθηκε καὶ ἀνταποκρίθηκε μὲ τὴν ἴδια χαρὰ καὶ προθυμίαν.

— Θὰ ἔλθω! τῆς ἐφώναξε. Χωρὶς ἄλλο... μιὰ μέρ' ἀπὸ τοῦτες, θὰ ἔλθω!.. Ἀντίο, Γιούλια μου!

ΚΑΘΩΣ ξεκινούσαν πάλιν, ὁ Ἄγγελος τὴν ἐρώτησε:

— Ἀδέλφια εἶνε;
— Ἀλήθεια, εἶδες πῶς μοιάζουν;.. Δὲν εἶνε ὅμως ἀδέλφια... εἶνε πρωτοξάδελφα.
— Ἀ, μπράβο! σὰν κ' ἐμᾶς! εἶπε ὁ Ἄγγελος φαιδρός.

— Ναί, ναί, ἀποκρίθηκε ἡ Φωτεινὴ· σὰν κ' ἐμᾶς... ἀλλὰ... ὅχι καὶ ὁλωσδιόλου σὰν κ' ἐμᾶς.

— Δηλαδή;
— Ξέρω κ' ἐγώ... τί λέει ὁ κόσμος!.. Ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω γιὰ τὴν καϊμένη τὴ Γιούλια...

Κ' ἐπέρασε τὸ χέρι της 'στὸ μπράτσο του, ἔκλινε 'στὸ πλευρό του μ' ἐμπιστοσύνη καὶ τοῦ ἐπιθύρισε:

— Λένε πῶς ἀγαπιοῦνται...
— Ἀ, μπᾶ; ἔκαμε ὁ Ἄγγελος μ' ἓνα παλμό.
— Ναί... Μὰ φαντάσου, καϊμένε, πρωτοξάδελφα! Δὲ θάταν φοβερό;... Πῶς μπορεῖ νὰ γαπήσῃ κανεὶς... Ἀ! ὁ κόσμος εἶνε κακός! Ἐμειναν λίγες στιγμὲς σιωπηλοί. Ἐπειτα ὁ Ἄγγελος εἶπε:

— Μὰ γιατί σοῦ φαίνεται παράξενο; Ἐμένα μοῦ φαίνεται φυσικό. Ἐνας νέος μπορεῖ ἑξαίρετα νὰ γαπήσῃ κάθε νέα... τί σημαίνει ἂν εἶνε ξαδέλφη του; Μήπως 'στὸν ἔξω κόσμον δὲν πέρνουνται τὰ ξαδέλφια;

— Ἀσχημο πράγμα! ἐμόρφασε ἡ Φωτεινὴ.
— Γιατί τάχα ἄσχημο; Ἀφοῦ γίνεται, ἀφοῦ εἶνε φυσικό...

— Μὰ ὅ,τι εἶνε φυσικό, δὲν θὰ 'πῇ πῶς εἶνε κ' εὐμορφο.

— Ἰσα-ἴσα, μόνον ὅ,τι εἶνε φυσικὸ εἶνε κ' εὐμορφο.

— Μπορεῖ, εἶπε ἡ Φωτεινὴ, στενοχωρημένη. Μὰ ἐγὼ δὲν τὸ παραδέχομαι. Φαντάσου τώρα, ἐγὼ νὰ γαποῦσα ἐσένα!

Κ' ἔξαφνα ἐγέλασε. Τὸ γέλιο της ἐπείραξε τὸν Ἄγγελο.

— Τί δηλαδή; εἶπε. Τόσο ἄσχημος καὶ κακὸς εἰμ' ἐγώ;

— Μὰ τί λές, καϊμένε! διαμαρτυρήθηκε ἡ Φωτεινὴ. Γιὰ τὴ συγγένειαν μιλῶ ἐγώ.

— Ἄν δὲν ἤμουν ὅμως ξάδελφός σου;... ξεθαρρεύτηκε νὰ ἐρωτήσῃ ἐκεῖνος.

Ἡ Φωτεινὴ ἀποκρίθηκε μ' ἓνα γέλιο ἀκόμη πειρακτικώτερο.

— Τί γελᾷς; εἶπε ὁ Ἄγγελος γελῶντας καὶ αὐτός.

— Μὰ εἶσαι γέρος! — ἐπρόφερε ἡ Φωτεινὴ· ἀλλὰ μ' ἓνα ὕψος τόσο χαϊδευτικὸ καὶ στοργικόν, ποῦ τοῦ ἀφαιροῦσε κάθε δικαίωμα νὰ προσβληθῇ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ μέσα του.

— Καλά, εἶπε· ἂν ἤμουν νεώτερος;

— Οὐφ! μ' ἐσκότισες! ἔκαμε ἡ Φωτεινὴ. Ἄν δὲν ἦσουν ξάδελφός μου... ἂν ἦσουν νεώτερος... ἂν... ἂν... ξέρω κ' ἐγὼ τί θὰ

ἔκανα; Ἐπιτέλους δὲν ἔχω καμιὰ ὄρεξι νὰ σοῦ τὸ 'πῶ. Θέλω νὰ σὲ βασανίσω, ὅπως μ' ἐβασάνισες καὶ σύ, ὥς ποῦ νὰ μοῦ 'πῆς ἂν σου φαίνομαι εὐμορφη ἢ ἄσχημη... Ἡ θαρρεῖς πῶς τὸ ξέχασα;

— Τὸ ξέρω δὲ πῶς θὰ τὸ θυμᾶσαι ὥς ποῦ νὰ πεθάνης, εἶπε ὁ νέος· μὰ δὲν εἶνε τὸ ἴδιο.

— Τὸ ἴδιο εἶνε! Μ' ἐρωτᾷς καὶ σὺ ἂν σε βρίσκω τόσο εὐμορφο ποῦ, ἂν ἐταίριαζαν καὶ

τάλλα μας, νὰ μπορούσα νὰ σάγαπῃσω. Αὐτὸ δὲν εἶνε; Ἐ, δὲν τὸ ξέρω, δὲν θὰ σοῦ τὸ 'πῶ ποτέ!

Κ' ἐστάθηκε ἔξαφνα 'στὴ μέση τοῦ δρόμου κ' ἐγύρισε νὰ ἰδῇ ποῦ βρίσκονται οἱ ἄλλοι. Ὁ κύριος Σάντρη, ἡ κυρία Σάντρη καὶ ὁ Μίμης εἶχαν μείνει πίσω πολὺ. Κ' ἡ Φωτεινὴ, πεισματικά βουβὴ πλέον, τοὺς ἐπερίμενε νὰ πλησιάσουν.

(Ἐπεται συνέχεια) ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΟΥΣΣΩ

Ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Γενεύης Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἔπαυσε νὰ προκαλῇ ἀκόμη τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ιστοριογράφων καὶ νὰ γίνεταί τὸ ἀντικείμενον ἀδιακόπου μελέτης καὶ ὑπομνητικῶν ἐρευνῶν. Τὸ παρὸν μεθ' ὅλην τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐτῶν τοῦ ἀνήκει, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὸ μέλλον θὰ εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἰδικόν του, διότι, ὅπως λέγει καὶ ὁ Λανσόν, ὁ διάσημος καὶ τρυφερώτατος συγγραφεὺς τῆς «Τουλίας» ἀνεμίχθη ὄχι μόνον εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἠθικολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μυθιστοριογραφίαν, τὴν ποίησιν, τὴν μουσικὴν καὶ ἐν γένει εἰς ὅ,τι σήμερον καὶ αὔριον θὰ ἐνδιαφέρῃ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ ἱστορικὸς Ἰππόλυτος Μπυφενουάρ, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ρουσσὸ πλείστας ἐνδιαφερούσας πραγματείας, ἐδημοσίευσεν τελευταίως ἓνα νέον βιβλίον ἐπιγραφόμενον ἡ Κόρησα Οὐντετό καὶ οἱ Φίλοι της» περιζελῶν ἐπιστολάς ἀνεκδότους πρὸς αὐτήν, τοῦ Βουλταίρου, τοῦ Διδερότου, τῆς κ. Νέκερ καὶ ἰδίως δεκαοκτὼ ἐπιστολάς τοῦ Ρουσσὸ καθ' ὁλοκληρίαν ἀγνώστους καὶ αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὰς θερμοτάτας συζητήσεις εἰς τὰς παρισινὰς αἰθούσας, μολοντί δὲν πρόκειται περὶ ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Ρουσσὸς ὅταν διετέλει εἰς τὸ κατακάρυφον ἐρωτικόν του πάθος διὰ τὴν κόρησαν Οὐντετό, ἀλλ' ὅταν ὁ ἐρωτικὸς αὐτὸς παραληρησμοὶς εὗρισκετο σχεδὸν πρὸς τὸ τέλος του.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 8βριον τοῦ 1757 μέχρι τέλους Μαρτίου 1758, καὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν περιλύπον ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Ρουσσὸ, διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔβλεπε πράγματι νὰ καταρρέουν τριγύρω του ὅλα αἱ φιλιὰι του, τὴν εὐστάθειαν τῶν ὁποίων ἐθεώρει ἀκλόνητον. Ὁ Γρίμ τὸν ἐπρόδιδε καὶ τὸν ἐπεβουλεύετο. Ὁ Διδερότος ἐπίσης προσεταιρίζετο τὰς δολιότητας τοῦ Γρίμ. Ἡ κ. Δ' Ἐπινέ, τὴν ὁποίαν ἡγάπα περιπαθῶς, ὡς ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς χαρακτήρος της τὸν ἐγκαταλίμπανεν εἰς τὴν πάλιν του. Ὑπερτάτη ἐπίσης καταστροφὴ διὰ τὴν ἀγαπῶσαν ψυχὴν του ἦτο ὅτι καὶ ἡ κόρησα Οὐντετό ἤρχισε νὰ τὸν λησμονῇ. Εἰς μίαν τοιαύτην ψυχικὴν

κατάστασιν διατελῶν ὁ Ρουσσὸς, ἀνήσυχος, ἀπογοητευμένος καὶ τελείως συντετριμμένος εἰς τὰ εὐγενέστερα τῶν αἰσθημάτων του, ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς ταύτας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ μίαν μακρὰ θρηνηδίαν ἔρωτος καὶ ἀτελεισίας. Μία μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐνδεκάτη ἐπιστολὴ εἶνε λίαν ἐπεκταμένη καὶ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν ἓνα εἶδος Συνθήκης περὶ φιλίας καὶ εἶνε ἔργον ὑπερόχου σπουδαιότητος.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1757 ὁ Ρουσσὸς ὅστις εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ μακρὸν μετὰ τῆς κ. Οὐντετό, τῆς ἔγραψε κατ'ὸν: «Πόσον γλυκεῖα καὶ θελκτικὴ μοῦ ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς Τρίτης! Ἡ ἡμερία πρὸς στιγμὴν ἀπεμάκρυνε τὴν ἀνησυχίαν τῆς ψυχῆς μου, καὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς τρυφερᾶς καὶ τῆς ἀγνῆς φιλίας ἔλαβον δυνάμεις ὅπως ὑποφέρω στωικώτερον ὅλους τοὺς σάλους τοὺς ὁποίους μοῦ δίδει μιὰ φιλία τόσοσιν τυραννικῇ. Ἀχ, πόσον εἶνε σκληροὶ αὐτοὶ οἱ φίλοι. Πάντοτε ἐτοιμοὶ ν' ἀποπειραθοῦν κατὰ τῆς ἐλευθερίας μου, καὶ ἐπωφελοῦμενοι τῆς περιπαθείας μου θέλουν νὰ μοῦ καταστήσουν τὸ γλυκύτερον τῶν αἰσθημάτων μου αἰωνίαν μίστιγα τῆς ζωῆς μου. Ἀλλ' ἂν καταχρῶνται τῆς πτωχείας μου ὅπως μὲ ἐξευτελίσουν, εἶνε μακρὰν ἐν τοῦτοις τοῦ σκοποῦ των. Κακῶς ὑπελόγησαν καὶ ἀγνοοῦν ὅτι ἡ ἐλευθερία ἀνθρώπου ὡς ἐμὲ δὲν πωλεῖται εὐκόλως. Ὅπως δὴποτε σὰς ἐξορκίζω μὴ τοὺς μιμηθῆτε, ἀγαπητὴ μου φίλη. Ἀφήσατέ με νὰ εἶμαι ὅπως ἡ φύσις μ' ἐπλασεν. Ἄν ἡ κ. Ἐπινέ ἔχει ἀνάγκην ἀκολουθίας, οἱ φίλοι δὲν τῆς λείπουν. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ, δὲν εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος νὰ τὴν συνοδεύσω εἰς τὸ ταξίδι της δι' ἐξόδων μου, οὔτε ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἀκολουθῶ δαπάναις της».

Τὴν 31 Ὀκτωβρίου ὁ φιλόσοφος τῆς ἔγραψε: «Μολοντί ἀσθενὴς καὶ περὶλύπος μέχρι θανάτου, δὲν διέρχομαι καὶ δυσχερεστους ἡμέρας ἐδῶ. Μακρὰν τῶν ὀχληρῶν ἠθικολογῶ καὶ σὰς ἐνθυμούμαι. Πλέον ἢ ποτὲ αἰσθάνομαι ὅτι ἡ υπερτάτη ἀρετὴ καὶ ἡ ἱερὰ

1. Ἐδῶ ἐπινοεῖται ἡ φιλία τῆς κ. Δ. Ἐπινέ.

φιλία εἶνε τὰ μόνα ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια πρέπει ν' ἀποκτήσῃ διὰ τὴν κατάστασιν εὐτυχίης. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ μοῦ τὰ κατεστήσατε πλείοτερον ἀγαπητὰ ὥς ἐκ τοῦ πόθου νὰ γίνω ἄξιος τῶν αἰσθημάτων διὰ τῶν ὁποίων με περιβάλλετε».

Εἰς τὴν περίφημον ἐνδεκάτην ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Ρουσσώ ἐξηγεῖ εἰς τὴν κ. Οὐντετὸ πῶς αὐτὸς ἐννοεῖ τὴν φιλίαν. Εἰς τὴν μακροτάτην αὐτὴν ἐπιστολὴν περιλαμβάνουσιν δεκαεξὶ σελίδας, ὑπάρχουν θαυμάσιαι παρατηρήσεις.

«Ὁ ἔρως καὶ ἡ φιλία, λέγει ὁ Ρουσσώ, δὲν ἔχουν ἄλλους νόμους παρὰ μόνον τὸ αἶσθημα. Κάμνει τις τὰ πάντα διὰ τὸν φίλον τοῦ ὅπως καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὅχι ἐκ καθήκοντος ἀλλ' ἐξ ἡδονῆς. Ὅλοι αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας τοῦ προφέρουν εἶνε ὑπηρεσίαι προσφερόμεναι εἰς ἑαυτούς».

«Ἰδοὺ, κυρία μου, τί εἶνε ἡ ἀληθὴς φιλία. Ὡς πρὸς ἐμὲ τὸ ὁμολογῶ ὅτι φλέγομαι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀγαπῶ καὶ ν' ἀγαπῶμαι, ἀδιαφορῶν δι' ὅλα τ' ἄλλα δὲν θέλω οἱ φίλοι μου νὰ στενοχωροῦνται διὰ τὴν πτωχείαν μου ἀλλὰ νὰ μ' ἀγαποῦν ὅποῖος εἶμαι. Δὲν θέλω νὰ μετατρέπουν τὴν πρὸς ἐμὲ ἀφοσίωσίν των εἰς περιποιήσεις ἀλλ' εἰς αἰσθήματα. Ἰδοὺ δὲ καὶ διὰ τί ἀπροσφερόμεναι εἰς ἐμὲ ὑπηρεσίαι, ἐξ ὧν τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας μοῦ εἶνε ὀλιγώτερον πολῦτιμοι, διότι κάθε ἐντιμὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑπηρετῇ τὸν πλησίον του καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει νὰ τιμῇ πᾶσαν ἀξίαν. Ἰδοὺ δὲ καὶ διὰ τί ἀκόμη ἐξ ὧν τῶν ὑπηρεσιῶν ὅσαι ἀφοροῦν τὸ χρέμα ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρουν, διότι ἐξ ὧν τῶν θυσιῶν τὸ χρέμα στοιχίζει ὀλιγώτερον εἰς τὸν δίδοντα καὶ πλείοτερον εἰς τὸν λαμβάνοντα. Τοιοῦτοτρόπως μεταξὺ δύο φίλων ἐκεῖνος ὅστις δίδει εἶνε ἀναμφιλέκτως πλείοτερον ὑπόχρεως εἰς τὸν λαμβάνοντα».

Συνεχίζων τὰς θεωρίας τοῦ ταύτας ὁ Ρουσσώ λέγει:

«Ὁ ἀγαπητὴ μοῦ φίλη, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν αἰσθάνεσαι ἓνα μόνον σὰς ζητῶ νὰ με ἀγαπάτε! Δὲν ποθῶ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης, τὸ γεμᾶτον ἀπὸ ἀφέλειαν, ἀγνότητα καὶ ζωὴν. Παρηγόρησέ με ὅταν πονῶ, καὶ βύθισε τοὺς ἰδικούς σου πόνους μέσα εἰς τὴν ἰδιζὴν μου ψυχὴν ὅπως αἱ θλίψεις μας τοιοῦτοτρόπως ἐνωμέναι καταστῶν πηγὴ ἡδονῆς καὶ ἡ ζωὴ μας ὑφασμένη με ἀμοιβαίας ἀγαθοεργίας ἀποτελέσῃ τὴν ἀληθὴ φιλίαν»!

Καὶ καταλήγει με τὰ ἑξῆς:

«Υγίαινε, Σοφία, ὑγίαινε, ἀγαπητὴ καὶ μοναδική μου φίλη!... Εἰς τὸν φίλον σας — Σαίντ Λαμπέρ — δόσετε τοὺς τρυφερούς μου χαιρετισμούς!... Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω πῶς ἀμφοτέρωι μ' ἐμάθετε νὰ ἐκτιμῶ πλείοτερον τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀχ, πῶς θὰ λησμονήσω τὴν φιλίαν σας αὐτὴν τὴν τόσον εἰλικρινὴ καὶ ἀληθῆ!».

Εἰς μίαν ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Ρουσσώ διηγείται εἰς τὴν κ. Οὐντετὸ ὅτι εἶνε ἀπασχολημένος εἰς τὴν σύνθεσιν ἔργου τοῦ τινός, ἀλλ' ὅτι αἰφνιδίως ἡσθένησε σοβαρῶς καὶ πιστεύει τὸ τέλος του νὰ μὴ βραδύνη πολὺ.

«Δὲν μοῦ μένουν πλέον παρὰ παιδικαὶ τινες θλίψεις. Ἐν τούτοις παρηγοροῦμαι ζῶν μόνος καὶ ἀκόμη περισσότερο ὅτι θ' ἀποθάνω ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἔρημος. Καὶ ὅμως πονῶ πολὺ ἀναλογιζόμενος ὅτι θ' ἀποθάνω χωρὶς νὰ ἐπιζήσω εἰς τὴν καρδίαν οὐδενὸς τῶν φίλων μου, ἐγὼ τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ διαρκὴς πηγὴ εὐαισθήτου καὶ θελκτικῆς φιλίας».

Τυχὼν ἀπαντήσεως εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ταύτην ἐκ μέρους τῆς κοιμήσεως, ὁ Ρουσσώ τῆς ἔγραψε.

«Εἶμαι τόσον χαρούμενος ὅπου μ' ἐνθυμῆσαι ἀκόμη. Τὸ αἶσθημα αὐτὸ δὲν μοῦ εἶνε πλέον ἀπαραίτητον ἀλλὰ θὰ μοῦ εἶνε πάντοτε ἀγαπητὸν καὶ σὰς τὸ λέγω ὅτι πάντοτε θὰ σὰς τιμῶ. Εἶμαι καλλίτερος εἰς τὴν ὑγίαν μου καὶ ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς περιπατῶ ἀνά τὸ δάσος τοῦ Μομορανσὺ ὅπου ἡ δροσερὰ βλάστησις βαλσαμώνει τὴν αἰμάσσουσαν καρδίαν μου».

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ὀρίπτουν νέον φῶς ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἐκ Γενεύης φιλοσόφου καὶ τῆς κοιμήσεως Οὐντετὸ καὶ συμπληρῶνουν σχεδὸν τὴν διήγησιν τῶν «Ἐξομολογήσεων». Ἐπειτα καὶ ἡ κόμησσα Οὐντετὸ τίποτε δὲν ἀπώλεσε μείνασα πιστὴ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὸν Ρουσσώ διότι ἡ συμπαθὴς αὐτὴ γυνὴ ἴσως δὲν θὰ ἐπέζη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων ἂν δὲν συνέδεε τὴν ζωὴν τῆς μετὰ τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου, τοῦ τόσον περιπαθοῦς φιλοσόφου. Καὶ ἂν τὸ ὄνομά της τώρα ἐπιπλῇ ἀρμονικώτατα διὰ μέσου «τῶν κυμάτων τῆς ἱστορίας», τοῦτο τὸ ὀφείλει εἰς τὸν μέγαν πολίτην τῆς Γενεύης.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

«Τῆς ἐξοχῆς», εἰκόνες καὶ διηγήματα ὑπὸ Ἰω. Α. Γκίκα, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. — Ἡμερολόγιον τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1905.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλιτέρα χαρὰ διὰ τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον κάποια Μοῖρα, ὅχι βέβαια καλὴ, ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν ἀκανθώδη καὶ ἐπικίνδυνον αὐτὴν στήλην, — παρὰ ὁσάκις τοῦ παρουσιάζεται εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσῃ χωρὶς νὰ φανῇ σκληρὸς καὶ χαιρέκακος... Ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι τέτοια ποθητὴ εὐκαιρία μοῦ παρουσιάσθη σπανίως τοὺς τελευταίους μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἠναγκάσθη νὰ γράψω διὰ σειρὰν βιβλίων με γνωστὰ καὶ τιμημένα ὀνόματα, χωρὶς μεγάλους ἐνθουσιασμούς, καὶ νὰ γίνω ἴσως δυσάρεστος εἰς φίλους ἀγαπητούς, τοὺς ὁποίους ἐκτιμῶ κατὰ τᾶλλα, θαυμάζω καὶ σέβομαι.

Αἰσθάνομαι διὰ τοῦτο μεγάλῃν εὐγνωμοσύνην προσωπικῶς πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φίλον μου κ. Γκίκαν, ὁ ὅποιος, μ' ἐν ὥραιον πράγματι βιβλίον του, με κάμνει σήμερον νὰ ναιπνεύσω... Εἶνε συλλογὴ εἰκόνων καὶ διηγημάτων «τῆς ἐξοχῆς», ἀλλὰ τῆς κεκρυφαίνης ἐξοχῆς, διότι ὁ κ. Γκίκας εἶνε Κεκρυφαῖος, καὶ μόνον κεκρυφαῖους χωρικοὺς ζωγραφίζει, ζωντανεύει καὶ ἐμψυχώνει θαυμασίως.

Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» βλέπουν σήμερον ἀναδημοσιευόμενον ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γκίκα ἐν διήγημα. Τὸ «ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου» θὰ τοῖς δώσῃ βέβαια μίαν ἰδεαν περὶ τοῦ ταλάντου τοῦ νέου διηγηματογράφου, ἀλλ' ὅχι πλήρη. Διότι τὸ διήγημα αὐτὸ εἶνε ἐξαιρετικὸν μέσα εἰς τὸν τόμον, καὶ δὲν ἔχει ὅμοιον παρὰ μόνον τὸ ἄλλο ποῦ ἐπιγράφεται «Θερινὰ μεσάνυχτα». Πρέπει νὰ διαβάσῃ κανεὶς καὶ τὸν «Χρῶσθην», τὴν σπαρτακτικὴν αὐτὴν καὶ ἀγρίαν εἰκόνα τοῦ χωρικοῦ, ποῦ καταδυναστεύεται ἀπὸ τὸν τοκογλύφον καὶ τὸν εἰσπράκτορά του, — καὶ θάναγνωρίσῃ πλέον πόσον ἀληθινὰ καὶ καλλιτεχνικὰ βλέπει τὴν πραγματικότητα ὁ συγγραφεὺς, δηλαδή πόσον καλὰ ἠξεύρει νὰ ντλήσῃ ἀπὸ τὴν κυκλοῦσαν ζωὴν, ἐνσυνειδήτως πλέον, τὴν ποιητικὴν τῆς οὐσίας, τὸ στοιχεῖον τῆς καλλονῆς

ποῦ εὐρίσκεται κρυμμένον, πολλάκις καὶ ὑπὸ τὴν ἀσχημίαν τῆς.

Ἀλλὰ τὸ διήγημα ποῦ συνδυάζει καὶ τὰ δύο αὐτὰ προτερήματα, — ἂν εἶνε δύο τῶντι, καὶ ὅχι ἐν μόνον, διςυπόστατον, τὸ κατ' ἐξοχὴν προτέρημα τοῦ γνησίου διηγηματογράφου, — εἶνε ὁ «Μακελλάρης». Τὸ διήγημα αὐτό, ὁ ἀδάμας τῆς συλλογῆς, ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς δράματος κοινωνικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ. Εἶνε ἡ παρατήρησις ὑπὸ τὴν ὑψηλότεραν τῆς ἐννοίαν καὶ τὴν ποιητικωτέραν τῆς μορφῆν. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἐπιστήμων, ὁ ἱατρὸς τοῦ χωριοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ χωρικοί, παραπειθόμενοι ἀπὸ τὸν ἀντίπαλόν του τσαρλατάνον, τὸν ἀφορίζουν ὡς φονέα τάχα τοῦ καλλιτέρου χωριανοῦ, καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωρίον ὑπὸ ἄρας καὶ ἀπειλᾶς, — ἀνέρχεται εἰς περιωπὴν προσώπου συμβολικοῦ, ἀνωτέρου τόπου καὶ χρόνου, ἀληθινοῦ ἥρωος. Καὶ τοῦτο, χωρὶς διόλου ὁ συγγραφεὺς νὰπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν, εἰς τὸ διήγημα τοῦτο προπάντων, ἀντιγράφει ἐπιμόνως με θαυμαστὴν ἀκριβείαν λεπτομερείαν.

Ἐπίσης ὥραιον καὶ ἀξιοσημείωτον διήγημα εἶνε «Ἡ Χάρις τῆς». Κατωτέρως φύσεως, καθαρώς ἡθογραφικὰ ἀλλὰ κάλλιστα εἰς τὸ εἶδος των, εἶνε τὰ διηγήματα «Παραμοναὶ ἐκλογῶν», τὸ «Παράσημο τοῦ κυρ Λημάρχου», τὰ «Στεφανώματα» καὶ «Φιλανθρωπίας ἐγκώμιον», (μολονότι τὸ τελευταῖον αὐτὸ τείνει νὰπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν περιορισμένον τῆς ἡθογραφίας κύκλον). Οἱ «Ἅγιοι Θεόδωροι» θὰ ἦτο ὥραιον καὶ ἐφάμιλλον τοῦ «Μακελλάρη», ἂν εἰκονίζετο καθαρώτερα τὸ πρόσωπον τοῦ ζωγράφου ἐκείνου, ποῦ δὲν ἐνόησα ἂν εἶνε καλλιτέχνης ἢ ξυλοσχίστης. Ἐντελῶς δὲ ἀποτυχημένος μοῦ φαίνεται μόνον ὁ «Στρατιώτης», καλὸς καὶ πρωτότυπος ὡς σύλληψις, ἀλλὰ παράλογος καὶ ψευδὴς ὡς ἐκτέλεσις, διότι ἡ διήγησις, ἡ ὁποία τίθεται εἰς τὸ ἀφελὲς στόμα του, ἀνῆκει μᾶλλον εἰς τὸν σοφὸν παρατηρητὴν του.

Ἀλλὰ τὰ καλὰ εἶνε ἄρκετὰ διὰ νὰ κατατάξουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν κ. Γκίκαν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐκλεκτῶν Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Ἄν ἡ μορφή εἶνε ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἄμορφος καὶ ἀκατασκευάστος, — τί κρίμα! — ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρατηρήσεις κοινοτοπ-

καὶ καὶ φιλοσοφήματα ποῦ ὁμοιάζουν μὲ ἀερο-
ρογήματα — εἰς ἀρχαιότερα διηγήματα, ὑπο-
θέτω, — ἂν τὸ ὕψος γενικῶς εἴνε τραχὺ καὶ
ἄξεστον, ἀρίνον σπαρακτικούς ἤχους ὡς βιο-
λίου ξεχορδισμένου, καὶ ἂν ἡ γλῶσσα ἔπρεπε
νὰ ἦτο ἀκόμη πλέον ἀπλὴ καὶ ζωντανή. — ἄλλὰ
τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γκίκα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὕλικόν
πολύτιμον, εἴνε γεμάτον παρατήρησιν. Ζωὴν,
δύναμιν καὶ ἀλήθειαν, καὶ βλέπει κανεὶς ὅτι τὰ
ἐλαττώματα εἴνε μᾶλλον ἀσήμαντα ἐν σχέσει
πρὸς τὰ γιγαντιαία προτερήματα καλῆς φύσεως,
πλουσιῶς προικισμένης μὲ μάθησιν καὶ μὲ πεί-
ραν, καὶ ὅτι ὀλίγον λείπει διὰ νᾶναπτυχθῇ ὁ
συγγραφεὺς «Τῆς Ἑξοχῆς» εἰς πρώτης τάξεως
διηγηματογράφον.

Ὀλίγον λείπει. Ἄλλὰ τὸ ὀλίγον αὐτὸ εἴνε
κάποτε πολὺ, πάρα πολὺ, διότι ὑπάρχουν καὶ
ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι πλησιάζουν, ἀλλ' εἴνε φύ-
σει ἀνίκανοι νὰ φθάσουν τὴν τελειότητα, τὴν
ἰσορροπίαν μεταξὺ συλλήψεως καὶ ἐκτελέσεως,
τὴν ἁρμονίαν τῆς μεγάλης Τέχνης. Δὲν πι-
στεύω νὰ εἴνε ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ
ὁ κ. Γκίκας, (θὰ ἦτο ἀτύχημα τῶντι διὰ τὴν
νεοελληνικὴν φιλολογίαν,) καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ Β'
τόμος τῶν διηγημάτων του θὰ μᾶς ἱκανοποι-
ῇ τελειῶς. Ὅπως δὲν τολμῶ νὰ γίνω
προφήτης. Ἐκφράζω ἀπλῶς μίαν εὐχὴν.

Ὅταν ἐν βυζαντινὸν δημοσίευμα εἴνε κα-
λοτυπώμενον ὅσον καλοτυπῶναι τὸ τυπογρα-
φεῖον τῶν Γεράρδων· ὅταν ἔχη καλὸ χαρτί,
καλὰ φωτιστογιογραφίας, τὴν εἰκόνα τοῦ Πα-
τριάρχου καὶ τῶν Συνοδικῶν, τὰ μέλη τοῦ Μι-
κτοῦ Ε. Συμβουλίου καὶ τοὺς καθηγητὰς τῆς
Μ. Σχολῆς τοῦ Γένους, ἐν ἄρθρον τοῦ κ. Μ.
Γεδεῶν, στίχους τοῦ κ. Χρήστου Χατζηχρή-
στου, βιογραφίαν τοῦ μακαρίτου Σπαθάρη,
κάτι τι ἀπὸ τὰ μεταθανάτια τῆς Σαπφούς Λε-
οντιάδος, ὀλίγα Μικρασιατικὰ τοῦ κ. Ἰωακείμ
Βαλαβάνη, καὶ αἶνους εἰς τὴν Α. Α. Μ. τὸν
φιλόλαον Ἀνακτα, — τότε λέγομεν, ὅτι μαρ-
τυρεῖ ἀρκούντως τὴν προέλευσίν του, ὅτι ἐκ-
πληροῖ τὸν σκοπὸν του, τὸ φυλλομετροῦμεν
εὐχαρίστως, δὲν τὸ διαβάζομεν καθόλου, καὶ
δὲν ζητοῦμεν τίποτε περισσότερον.

Ἄλλὰ τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Φιλανθρωπικῶν
Καταστημάτων, μολοντί γνησίως βυζαντινόν,
δὲν εἴνε ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ δὲν διαβάζονται. Ἡ
συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀξία πολλῶν καὶ εἰλι-
κρινῶν συγχαρητηρίων, ἐσκέφθη νὰ νεωτερίσῃ.
Καὶ νὰ νεωτερίσῃ γενναϊότατα. Στοιχηματίζω

ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῆς τοῦλάχιστον ἀποτε-
λεῖται ἀπὸ νέους ἄνδρας, οἱ ὅποιοι δὲν εἴνε
μέλη ἐνεργὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Δια-
φορετικὰ δὲν ἐξηγεῖται πῶς εἰς τὸν πλούσιον
κατάλογον τῶν Περιεχομένων συναντᾷ κανεὶς,
μ' εὐχάριστον ἐκπληξιν, καὶ μερικά ὀνόματα
νεωτεριστῶν, πρὸ τῶν ὁποίων θὰ συνωφρυ-
οῦτο μὲν ὁ ἀξιότιμος κ. Σ. Βουτυράς, ἀλλὰ
τὰ ὁποῖα ἐκπροσωποῦν ὅλην τὴν τελευταίαν
βυζαντινὴν κίνησιν. τὴν τόσον εὐέλπιδαν, καὶ
ἐνθυμίζον τὴν αἰσίως ἀρξαμένην ἀπολύτρω-
σιν τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος ἀπὸ τὰ δεσμά
τῆς μακαρίας πανβουτυραϊκῆς ἐποχῆς. Ἰδοὺ
μερικά ἀπὸ τὰ βέβηλα αὐτὰ ὀνόματα: Ἀλε-
ξάνδρα Παπαδοπούλου, Σοφία Ἰωαννίδου, Κ.
Σπανοῦδης, Ζ. Φυτίλης, Γ. Π. Ἰωαννίδης Βο-
σπορίτης, Ν. Βασιλειάδης, Ἀγγελος Σημη-
ριώτης, Γ. Παπαδόπουλος. . . ἔ, δὲν εἴνε ἀρ-
κετά;

Ἄλλη ἀξίειται πρωτοτυπία τοῦ βυζαντι-
νοῦ αὐτοῦ δημοσιεύματος, εἴνε ὅτι παρέχει εὐ-
ρεῖαν καὶ τιμητικὴν θέσιν καὶ εἰς τοὺς ἀντι-
προσώπους τῆς ἀθηναϊκῆς λογοτεχνίας. Καὶ
ὄχι μόνον εἰς τοὺς παλαιούς, τοὺς ἀνεγνω-
ρισμένους καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλό-
γου, — τὸν Ἀννινὸν π. γ. τὸν Χατζηδάκιον,
τὸν Λυκούδην, τὸν Καρολίδην, τὸν Πολίτην,
τὸν Βλάχον, τὸν Παγανέλην, κλπ. — ἀλλὰ καὶ
εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων, καὶ ἴσως ἐκεῖ-
κάτω ἀκόμη πρωτακούστων ποιητῶν καὶ πε-
ζογράφων, ὅπως ὁ Μαλακάσης, ὁ Βασιλικός,
ὁ Πορφύρας, ὁ Μάνος κτλ. — καὶ ἀκόμη φρί-
ξατε! καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς θεωρουμένους ὡς
αἰρετικούς Ἑφταλιώτην, Πασαγιάννην, Χρυ-
σομάλλην, καὶ ἀκόμη εἰς ποῖον νομίζετε; εἰς
τὸν ἀρχαιολογικὸν Κωστήν Παλαμᾶν! Καὶ μά-
λιστα ἐπανειλημμένους!!

Δὲν εἶχα δίκαιον ὅταν ἔλεγα, ὅτι ἡ Συν-
τακτικὴ Ἐπιτροπὴ εἴνε ἀξία πολλῶν συγχα-
ρητηρίων; Χρειάζεται, βλέπετε, πάρα πολὺ θάρ-
ρος, διὰ νὰ ἐκδοθῇ εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν ἐν τόσῳ καλόν, περιεκτικόν καὶ πλού-
σιον φιλολογικόν τεῦχος, ὅσον εἴνε αὐτὸ τὸ
Ἡμερολόγιον. Εὐχόμαι νὰ ἐκδίδεται ἐπὶ πολλὰ
ἔτη καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας, ὄχι μόνον
ἁπλῶς τοῦ ἰσοζυγίου τῶν Φιλανθρωπικῶν Κα-
ταστημάτων, — ἄλλως θὰ ἦρκει καὶ ὁ εὐγενὴς
αὐτὸς σκοπός, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ μίαν εὐ-
χὴν, — ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀδελφόνῃ εἰς τὰς πελί-
δας του τοὺς ἐδῶ μὲ τοὺς ἐκεῖ καλοὺς πνευ-
ματικούς ἐργάτας, διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐνω-
τικὸς κρίκος τῶν λογίων τῆς Ἑλλάδος μὲ τοὺς

λογίους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία,
μὲ ὅλην τὴν παρακμὴν τῆς μεγάλης Ἰδέας,
δὲν παύει νὰ βασιλεύῃ εἰς τὴν ψυχὴν κάθε
Ἑλληνας, ὡς ἡ μεγάλη, ἡ ἀληθινή, ἡ γνησία
Βασιλεύουσα. . .

Πολλὰ ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἡμε-
ρολογίου ἀναγινώσκει κανεὶς εὐχαρίστως (τὸ
φαντάζεσθε, ὅστερ' ἀπὸ τόσα ὀνόματα καὶ ἀπὸ
520 μεγάλας πυκνοτυπωμένας σελίδας!) Ἀξιο-
σημειώτως εἴνε μία σύντομος ἀλλὰ περιεκτικὴ
ἱστορία τῆς τουρκικῆς φιλολογίας καὶ γλῶσ-
σης ὑπὸ τοῦ κ. Ἀποστόλου Φωτιάδου, πολὺ
φωτιστικὴ διὰ τοὺς Ἑλληνας καὶ παραδειγμα-
τικὴ διὰ τὸ γλωσσικὸν τῶν ζήτημα. Ἀλλ' ὁμο-
λογῶ ὅτι περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ ἔμμετρα
καὶ πεζά, μοῦ ἤρρεσεν ἡ ἀπροόπτως ὥραία καὶ
πρωτότυπος «Φιλοσοφία τῶν λέξεων εὐ πρῶ-
τειν, σχολάζειν, σχολή» τοῦ κ. Γεωρ. Ἀπο-
στολίδου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. — Βλέπω εἰς τὸν «Νουμᾶν», ὅτι ὁ κ. Ψυχά-
ρης ἀπαντᾷ παρεμβατικῶς εἰς τὴν κριτικὴν ποῦ τοῦ
ἔκαμα διὰ τὴν «Ζωὴ καὶ γὰρ ἡ μοναξιά», καὶ
τὰ βάζει μὲ τὸν κ. Μιχαηλίδην, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ θρά-
σος νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν συμμερίζεται τὰς γλωσσικὰς
τοῦ ιδέας. Κατὰ τὸν κ. Ψυχάρεν, διὰ νὰ τολμᾷ κα-
νεὶς νὰ μὴ παραδέχεται τὰς ιδέας τοῦ κ. Ψυχάρεν,
πρέπει νὰ ἔχη ιδέας ἰδικὰς του, δηλαδὴ νὰ ἔχη συγ-
γράψῃ ὁλόκληρον φιλοσοφικὸν ἢ γλωσσικὸν σύστημα,
καὶ κατ' οὐδὲνα τρόπον δὲν εἴμπορεῖ νὰ παραδέχεται
τὰς ιδέας ἐνὸς ἄλλου (τοῦ Ροῖδη π. γ. ἡ τοῦ κ.
Κρουμπάχερ). Πολὺ ὥραία λογικὴ αὕτη!

Ἀπ' ὅλ' αὐτὰ ποῦ ἀραδιάζει ὁ κ. Ψυχάρεν, θὰ ἐ-
προτιμοῦσα νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τί εἶδους ἔχον εἴνε
ὁ ἀγνός του μὲ τὸ κριτικόν. Ἄν τὸ ἔκαμινεν αὐτό, θὰ
τοῦ ἔλεγα κ' ἐγὼ ὅτι εἰς τὸ ἄρθρον μου ἐλησμόνησα
νὰ σημειώσω τὰς λέξεις *φυλλοσά* καὶ *συνησά*, τὰς
ὁποίας ἔπλασε διὰ νᾶντικαταστήσῃ τὸ *φύλλωμα* καὶ τὸ
ἀρχιπέλαγος, ὅτι εἴνε πολλὰ εὐτυχεῖς λέξεις, καὶ . . .
μακάρι νὰ ἦσαν ἔτσι ὅλαί αἱ λέξεις τοῦ γλωσσολό-
γου! Ἡ πρόκλησις ὅμως ποῦ μοῦ κάμνει, νὰ γράψω
κ' ἐγὼ ἕνα βιβλίον! διὰ νὰ τοῦ δείξω πῶς γράφεται
ἡ γλῶσσα (!), εἴνε, τὸν διαβεβαῖω, ἀτυχεστάτη. Ὁ κ.
Ψυχάρεν ἔπρεπε δὲ νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἐγὼ γράφω πολ-
λὰ ἔως τώρα, καὶ πολὺ καλλίτερον ἀπὸ πολλῶν . . .
ὅτι καὶ εἰς τὴν «ἐθνικὴν γλῶσσαν» ἀκόμη προσφέρω
μεγαλειτέραν ἴσως ἐκδοῦλεσιν ἀπὸ κάθε ἄλλον, διότι
τὰ διηγήματά μου *κυκλοφοροῦν* καὶ διαβάζονται. . .
Ἄλλ' ἀπὸ ἄνθρωπον ποῦ θὰ εὗρισκε π. γ. ὅτι ὁ
«Ἑρως ἐσταυρωμένος» δὲν ἀξίζει τίποτε, διότι κατὰ
τὸ πνεῦμα τῆς νέας γλώσσης ἔπρεπε νὰ γράψω «Ἑ-
ρωτας σταβρωμένος», φυσικὰ δὲν περιμένω καλλιτέραν
κριτικὴν τῶν διηγημάτων μου Ὅμοιολογῶ μάλιστα κ'
ἐγὼ ὅτι εἴνε γεμάτα ἀπὸ ἀντιψυχαρακὰς ἀνορθογρα-
φίας. Τὸ δῶμα ὅμως τοῦ κ. Ταγκοπούλου, τὸ ὁποῖον
δὲν ἔχει πολλὰς, κατὰ τὸν κ. Ψυχάρεν εἴνε ἀριστοτέ-
ρον! — μᾶς συγκινοῦν «σὰ νὰ κλαίγανε, σὰ νὰ μισέ-
βανε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον» (τί ὥραία φρασσεολογία!)
σὰ νὰ τοὺς χώριζε μάβρη τύχη». Ναί, πολὺ περιέ-
ργον, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Μήπως περισσότερον ἀπὸ τὸ
δῶμα καὶ ἀπὸ κάθε τί, συγκινεῖ τὸν κ. Ψυχάρεν ἡ
ὀρθογραφία; Ὅπως δὲν, ὅταν αἰσθάνεται κανεὶς

συγκινήσεις ἀπὸ τέτοια δράματα καὶ ὅταν βλέπῃ ἐμ-
πρὸς τοῦ γίγαντας τοὺς συγγραφεῖς τῶν, εἴνε πολὺ φυ-
σικόν. — καὶ πολὺ κολακευτικόν, — ἐμᾶς νὰ μᾶς βλέ-
πῃ τόσο «μακριὰ του» ποῦ μόλις νὰ μᾶς «ξεδιακρίνῃ».

ΓΡ. Ξ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο Πιερ Λοτι ἐξέδωκε νέον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον
«Ἡ τρίτη νεότης τῆς κυρίας Λαμάρσκη». Εἴ-
ναι, ὡς εἴπωμεν, τὸ *pendant* — τῆς «Κυρίας
Χρυσάνθεμον» γνωστῆς εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀναγνώ-
στας. Εἰς τὸ νέον τοῦ μυθιστορήμα ὁ Λοτι ἀναφαί-
νεται καὶ πάλιν ὁ ἔξοχος ζωγράφος τῆς φύσεως. Καὶ
εἰς αὐτὸ μᾶλλον ἔγκειται, κατὰ τὸν κριτικὸν Μπρι-
σσόν, ἡ ἀξία τοῦ ἔργου καθὼς καὶ εἰς τὴν ὀδυρόκειαν
μὲ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς κρίνει τοὺς ἰάπωνας. Δὲν
εἴναι καθαρὸς μυθιστορήμα, λέγει, λείπουν αἱ δραματι-
καὶ σκηναί, τὰ ἐπεισόδια τὰ προκαλοῦντα συγκινήσιν.
Τὸ ἔργον ἐγράφη κατὰ τὸ 1900, ὁποῦ ὁ Λοτι μένει ἐκ-
πληκτος πρὸ τῆς μεταβολῆς τὴν ὁποίαν εὗρηκεν εἰς
τὸν τόπον ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ πρώτου
ταξιδίου του. Νέος πολιτισμός, νέα ὄψεις τῶν πραγ-
μάτων. Καὶ ὁ Λοτι ὁ συγγραφεὺς καλλιτέχνης, εἴναι
ἀπογοητευμένος, διότι δὲν ἐπανευρίσκει τὸν παλαιὸν
κόσμον τὸν ὁποῖον ἐγνώριζε, τὸν κόσμον τῶν ὀνείρων.

Γινώμαι γαλλῶν συγγραφέων περὶ τοῦ Θεοδάντες :

Ὁ θαυμάσιος Θεοδάντες, Μολιέρος καὶ Ραμπλαί,
ἀνώτερος ὅμως καὶ τῶν δύο ὁμοῦ, ἔγραψε τὸ πλέον
ἀνθρώπινον καὶ τὸ ὀρειότερον βιβλίον. . .

Ζοζέ - Μαρία δέ Ἐρεδιά.

Ὁ Δὸν Κιχώτης εἴναι τὸ ἀγαπημένον μου βιβλίον.
Ὑπερφηανέομαι νὰ γράψω τὸ ὄνομά μου κάτω ἀπὸ
τὸ μεγάλο αὐτὸ ὄνομα

Ἰούλιος Κλαρετί

Ὁ Θεοδάντες εἴναι ἐν ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα πνεύματα
τῆς ἀνθρωπότητος καὶ μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ψυ-
χάς.

Ἀνατόλ Φράνς.

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝ τὸ κατωτέρω ἀρθρίδιον τοῦ
πρυτάνεως τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Σπ.
Λάμπρου, σχετικὸν πρὸς τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ
προηγούμενον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων» ἐπιστολὴν
τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἐπὶ τοῦ
ἰδίου θεματός ἐλάβομεν συγχρόνως καὶ ἐπιστολὴν τοῦ
κ. Νίκου Α. Βέη φέρουσαν τὰ αὐτὰ περίπου ἐπιχειρή-
ματα ὑπὲρ τῆς πλαστότητος τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς.

Ἡ δὴθεν ἐπιστολὴ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.

ΤΗΣ ἐπιστολῆς ταύτης, ἥς πανομοιότυπον ἐξέδωκεν ὁ
ἑφφρος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης κ. Δημ. Καμπού-
ρογλους ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῶν «Παναθηναίων»
σ. 72 καὶ 73, οὐδέποτε διημφισβητήθη ἡ ὑπαρξίς,
ὅσον οἶδα. Οὐδὲ ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἀφ' οὗ ἐξέδωκε
μὲν αὐτὴν τὸ πρῶτον ἀνὴρ ἐντιμότητος, ὁ κ. Κων-
σταντῖνος Παπαμαχαλόπουλος (Πολιορκία καὶ ἄλλως
τῆς Μονεμβασίας σ. 16), παρουσιασθεῖσαν δ' εἰς ἐμὲ
τῷ 1879 καὶ ἔπειτα τῷ 1886 ἐπέδειξ' αὐτὴν αὐτοτά-
την ἐν συνεδίῳ τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ

τμήματος τοῦ Παρνασσού ("Ἴδε Παρνασσὸς Τόμ. Ι' 1889 σ. 203). Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διημιφισθητήθη, καὶ διημιφισθητήθη ἑλλογώτατα καὶ ἀναμφιλέκτως, εἶνε ἡ γνησιότης τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ δὲ διαμφισθητήσας τὴν γνησιότητα ὑπῆρξα ἐγώ. Οἱ δὲ λόγοι τῆς πλαστότητος, παλαιογραφικοὶ τε καὶ ἐσωτερικοὶ ἐξετέθησαν ὑπ' ἐμοῦ οὐ μόνον ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπανειλημμένως καὶ δημοσίᾳ πρὸ τῶν μαθητῶν μου ἐν τῷ Πανεπιστημιακῷ φροντιστηρίῳ καὶ τελευταῖον τῷ 1902 ἐν μακροῇ σημειώσει τῆς ἐμῆς μεταφράσεως τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας τοῦ Langlois καὶ Seignobos ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῇ. Ὡς κυριωτάτους δὲ λόγους τῆς πλαστότητος πλὴν τῆς ἀντιστρατεύσεως τοῦ κειμένου πρὸς πᾶν ὃ τι γινώσκωμεν περὶ τῆς βυζαντινῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀνδρονίκου ἐξήνεγκον, ὅτι «Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπιγράφεται ἀνωθεν *Ἀνάμει θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ*. Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν ᾧ ἐν τοῖς γνησίοις κειμένοις οὐ μόνον ἐν τέλει φέρεται ἡ ὑπογραφή τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος ὡφελεῖ νὰ εἶνε οὗτος. Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος (ἔπρεπε δὲ ἄλλως νὰ εἶνε καὶ κοκκίνη ἡ ὑπογραφή). Ἄλλο δὲ δείγμα πλαστότητος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἦν αὐτὸς ἰδὼν τῷ 1879 ἐν χερσὶ τοῦ ἐνταῦθα ἐκ Μονεμβασίας ὑποδηματοποιοῦ Καπιταίνου διέγωνιν περὶ πάντα πλαστῶς ἔχουσιν διὰ τ' ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν λόγους, εἶνε ἡ ἐν μὴ προσηκούσῃ ἄλλως θέσει καὶ παρὰ πάντα τοὺς συνήθεις τύπους γεγραμμένη χρονολογία *Ἐτει τῷ σωτηρίῳ Μαρτίῳ γ'*

A'
T'
K'

ἢ τοῦ 1320. Ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ ἐχρονολογοῦν κατὰ ἰνδικτιῶνας καὶ ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Καὶ ἄλλο δὲ γνώρισμα πλαστοῦ ἐγγράφου εἶχεν ἡ ἐν χερσὶ τοῦ Καπιταίνου περγαμηνή. τὴν ἀνω τοῦ χαρακώματος γραφὴν τῶν γραμμάτων παρὰ τὰ εἰωθότα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἵτινες ἔγραφον κάτω τοῦ χαρακώματος. Χειρόγραφα ἐν οἷς τὰ γράμματα φέρονται ἀνω τοῦ χαρακώματος εἶνε ὡς σπανιώτατα καὶ μετροῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων (Εἰσαγωγή εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας σ. 99 κ. ε.). Οὐδὲ δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἡδυμέμεθα ἐν ἐπιστολῇ φερούσῃ ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα νὰ ἔχωμεν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ συνήθους τύπου τῶν χρυσοβούλων, ἀπ' οὗ γράμματα τῶν Παλαιολόγων περισσὴν θέναν τοὺς αὐτοὺς φέρουσι γνωστὸς τύπος.

Οὗτοι πάντες οἱ λόγοι εἶχον πείσει καὶ τὸν μακαρίτην ἐπιμελητὴν τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἰωάννην Σακελίωνα καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοὺς παραστάντας ἐν τῇ συνεδρίᾳ τοῦ Παρνασσοῦ ν' ἀποδεχθῶσιν ἀνεπιφυλάκτως τὴν ἐμὴν γνώμην περὶ τῆς πλαστότητος τῆς δὴθεν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀνδρονίκου, ἣτις εἶνε κατασκευάσμα τῶν μεταγενεστέρων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Διὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ λόγους ῥητῶς ἐσημειώθη ὡς παρακεχαραγμένη κατὰ τὴν ἐμὴν δὴλωσιν καὶ ἐν τῷ Plan eines Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit τῆς ἐν Μονάχῳ Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν 1903 σ. 115.

Μετὰ πάντα ταῦτα ἀπορὸν φαίνεται μοι πῶς ὁ κ. Καμπούρογλου, ὅστις ἄλλως παρασιωπᾷ πάντα τὰ νοιτέρο, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ ἀπολύτως πλαστὸν τῆς διπλῆς ταύτης ἐπιστολῆς εἶνε κατ' ἡμᾶς (τὸν κ. Καμπούρογλου) ἀποκρουστέον. Ἐν τέλει δὲ πιστεύω, ὅτι ὁ κ. ἐφορος, γράφων, ὅτι τὸ πρωτότυπον ἠτύχησamen ν' ἀποκτήσωμεν διὰ τὴν συλλογὴν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἐννοεῖ πάντως δωρεάν τοῦ ἐγγράφου διότι ἡ ἀγορὰ αὐτοῦ ἄλλως ἢ ὑπὸ τὴν ιδιότητα δει-

γματος σκαιᾶς παραχαράξεως ὀλίγον θάπτεχε σκανδάλου

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εισφορῶν Δρ. 1.901.40
Γεώργιος Μπαλτατζῆς » 100 —
Α. Μ. » 25 —
Δρ. 2.026.40

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τὰ «Παναθηναία», ὅπως κατ' ἔτος, ἀντὶ κατὰ δεκαπενθήμερον θὰ ἐκδοθῶν εἰς τεύχη μηνιαία διπλά.

Ὁ Δ' Ἀννούντιο γράφει τὸ τελευταῖον μέρος τῆς τετραλογίας του «Ὁ προγεγραμμένος θεός».

Ὁ Στήβεν Φίλιπς ἔγραψε τὸν «Νέρωνα» ὁ ὅποιος μέλλει νὰ παρασταθῇ τὸ φθινόπωρον. Τὸν Νέρωνα παρουσιάζει ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς ὅχι σκληρόν ἀλλὰ μετὰ τὴν κάπως ἀόριστον λέξιν esthete Ὁ Νέρων ἐξήτησε τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ποιήσιν μέσα εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους γόους καὶ εἰς τοὺς σπασμούς τοῦ θανάτου. Ἡ Ῥώμη καιομένη εἶναι μία σκηνὴ τοῦ δράματος τὸ ὅποιον ἔγραψε ὅχι εἰς στίχους ἀλλ' εἰς πράξεις φρικαλέας.

Πρόκειται νὰ γίνῃ συνέδριον πρὸς καταπολέμησην τῆς σκόνης. Ἐν τούτοις εἰς τὴν Καλιφορνίαν τὸ ζήτημα ἔχει λυθῇ. Οἱ δρόμοι στρώνονται μετὰ μίγμα εἰς τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ τὸ λάδι.

Εἰς τὴν Οὐγκάνταν ἓνας νόμος, ψηφισθεὶς τελευταίως, ἐξορίζει ὅλους τοὺς φαλακροὺς ἕως ὅτου βγάλουν μαλλιά.

Εἰς τὴν Ἰσπανίαν διοργανώθησαν ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ Ἑσσεραδῶ, ὁ ὅποιος πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νόμπελ.

Ὁ κ. Ἐ. Τουβερέ γράφων περὶ τοῦ Ἑρβερτ Σπένσερ, λέγει ὅτι ἦτο νευρασθενικός, ὀλίγον ὑποχονδριακός, διαρκῶς σκεπτόμενος διὰ τὴν ὑγίαν του, τὸ ὅποιον βέβαια τὸν ἔκαμνε νὰ ζήσῃ 83 ἔτη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος ὑπὸ Ρ. Σλουμπερτζέ μέρος Β' τεύχος τρίτον. Βιβλιοθήκη Μαρασλῇ μετάφρασις Σ. Ι. Βουτυρά 1905 δρ. 1.50.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΑ, ΑΜΑΕΤ, ΘΘΕΛΛΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΗΡ, ΜΑΚΒΕΘ ὑπὸ Σαῖξπηρ εἰς 5 τεύχη μετάφρασις Ἀγγέλου Βλάχου. Βιβλιοθήκη Μαρασλῇ 1905. Ἐκαστον τεύχος δρ. 3.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου (15 Φεβρουαρίου — 18 Οκτωβρίου 1863). Ἀθήναι 1905. Βιβλιοπωλεῖον Κ. Ἐλευθερίου δάκη, σ. 160, σελ. 134, δρ. 4.

ΠΕΡΑΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ὑπὸ Βασιλείου Αἰγινήτου. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων Ἀθῆναι 1905, σ. 160 σελ. 99 δρ. 0.40.